

દશવૈકલ્પિક સૂત્ર

પ્રથમ અધ્યયન—પ્રથમ વિભાગ

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

મૂળ સૂત્ર નિર્ણયિ સાધ્ય

તથા દીપ્તિ સંપાદન પ્રમાણ્ય

પ્રકાશક—છોટાલાલ નાથાલાલ
(હઠોર)

(બીજી આવૃત્તિ)

(આત્મી પ્રથમ આવૃત્તિ શ્રી મોદનલાલજી જૈન
સ્વે-ગાન બહાર તરફથી બહાર પડી હતી)

મૂલ્ય: ૦-૧૨-૦)

(દશ નકલ પોસ્ટિંગમાં)

સને ૧૯૩૭ સ. ૧૯૮૭

જોષી પ્રતિના આદ્યે તથા જોષી છપાવતાં ખર્ચ
 વધારે આવવાથી મૂલ્ય વધારે છે છતાં કેાઈ મધ્ય ધર્મીમાં
 આવક સો પચાસ લાખને સાધુ સોદવી જ્ઞાનભરારને લેટ
 આવશે તેા સો કેાપીના રૂકત પાત્રીસ રૂ ૩૫) લેવામાં
 આવશે.

પ્રકાશક, છોટાલાલ નાથાલાલ કહેર.
 (૩૭ સાયણ)

“આડીવ” પ્રેમ, કેજાપીઠ, સુરતમ છંદરલાલ મૂળચક
 વીમાવાળાએ જામ્યું અને છોટાલાલ નાથાલાલ
 આ કહેર (સાયણ)ની પ્રમટ કર્યું

મેક્ષ આરાધક સાધુઓ માટે જિનેશ્વર દેવે મધ્યમસરળમાં
 બિરાટને સાધુઓના આચારોને 'બનાવનાર આચારગ્રન્થ' પ્રથમ
 ક્રમ' તેનું પ્રથમ અધ્યયન શબ્દ પરિજ્ઞા એટલે જ્ઞાનના શ્રવે
 જોનાથી દર્શાય છે તે ન દર્શાય માટે જોવાનું તથા તેમની
 રક્ષાનું સ્વરૂપ બનાવનાર અધ્યયન 'શીખના સમજના અને
 પરિણામ પાડી નવા દીક્ષિતને ઉપસ્થાપના વડી દીક્ષા અપાતી,
 શુભ શવ મુદ્દિએ દશવૈકાનિક સુત્ર મનક કુમારનું અપ્પ આયુધ્ય
 ભણી તેના માટે ઉદ્યુ', તેથી સરે પ્રમન્ન ચક્રને બલિધ્યના
 અપ્પણ્ણિવાળા માટે મદા ઉપકારક બળી તે કાચમ રાખવા
 સુરિવર્ષને પ્રાર્થના કરી, તે દિવસથી જ શ્રવણિયા એટલે એવા
 અધ્યયનમાં જ અવનિશ્ચયનું સ્વરૂપ વિસ્તારથી બનાવ્યું છે, તે
 બધા પછી પરિણામનું ભણ્યા પછી વડી દીક્ષા આપવાનો હાથ
 રીવાજ છે

આ સુત્રમાં માન્યો ગાથાઓ છે, તેના ઉપર બદ્ધ બાદ-
 સ્વામીએ નિયુક્તિ સુત્રોનું નદ્ય સમજવા માટે બનાવી, તેમાં
 ન્યા જરૂર પડી ત્યાં પૂર્વાચાર્યે બાધ્યની ગાથાઓ લખી, તેના
 ઉપર દરિબદ્ધસુરિમદ્દારાજની બનાવેલી દીક્ષ કદાચ છે, તે ખાસ
 ઉપયોગી ભણીને તેનું બાપાતર બન્ધ જોવાનો માટે ગુજરાતીમાં
 ૧૬૭૬માં કયુ, તે પૈયા બગનારઓને જોખી મેઘ વહે અવાથી
 ફરીથી ૧૬૮૭માં આ બીજી આગતિ કાઢવી પડી છે

સુત્રોના પદ્ય પાદ્ય માટે ચૂળ સુત્રોમાં સ્થાનકવાસી જોના
 કંઈકરીને લાભ લે છે અતિપુજ્યોમાં ધ્યાનરણ કાવ્યમાં વિગ્રહ

વક્ષ આપીને સાધુઓ દીકા વાચે છે, તે જાનેને મદદરૂપ આ બા-
ર્થાનર થશે તેવી ઉમેદ છે

પણ દશરૂઢાનિક પહેલા આવસ્યક સૂત્ર કે પ્રતિક્રમણુ ધી-
ખવાય છે, તેની નિયુક્તિ ઉપર એજ દરિભદ્રસુરિ મદારાજની
દીકા છે, તેના પ્રથમ ભાગનુ બાપાતર તૈવાજ છે, પગુ વાચ-
કાના અભાવથી જોઇએ તેવો લાભ ન લેવાયાથી પાછળથી
આગળ છપારવુ જામે રાખેલ છે

મૂળ સૂત્ર વાચનારા તથા તેટલોજ અર્થ સમજનારાને
દીકાનુ બાપાતર ઓછુ ઉપયોગી છે, અને દીકા વાચનારા પડિત
પાસે સરફત વાગી લે એટલે તેમને પણ ઓછી જરૂર રહે છે,
એટલે બકારોમા બરી મુકવા મારક આ બાપાતરો થાય છે,
જતા થોડા પણ વાચનાગ મોક્ષ માટે જો કયાઓ વાચવાને
બદલે થોડો થોડો રસ પણ એમા લેશે તો બાપાતર કરનાર અને
પૈસા ખરચનાગ પુણ્યાત્માને પુણ્ય બધાશે

જૈનત્વમા ચાર અનુયોગદાર છે તે અનુક્રમે ઉપમ નિલેપ
અનુગમ, અને નય છે, સાબળનારનુ લક્ષ જે ચવુ અને સરળ
રીતે દુકામા સમગલવવુ તે ઉપમ છે, પત્રી વિચને સમગલવવા
ચાર-૭-કે વધારે બેદો-પાડી (૨) નિલેપો બનાવવો જેમકે મૂર્તિ
ચિત્ર એ રચાવના નિલેપો છે, (૩) અનુગમ એ કહેવાના વિધધનો
ખુલાસો છે, દષ્ટાન્ત તરીકે અહીં ચારિત્ર ધર્મ પહેલા અધ્યય-
નમા અદિસા સુયમ અને તપરૂપે બના-યો છે લૌકિક એટલે
એટલે આ લોકમા ધર્મ નામે જોટવા બેદો છે, તે તથા ચોકો-
તર એટલે, પર લોક સબધી મુખ અથવા મુક્તિ આપનારા

ને કર્તવ્ય (ક્રિયા) છે તે બતાવેન છે (૪) નમના સંત ભેદ છતાં
અર્થો જ્ઞાનનય એટલે બોધ સમજણ વિચારણા અનુભવ ને
પ્રધાન માનનારાનો અભિપ્રાય છે, અને ક્રિયા નય તે પ્રતિક્રમણ
પરિણેદણા વિદ્યા પચસમિતિ ત્રણ ગુણિપાનન અને ખાલા
ચાર તેની પુનિટ છે આ બંને નવનું સ્વરૂપ બનાવી શિષ્યોને
ગુરુવર્ગ સમજાવે છે કે ચોખ્ખતા પ્રમાણે બંને નય માનવા, જ્ઞાન
ક્રિયા મ્યા મોક્ષ એ સિદ્ધ કરે છે ધનપતિસિદ્ધિ બાણુનો
ભીમસિદ્ધ પ્રાણેકનો ચોપડો તથા આગમોદય સમિતિ એ બંનેમા
દશવૈકલ્પિક સંગીત છપાવેન છે સમિતિમા દીપિકા નવી સીધી,
છતાં ૫ રિદ્ધિ મુનિજીના ઉપદેશથી દીપિકા છપાવેય છે, પ્રથમ
મૂળ સૂત્ર તથા દીપિકા વાચવી, અથવા પાચ ચદત્રચ્છવાળે તથા
સ્થાનકવાસીકાઝરે ને મૂળ સૂત્ર તથા અર્થ છપાવેન છે તે
વાચ્યા પત્રી આ દીકાનું બાધાનર વાચશે તો દીક રહેશે મૂળ
પાચ માયાઓ છે જેના ઉપર ૧૫૨ ગાથા જેટલી નિર્ધુક્તિ છે,
બાધ્યની ગાથા લુગ છે, દીકામા ન્યાયની રીતિએ ચર્ચા કરી
છે, એટલે વાચનારાને કંઈજ લાગે છે, તેથી ઘણા વાચકો પ્રથમ
અભ્યસનની દીકા ઊઠી દે છે, તે બધુઓ આ બાધાતર વાચીને
તેનો લાભ લેશે, ન સમજાય ત્યાં ગીતાર્થની મદદ લેશે

તા ૧૨-૧૨-૩૦

વડોદરા.

મામાની પોળ

મુનિભાણુક

ધર્મપ્રેમી-મેતાજસકરણબાઈના પરિચય-

સ. ૧૯૮૫ના ફાગણ સુ ૧૩ અમારા બાળ વયના મિત્ર મેતાજસકરણ મયાચ નેઓ જવેગનના દયાળ દત્તા તેઓ મરણ પામ્યા છે, તેમનું કુલ અવન વ્યવહાર સૂતના માનમાં ઉદ્દેશામાં આવેલ છે, તેમના ધાર્મિક અવનથી ગુજરાતી ભણેલા વચિન ન રહે માટે અહીં થોડું લખીએ છીએ

મેટીક સુધી અભ્યાસ કરી મુબાઈમાં જવેરાતની દલાલીમાં દાખલ થયા અને પોતાના સુદ્ધિજનથી સાદુ અવન ગુજારી પોતાના કુટુંબને સુખી કર્યું અને પારીસ જઈ ત્યાં પણ સાદુ અવન રાખી ત્યાં જે જે ઉત્તમ વાનો દેખાયા આની, તે પાનનપુરમાં દાખલ કરવા પ્રયત્ન કર્યો, અને તેમાં જાહેર સુવાવડ ખાતાની યોજના કીમ્બા મહેતા પીતાનરબાઈ કાપીબાઈ (માછ કાગબારી)એ પાર ઉતારી, જેનો લાભ તમામ કેમો હાથ લે છે, તથા જૈનેશ્વર પડેના સપ્ત યોના દટાતો નિકાન લાવવા તેમજે પુષ્કળ પ્રયત્ન કર્યો, એટલું જ નહિ, પણ અનિમ અવ સ્થામાં ધર્મ સાબળવા માટે ૧૯૮૪ના ચોમામાં માટે ખાસ પાનનપુરની પ્રાર્થના કરી, પરંતુ વ્યવહાર સૂતના કાર્યમાં અમ દાવાદમાં વિનય સવાથી પાનનપુર ચોમાસુ ન થયું, ફરી પાનનપુર જતા મહા સુદ ૧૩ તેજ પ્રાર્થના કરી પણ અમાર આશુ દર્શનાથે જવાનું હોવાથી ત્યાં ગયા પાછળથી તેમનો સ્વર્ગવાસ ફર્મણ શુક્ર ૧૩ થયો, આવા એક ધર્માત્મા શ્રમણોપાસકનો નિશ્ચ દરેકને ખેદ ઉપગતવે તેમાં નનાઈ નથી પરંતુ તેમના

ધર્મીત્મા પત્ની 'તયા બનિજ'વેછરાંજી તંયા મણિલાય, તેમના
પુત્ર રતિલાય બવિખ્યામા તેજ ધર્મ પ્રણાલિ ચાહુ રાખમે, તેડસો
સતોય છે

'આ સુત્ર છપાવના ત્રીસ રૂપિયા તેમની તરફથી મદદ મળી
' છે 'સો' રૂપિયા જૈન આશ્રમના પુસ્તક ખાતામાથી લીધા છે
' ખાંડીના પ્રકાશકના છે

જૈન આશ્રમ (અમદાવાદ)

જૈનોમા પ્રથમ ધનાઢ્ય વર્ગ વિશેષ હતો, અને દરેક વાતે વાતસંત્ય ભાવ હોવાથી મનુષ્ય દયાની ખપ નહોતી, પણ ધન ઓધુ થયું, વાતસંત્યતા પુણ્ય વિસરાઈ, તેથી ક્રિમિયનો મુસલમાનો આવી સમાજોમાં મનુષ્ય દયા વિશેષ પ્રદર્શાવે, પણ જૈનોમાં આ દિશામાં પાછળ પડ્યા, અમદાવાદમાં ૧૯૮૪ ના આસો માસમાં પાવનપુરના ગાંધી મણિનાથ તરબોલનદાસનું હરિપતાનમાં જૈનોના આશ્રમ માટે મકાન મળવાના અભાવે એવી અધમ દશામાં મરણ થયું છે કે તે લખતા કપારી છુટે છે તેથી અમદાવાદમાં ૧૯૮૪ના આસો સુદ ૫ પ્રથમ મિટીંગ કરી સનાદ ભેઈ સ ૧૯૮૪ ના આસો ૧૦ મે આપના કરી, પણ હજી જૈનોને સપ્રદાય ભેદનો કાળો નાગ આડો આવતો હોવાથી તથા દેશકાળ ખરાબ હોવાથી જોઈએ તેવી લોકોએ દરકાર કરી નથી તેમ આત્મજોગ આપનાર વિચારુ ગૃહ્ય કામ વાદકતા અભાવે જોઈએ તેવું કામ થઈ શક્ય નથી, છતા હૃદયમાં તેમ ભાવના છે, ખરાડી પાલનપુર અમદાવાદ અને સુરત જે રકમ આવે તેના પ્રમાણમાં મદદ થાય છે, પૈસા આપનારાઓ મળે છે છતા આત્મજોગ આપનારના અભાવે સુરતમાં જૈન હાઈસ્કૂલમાં એ લાખ રૂપિયા ઉપરાંત ખરચાયા છતા વધવટ અજૈનોને મોપવો પડ્યો છે, જેમણે આત્મજોગ આપવો હોય તેમણે મને મળવું-અહીં આ પુસ્તકમાં બધી વિગત આપનાવું પ્રયોજન નથી,

મુનિ માણેક-

દશવૈકલિક રીલા અધ્યયનની અનુક્રમણિકા-

- ૫૮

વિષય-

- ૧—૫ વીર પ્રભુ અને સિદ્ધ ભગવતની સ્તુતિ
- ૬—૮ નિપુણિ સમ્બનો અર્થ-મગજ સમ્બંધ વિવેચન
- ૯—૧૨ જુનગાનના અનુયોગો-સાબજનાગના ચુલો
- ૧૩—૧૬ માથ અને દોદનાર માથે આચાર અને સિધ્ધની સરખામણી
- ૧૭—૧૯ દશવૈકલિકને સમ્બાર્થ-દશ સમ્બના નિષેધા-
- ૨૦—૨૨ દશ અવધ્યાનુ વર્ણન
- ૨૩—૨૬ કાળના નિષેધા-જુન મ્કષેના નિષેધા
- ૨૭—૩૨ દશવૈકલિકના ઉત્પાદકનું વર્ણન મિત્ર પ્રતિમાથી રાખ્ય ભવસુત્રિ ને નીનિરમરજી ગાન, દશવૈકલિકમા ઉદ્ધર્મ
- ૩૩—૩૬ અદિસા તપમયમ રૂપધર્મનું વર્ણન-દશ અધ્યયનનો સાર
- ૩૭—૩૯ બે ચૂનિકાએનો વિષય
- ૪૦—૪૨ અધ્યયન-અદ્વીજી-આય તથા ક્ષપણા ચાર એક અર્થમા છે તેનું વર્ણન
- ૪૩—૪૬ દુમ સમ્બના નિષેધા-સાધુએ આદાર લેના સજાગ કેવી રીતે રાખવી
- ૪૬—૫૦ સુવાનાપક નિષ્પન નિષેધાનું વર્ણન

- ૫૧—૫૮ ધર્મો મનજની ૧લી માયાનુ વર્ણન-ધ્યાન્યા કેવી રીતે કરવી
- ૫૫—૫૮ ધર્મ સંબંધના નિરોપા-દશ પ્રકારો શ્રમણ ધર્મ
- ૫૯—૬૧ મનજના નિરોપા-અદિ સા સમનુ વર્ણન
- ૬૩—૬૮ પુત્રકેની પુરાણી રીતિ-અયોગ્ય ઉપધિનો ત્યાગ-ત-પનુ વર્ણન
- ૬૫—૬૮ બાણપનુ વિવેચન
- ૬૯—૭૮ અન્નમતર તપ-પ્રાપ્તિત નિત્ય વેશાવચ્ચ સ્વાધ્યાય ધ્યાનનુ વર્ણન
- ૭૫—૭૮ જિન વચનની પ્રશ્ન-પ્રતિષ્ઠા હેતુ ઉદાહરણ ઉપનય નિમમનુ વર્ણન
- ૭૯—૮૦ બેદ-અતેદ-બે સ્વાદાદર્શ સમાય તેનુ વર્ણન
- ૮૧—૮૪ અપાય-ઉપાય-સ્થાપના પ્રત્યુત્પન્ન વિનાશ-ના દર્શતો
- ૮૫—૯૦ અપાયના નિરોપા-દરેકના દર્શતો
- ૯૧—૯૫ અનિત્યવાતનુ ખડન-ઉપાયના નિરોપા બાન ઉપા-યમા અભયકુમારની કથા
- ૯૬—૯૮ આત્માની સિદ્ધિ બતાવવી-નિત્ય અનિત્યનુ પદાવનુ
- ૯૯—૧૦૩ હિનુ શિવનુ દષ્ટાન્ત-શિષ્યને' સુધારવા રોગીયાની કથા-શ્રવણી મિદ્ધિ
- ૧૦૪—૧૦૮ સુભદ્રાની કથા-લોકાપવાદ ન આવે તેમ વર્તવું, મુખાવલીની કથા
- ૧૦૯—૧૧૨ ચાર્વકનુ ખડન-ગૌતમસ્વામીનુ નિશ્રવચન ઉપર દર્શન

- ૧૧૩-૧૧ નાગ્નિકનુ મહા-અભયકુમારનું દર્શન
 ૧૧૭-૧૨૦ પેનાગે ઉપસાન (નાથ) યાવ તેનું ન બોલવું-
 કાપડીનું દર્શન
 ૧૨૧-૧૨૬ હવસરીનો બેદ-કૂટા ઓની કથા-નિરાધિમની
 દમતિ
 ૧૨૭-૧૩૦ વ્યમકાદેતુમા ધૂતની કથા અને તેનાથી બચાવ
 કહેવો
 ૧૩૧-૧૩૬ પૂજ્ય સગના દર્શનમા તીર્થકર મખુધ
 ૧૩૫-૧૩૮ પ્રતિગાની શુદ્ધિ-શુદ્ધ અદાર દસ અવયવવાળો ન્યાય
 ૧૩૬-૧૪૪, સાધુના નિદેશ આદારનું વિવેચન-નવમેટિ શુદ્ધ
 આદાર લેવો
 ૧૪૫-૧૫૦ વિદમમની વ્યાખ્યા
 ૧૫૩-૧૬૦ મધુકની સાથે માધુની સરખામણી, જૈન માધુની
 વિશેષતા -
 ૧૬૧-૧૭૦ ઉત્તમ સાધુ અને અધમ સાધુઓની ઓળખાણ
 ૧૭૧-૧૮૫ જ્ઞાન ઓ કિયા બનેથી મોક્ષ-એથી નહિ

જૈન આશ્રમોના મુખ્ય ઉદ્દેશ જૈનોને આશ્રય આપવનો છે. ઇતિહાસ સુરત નાનપુરાનું પ્રાચીન દેરાસર કાર્મવાદકોએ વેચ્યું હતું. આથી તેમાં રૂ. ૬૧૫ ખર્ચ કરી તે દેરાસરને વેચાતું આ કાનુ છે તે માટે દેરાસરના ગ્રેમીજનકોએ તરફથી તેમાં રૂ. ૩૦ મળ્યા છે. હવે માત્ર રૂ. ૨૫૫ ખુટે છે, તે જૈન આશ્રમના તાકીદે ખીજાએ પુરા કરવા જોઈએ.

વડોદરાના એક ગ્રેમીએ રૂ. ૨૫૫ પોતાની પુત્ર વધુન પુણ્ય માટે આપ્યા છે, તેમ ફરકે પોતાના સહેલ કે ગામમાં જૈન આશ્રમની શાખા કાઢી જૈનોને મદદ આપવી જોઈએ.

તે સખધી—

જૈન આશ્રમ અમદાવાદ લુણસાવાડામાં તેના ખજાનથી
સાકરચ દ ફકીરચ દને લખવું

ગાંડીવનાં પુસ્તકો

મોતીના દાણાનું એક ચિત્ર

નવાં યુગનાં ૨ મંકડાં

સેટ ૧ સે

૧ રાસ્ટોપચી વજ્ર વાતો	૦-૫-૦
૨ બુલ	૦-૬-૦
૩ મિરબલો બ ધુ	૦-૮-૦
૪ મુરખરાજ (રાસ્ટોપ)	૦-૮-૦
૫ નીલમ	૦-૬-૦
૬ બીમ અને ધુધિધિર	૦-૪-૦
૭ બાળવિદાર (૧)	૦ ૧૨ +
૮ જમમજરમ	૦-૬-૦
૯ વાંધાનું વન	૦-૪-૦
૧૦ બંકુઈ દાર	૦-૪-૦
૧૧ બરફીપુરી	૦-૪-૦
૧૨ શિનાકુમારી	૦-૪-૦
૧૩ તોફાની ટીપુરો	૦-૬-૦
૧૪ મુખાર	૦-૩-૦
૧૫ મુખસળી	૦-૪-૦
૧૬ બાળવિદાર (૨)	૦-૬-૦
૧૭ મોતીના કાથા	૦-૫-૦
૧૮ કોઈ હતો હતો—	૦-૪-૦
૧૯ ફરીના બલખા	૦-૩-૦
૨૦ નવનીત	૦-૩-૦
૨૧ મેમખતુષ	૦-૪-૦
૨૨ મિયાઈ	૦-૬-૦
૨૩ હાથી પ્રમથમ ચાલે	૦-૬-૦
૨૪ બાળકાચરી	૦-૩-૦
૨૫ ચાપમાની ચટ્ટાઈ	૦-૪-૦
૨૬ મધિડાનુ રાજ	૦ ૧-૦

૨૭ રમકડાંની કુકાન	૦-૧-૦
૨૮ બંકુઈ જમમજ	૦-૬-૦
૨૯ મકોનો મસ્તાનો	૦-૬-૦
૩૦ બ માળી મિરબલ	૦-૬-૦
પોસ્ટેજ રા ૧૧ ફેટેસનવાળા બામે	
૨૬૬ પાસાઈ સરઈ પડે	

સેટ બીએ

૧ અલ્પસામણિ	૦/
૨ સવામીની આપવીતી	૦/
૩ જિગી જિગી વાતો	૦/
૪ સિપાઈદારા	૦/૦/
૫ મધપૂરો	૦/
૬ રામસામણ	૦/
૭ સખારસ	૦/
૮ છતિ સ્તબ	૦/
૯ રિમિ રિમિ	૦/
નવી ચાપડાએ તેમાર ધાપ ડ	

સેટ ૩

મોટા 'બાળકો-કૃમારો માટે

બલિદાન	૦/
બલોડનો સેક	૩/
પાસમણિ	૨/
બીલીબલિ	૧/
પાંડવગ્રસ્તનિવાસ	૦/
ખાંચખાં	૦/
નીતિપ્રમ	૦/

ગાંડીવ સાહિત્ય વાટિકા

૧ જોગ્ગધુગનું જગાળા (૧-૨)	૨૧
૨ હાય આસામ !	૧)
૩ કલકત્તાનો કારાગૃહ	૧૧
૪ પંજબનું પ્રચલ કાવતરૂ	૧૧
૫ નિહિલિટ્ટોના પંજમા	૦૧૧
૬ કાલુ કુલાબ	૧૧
૭ ક્ષમાડનો લેલ	૩૧
૮ જ્ઞાનદમક	૧૧
૯ અમૃતનો પ્યાલો	૦૧૧
૧૦ નામ વિનાની નવલકથા	૨)
૧૧ કરસુપેલાનું કળાવિધાન	૦૧
૧૨ પાડવશુખાનવાસ	૦૧૧
૧૩ માધીભુનો જેલનો અનુભવ	૦૧૧
૧૪ નીતિ ધર્મ	૦૧૧
૧૫ રાષ્ટ્રીય ગરમાવણી	૦૧
૧૬ ખાલજી	૦૧
૧૭ ગીતામંત્રિ	૧૧
૧૮ પારસમલ્લિની ચોખમા	૨)
૧૯ ભવિદાન	૦૧
૨૦ દેવી ચાંધરાણી	૧૧
૨૧ જગાળાનો જગનો	૧૧

ગાંડીવ સાહિત્ય મંદિર, સુરત.

પ્રત્યેક કુમારે વાંચવા લાયક

પ્રહ્લાંડ નો ભેદ

સાક્ષના શૂરાતનથી બરપૂર આ નવલકથા એકેએક
શાળાના પુરતકાલ્પમાં રાખવા લાયક છે. જુનાગઢના હાલતર
પ્રતાપરાય અને તેના સેવ્યતી જઢાદુરસિદ્ધ એક અમળ જોવો
અથ મેળવવા ઝીન ગયા હતા અને ત્યાં છવસરોસટના
પરાક્રમે કરીને અત્યત સહરોમાથી પસાર મધને સહજતા
મેળવી પાછા ર્પાં હતા તેની કહાણી પ્રત્યેક જુવાનની નસે-
નસમાં શૂરાતન અને જ્નેમ હજ્જાવે તેવી છે. સૌરાષ્ટ્ર પત્રે
આ પુસ્તક વાચવાની ખાસ રીકે જુવાનને બસામણુ કરી છે
કેમકે એ એક નવીજ સેલીની વાતો છે. શુજરાતી ભાષામાં
આટલાં સરળ નિર્દોષ અને પ્રેરક તત્વોવાળી નવલકથાઓ જૂજ
હશે ઝીન દેશમાંના બીદ મોડોની પાછળ કેવી રહસ્યમય
થયણી રહેતી છે, તેનુ એમાં સાચેસાચુ દિગર્હન થાય છે.

પાકું પુકું, સોનેરી નામ, ચાર ચિત્રો અને મોટા કદના
૩૦૦ પાનાંના પ્રમાણમાં કિંમત રૂપિયા સાડા ત્રણ રાખવામાં
આવી છે. પોસ્ટેજ આદ આના લાગે છે. બામ બીજો
કિંમત રૂપિયા બે અને બામ મચુર મયા છે.

એ તેમજ અમારા બીજા તમામ પુરતકો તેમજ
બાળસાહિત્યના પુખ્તો મુનાઈના બધા જુકસેસરો ઉપરાત
વડોદરા, રાજકોટ, બરૂચ અમદાવાદ વત્રેરે સ્થળોના જુકસેસરો
પણ વેચે છે. તથા વહીલરના રેદને રેરેશન પરના રેરોલ
પરથી પર્કું મળશે.

ગાડીવ

■ ધીવીતરાગાય નમઃ ।

દગવેકાલિક માપાંતર.

(શ્રી ભદ્રબાહુ કૃત નિર્ધુજિ સાથે શ્રી સયમજન મૂરિ
મહારાજે દ્વાર કરેલું અને હરિભદ્ર મૂરિ
મહારજે માટી ટીકા કરેલું દશ નૈકાલિક
સૂત્ર નિર્ધુજિની ટીકાનું ભાષાંતર.)

જયતિ વિજિતાયતેજા સુરાસુરાધીશ સેવિત ધીમામ્ ।
વિમલચ્છાસ વિરહિતસિલોક ચિન્તામણિ ધીર ।૧।

અન્ય તેવેને હતનાગ, સુર અને અસુરના ઇંદ્રીયા સેવાયના,
નિર્મલ, ત્રાસથી રહિત, તથા લોકને ' વિષે ચિતામણિરૂપ મ-
માન, ધીમાન વીરપ્રભુ જયવતા વત્તે છે

અહિ અમથી તીર્થકરના દહેલા અને સુધી મણુધર
ભગવાનના રમેલા (વિષયો) નો સદ્ધાર કરીને સરીર, મન વિ
મેરેના કટવાં દુષ્ખોની પરપરાના વિનાશ દેહરૂપ દશવકાલિક
નામના સૂત્રમા અતિ સૂક્ષ્મ મહાન અર્થ રહેલો છે તેની વ્યાખ્યા
કરાય છે

તેમા આણુ વિષય પ્રકટ કરવાની ઇચ્છાથી ઇંદ્ર દેવને
નમસ્કાર રૂપ તાર વડે સર્વ વિન વિનાયક નાશ માટે શકિતમાન

એથી પન્થ મળળ ગ્યા। રૂપ આ મતિનાની ગાયને નિયુક્તિ-
કાર ભગવત કહે છે

સિદ્ધિગદ્ મુવગયાળ કમ્મચિસુધાળ સદ્વાસદાળ।
તમિડળ દસકાલિય જિઠ્ઠજુત્તિ , વિસદ્દસામિ । ૧ ।

નિયુક્તિની, ગાયનો અર્થ—જેને સિદ્ધ મતિ પ્રાપ્ત થયે ન
એવા કર્મ વિશુદ્ધ સર્વે સિદ્ધોને નમસ્કાર કરી દશવૈકાલિકની
નિયુક્તિ-હુ કરે છું

ટીકનો અર્થ—સિદ્ધ મતિ પામેલાને નમસ્કાર કરીને દશ-
વૈકાલિકની નિયુક્તિ હુ કરીશ એ ક્રિયા છે ક્રિયા એટલે કમ્-
વગાડુ, તમ્-તેમા સિદ્ધિ પામે છે એટલે અપુણ્ય અર્થ પ્રાપ્ત
કરેલા જેમા થાય છે તે સિદ્ધિ તે સિદ્ધિ લોકના અર્થ રથાનનુ
રૂપ છે કહ્યું છે કે 'આદિ રરી ને ત્યારને' ત્યા જઈ સિદ્ધ થાય
છે જવામ તે મતિ, કર્મનુ સાધન તે સિદ્ધિજ છે જવામ તેથી
મતિ એટલે સિદ્ધ મતિ, ત્યા પહોંચેલા છે તેને સદળ લોકના
ઉડાના બાળે પ્રાપ્ત થયેલા જાણવા આમા પ્રાકૃત બાપાને લકને
એથીના અથમા છદીનો ઉપયોગ થયો છે હત્યુ છે કે છદી
વિલક્ષિતમા એથી વપરાય એટલે સસ્કૃતમા એથીનો પ્રયોગ
થાય ત્યા માગધીમા છદી વિલક્ષિતનો ઉપયોગ કરવો (જેને નમ
સ્કાર કરવો હોય તેને માટે સસ્કૃતમા એથી અને માગધીમા
છદી વપરાય છે) તેમા એકન્દ્રિય વિગેરે કર્મ સદિન જવો પણ
રહે ના છે તેથી સિદ્ધના જવો પણ તેવા રૂપ વાળા મણ્ડાઈ જાય
માટે વિશેષણ મૂઝ્યુ છે કે કર્મથી વિશુદ્ધ (સિદ્ધના જેવું) કરાય
તે કર્મ મુનાવરણીય વિગેરે આ કર્મ અવરાય કર્મ સુધી છે

તેનાથી વિશુદ્ધ—ગદિત તે કર્મ વિશુદ્ધ કર્મ વિશુદ્ધ એવો કર્મ
કલકથી મુકાયેલા તે કર્મ વિશુદ્ધ એવો મિ થતા છે,

વાદી કહે ■ 'જો એમ હોય તો મિધિ જતિને પામેલા
એમ ન બોલો, એમાં વ્યભિચારનો દોષ લાગતો નથી, કારણકે
કર્મથી વિશુદ્ધ એવો મિધિ જતિમાજ પડેલો છે' આચાર્ય
કહે છે, એમ ન બોલો ગમે તે ક્ષેત્રના વિભાજનો રહેલા સિધ્ધ
એવો માનનારા દુનયના વાદને દુઃ કરવા માટે આ વિશેષજ્ઞની
જરૂર છે કેટલાક એવું માને છે કે રાગાદિક વામનાથી રહિત
જેઓનું ચિત્ત નિરામય (વિકલ્પ રહિત) છે તેઓ હમેશા
મુકરો રથાન મિવાય ગમે ત્યાં રહેતા હોવા છતાં સિધ્ધ કહેવાય
■ તેમના મતનું ખડન કરવા માટે આ વિશેષજ્ઞ સાર્થક છે
એટલું જ કહેવું બસ છે

તીર્થ સિધ્ધ અતીર્થ મિધિ વિગેરે સિધ્ધના બેદો અનેક
પ્રકારના છે સામ્યમા કહ્યું છે કે 'તીર્થ સિધ્ધ, અતીર્થ સિધ્ધ,
તીર્થ કર સિધ્ધ, અતીર્થ કર મિધ્ધ, સ્વયં જીવ સિધ્ધ, પ્રત્યેક જીવ
મિધ્ધ જીવ એવિત સિધ્ધ, ઓનિગ મિધ્ધ, પુરવનિગ સિધ્ધ,
નપુસક વિગ સિધ્ધ, સ્વવિગ (સાધુ વિગ) સિધ્ધ, અ ય
દર્શન (બાવા દેરાગી વિગેરે) લિગ સિધ્ધ, ગૃહસ્થ સિધ્ધ, એક
સમયમા એક મિધ્ધ થયેલા અને એક સમયમા અનેક સિધ્ધ
થયેલા એવા સિધ્ધોના પદ જો છે તે દર્શાવવા માટે સર્વ
સિધ્ધેને ભરકાર એવું વિશેષજ્ઞ મુક્યું છે મર્વ અને સિધ્ધોના
મમાવેશ—(સમાસ) કયો ■

વળી સિધ્ધિ જતિને પ્રાપ્ત થયેલા એના વડે સર્વ પ્રકારે

મર્વે યથાનમા ગ્રહેષો આત્મા સિદ્ધ છે એવો પક્ષ સ્વીકારનાર
જે દુર દુર્નયવાદી છે તેનું ખડન કરવા માટે તે વિશેષણ વાપરેડું
છે તે વાદીઓ કહે છે કે ગુણ સત્વથી જોડા જોડા ગાનથી
જોડાને ક્રિયા અને પ્રકૃતિ નિજત થયેલ છે એવા મુદત જીવો
ખધી જ પાએ આકારની મારક (વ્યાપ્ત રહીને) તાપથી વર્જીત
રહેતા છે તેમનું ખડન કરવા માટે બધા આત્માવડે સિદ્ધ ગાન
ગમનનો અભાર થાય છે (આથી એમ સુમર્યું કે જન દર્મની
માન્યતા ■ કે જે સિધ્ધો હોય તે સોકાગ્રમાજ ગ્રહે એટલે કે
જે મોક્ષમા જાય તે સોકાગ્રમાજ હે, અન્ય મતાનુયાયીઓ તેણ
માનતા નથી)

કર્મથી વિશુદ્ધ તેમને નમસ્કાર આ વિશેષણ વડે જોડો
સકર્મક (કર્મવાળા) અણિમાદિ વિચિત્ર ઐશ્વર્યવાળાને સિદ્ધ
માને છે તેમનું ખડન કરવા માટે આ વિશેષણ છે અન્ય
દર્શનીઓ એણ માને છે કે અણિમાદિ આક પ્રકારના ઐશ્વર્યને
પ્રાપ્ત કરીને તે પુણ્યવત જીવો સવ ભાવને જાગૃતા હોઇને મદાન
દુખને ભડાર તરીને આનંદ પામે છે એમનું ખડન કરવા
માટે જન શાસ્ત્રમા કર્મ ગ્રહિત સિદ્ધ જીવો છે (તે જીવવાળાઓ
મોક્ષના જીવેલી એળખાણ કરવાને બદલે તપથી દેવયોનિ
, પ્રાપ્ત થયેલા દેવ કે વિદ્યાવન્ને કર્મ તરીકે માનતા જાણાય છે)
જો કર્મના સંયોગથી મુક્તિ મનાયતો તેઓને અણિમાદિ સિદ્ધિ
ઓની વાચ્છા હોવાથી તેઓ નામનાજ સિદ્ધ ગણાય અને તે
(મુમુક્ષુઓને) ન ઇચ્છવા લાયક જે સર્વ ગિધેને એ વિશે
ષણથી સિદ્ધના પદર ભેદ જનાવીને જોડો સર્વથા અદ્વૈત પક્ષ

સિધ કરે છે તેઓનું ખડન થાય છે તેઓ એમ માને છે કે જેમ ચંદ્ર એકલો બધા પાણીના રચાનોમા દેખાય ■ તેમજ એકજ જૂનામા તે દરેક જુતમા રહેલો છે એક પ્રકારે અને અનેક પ્રકારે આનું ખડન સર્વ સંપ્દથી થાય છે જે એકજ જુત દોષ તો પછી એક મોક્ષમા મથો એટલે મોક્ષપ્રવાહ બધ થયો અને બીજા જીવોનો મોક્ષ થવનો અભાવ થાય (આટલા માટે જૈન ધર્મવાળા એક જૂતામા ન માનતા સર્વ આત્મા જૂઠા માનીને જે જે મોક્ષમા બાધ અને મથેલા છે તે બધાને નમસ્કાર કરે છે)

‘નમીને’ એ વડે અમાનવતાઓનો પૂર્વકાળમા ‘કલ્પા’ પ્રાપ્ય વડે નિત્ય અનિત્ય એવા બે એકાત વાદ માનનારાઓનું દુષણ બતાવે છે કે નિત્ય એકાત માનનારાઓને સબધક દૃઢત લાગે નહિ એકાત નિત્યવાદી જે નાત ન થાય ઉત્પન્ન ન થાય નિશ્ચય રહે તે નિત્ય હવે જે બાલાય નહિ તો સબધક દૃઢત ન આવે પૂવમાથી પછીનામા ઠર્ક કે રૂપ કરવો હોય ત્યારેજ સબધક દૃઢત આવે ક

આવીજ રીતે સબધક દૃઢતથી ક્ષણિક વાદીઓનું ખડન થાય ■ તેઓ એવું માને છે કે પૂર્વ અને પછી બે કાનમા એક દ્રવ્ય ન ગટે પૂર્વનું પણ જુદું એમ માનવાથી પૂર્વ અને પશ્ચિમનો સબધ સ્ત્રી જતા બે ક્રિયાઓ એક કાર્યને લાગુ ન પડે નમન ક્રિયા યાગમા મોથી વિભક્તિન થાય છે અદિ અધિ કારવાળી ગાયના સુન્ની બીજી રીતે ઉત્પત્તિ ન થાય, વળી લદ્દમાદુ સ્વામિ જેવા આપ્ત પુરુષ નિયુક્તિકાર છે (માટે તેમનું

વચન તેઓ આદિ પૂવી હોઇને આપણને પ્રમાણભૂત છે) વળી 'આપને', જન્મ આપનારને, દુ નિન્તર નસુ છુ એવા વિચિત્ર પ્રયોગ જોવામા આવે છે તો 'સર્વ સિદ્ધોને' એ કર્મના સબધે છટ્ટી જાણવી

હવે મર્વ સિધ્ધોને નમસ્કાર કરીને શુ કરનાનુ છે તે કહે છે દશવેકાવિકની નિયુક્તિ હુ કહીશ કાળમા જે ઉત્પન્ન થાય તે કાવિક અદિઆ પ્રમાણુ કાળને ઉપયોગમા લેવો એ કહેવાનો ભાવ છે દસ અધ્યયનના બેદ રપ હોવાથી દસ પ્રકારનુ કાવિક છે તેમા પ્રકાર સખ્દનો લોપ થવાથી દસ વાવિક જાણુવુ 'વિ' સખ્દનો અર્થ આગળ અમે કહીશુ

નિયુક્તિ એટલે શુ ? નિયુક્તજ, સૂત્ર અને અર્થોની સુક્તિ એટલે પરિપાટી (અનુક્રમે જોડવુ) તે નિયુક્તિ સુક્તિ આમા સુક્તિ સખ્દનો લોપ થવાથી નિયુક્તિ સખ્દ જન્મે તો છટ્ટી (જૂદી બાબતોની યોજના ખુલાસાથી કહીશુ) (૧લી ગાથાનો અર્થ સમાખ.)

શાસ્ત્રો આદિ, મધ્ય અને અતમા વિધિ પૂર્વક મગજનો પરિમહ કરીને (શાસ્ત્રો) કરવા

ટીકા - આદિ, મધ્ય આે અતમા મગજને મદદ કરીને વિધિ યુક્ત રીતિએ શાસ્ત્ર કરવા શા માટે તે મગજની કલ્પના કરવી ? વાદી અથવા ન સમજતા શિષ્યનો આવશ્યક ઉત્તર આપે છે પહેલું મગજ બધા વિદ્નો દુર કરવા વડે ઇચ્છિત શાસ્ત્ર, અને તેના અર્થનો પણ પડોચાથ (સુખેથી બચાવ) તે માટે હ બહેનુ સૂત્ર તથા અથ આતમામા ગિયર રહે (બૂલી

ન જ્ઞાપ) તે માટે મધ્ય મગજ જલણુ વળી તેજ સૂત્ર અને
અર્થ સિધ્ધ પરપરામા નજી થયા વિના ચાલુ આવે માટે
ઉવટનુ મગજ જલણુ

શકા તે સમાધાન—

વાહીની શકા અને આચાર્યનું સમાધાન અને જતાવતુ
જોઈએ પણ તે વિરૂપ આવરમક નામના મહાન મુનથી જાણી
લેતુ અદિ આ સામાન્યથી આપુ શાસ્ત્ર મગજરૂપ છે કારણ કે
નિર્જરાનો વિષય હોવાથી તપ કરવાની માફક, આ હેતુ અસિદ્ધ
નથી જાતુ કારણ એ કે વચન વિગત રૂપ આ શાસ્ત્ર છે
અને જ્ઞાનની નિર્જરા રૂપ સાર્થકતા સ્વીકારેલી છે આટલા
માટે શાસ્ત્રમા કહ્યું છે કે નારખીમા થણા કરોડો વર્ષે જે કર્મ
ખરે છે તે કર્મ નજી ગુપ્તિવાળો જાતી રૂપ એક જાસોજીવા
સમા ખપાવે છે વિગેરે ‘અદિ પહેલુ મગજ’ દ્વમ પુષ્પિકા
અધ્યયન વિગેરે છે ધર્મની પ્રશસા સ્વીકારવાના હેતુથી તે
મગજ સ્વરૂપ છે મધ્ય મગજમા ધર્માર્થ કામ અધ્યયન વિગેરે
છે જી તેમા આચાર કથા વિગેરે વિસ્તારથી કહવાયલા હોઈને
મગજ સ્વરૂપ છે હેતુ મગજ જિહ્વ અધ્યયન વિગેરે જલણુ
કા જી તેમા લિજ્જના રૂપો વિગેરેનું અનનજન છે આ પ્રમાણે
અધ્યયનના વિભાગથી જો મગજનો વિભાગ જતા થો દવે
સૂત્ર વિભાગથી જતાનીએ છીએ તેમાં પડેતુ ‘ધર્મો મગજ’
ગાયા સૂત્ર રૂપે જલણુ તેમા ધર્મ જતાવેનો હોવાથી તે મગ-
જનો હેતુ છે મધ્ય મગજ પળ જ્ઞાન દર્શન ઇત્યાદિ ચૂનની
ગાયા છે તેમા જ્ઞાનની સાથે સજ્જ કથાથી તે જ્ઞાન મગજ

રૂપે જાણુ તો મગજ 'લિંગમ્મમાણુદય' વિગેરે જાણુ
તેમાં જિજ્ઞાસુ ગુણો વિગર ક્રમવા માટે વિવિધત યથો (અભિયંત્ર
ગુણ) તો વિવિધ દોષથી ભિન્ન ગુણોનું મગજ રૂપ જાણુ

શિષ્યો પ્રશ્ન—મગજ શબ્દનો મુ અર્થ શાપ છે આ
શાપ ઉત્તર આપે છે મગજોદ્ભવિ, રજિ, લજિ, વજિ મગિ
એમ ૬-૬ ધાતુઓ છે આ ધાતુઓના સ્વરૂપમાં પાણિની
૫-૧-૫૮ જાણુ 'મુમ' પ્રથમ લાગે છે ઉદ્ભાદિકમાં અનુ
બદ્ધને સોપ કયે થો પ્રથમાના એક વચનમાં મગજ શાપ છે
('મગ' ધાતુ છે અને તેને ઉદ્ભાદિક પ્રથમ લાગે ત્યારે વચનમાં
અનુભવાને અને છેવટે 'ત' પ્રથમ લાગણી મગજ શાપ છે
છોછ રીતે જે થો દિત મગજ તે મગજ નવથવા મગજ
(મમજ) જથવા દમાપ તે મગજ વળી 'મગ' એ ધર્મનું
નામ છે અને 'મા' ધાતુ સંવાના રૂપમાં છે તે જોડતા પાણિ-
નિના ૩-૩-૩ નિયમાનુસાર કરે પ્રથમના અનુબદ્ધો સોપ
૬ થી પાણિનિના ૬-૮-૬૪ મુજબ અનુભવે આગળનો સોપ થ-
૫ થી પ્રથમના એક વચનમાં નહુમ્મક થિને મગજ શાપ છે
અનુભવ મગ-ધર્મ જથે તે મગજ અભિયંત્ર મગજ એ ધર્મ પ્ર-
તિના દેવ છે અથવા મો અમા થી કહે કરે-માગી નામે-કર
કરે તે મગજ

તે મગજના અર્થ નિર્મેષ છે નામ મગજ, રચાપના
મગજ, દાવ મગજ અને બાવ મગજ એમનું સ્વરૂપ વિગેરે
અભિયંત્રથી જાણુ આ જાણને અર્થ મગજ ક્રમ નિર્ણય
૩૦ મગજ કરે છે —

આર્દ્રમહાવસાણે વાહ મગલ પદિમ્મહ વહિગા

નામાદ મગલ પિ ચ ચઙ્ચિદ્દ પગ્નવેડળ ॥ ૨ ॥

આ પ્રકાર નામાદિ મંગલ જતાનીને અદિઆ સગવડ
કદત મૂકીને તુ જતાવે છે તે વહે છે

સુચનાને અણુઓનેનાદિગયં સો ચઙ્ચિદ્વંદો નૌદ ।
ચરણ કરણાણુઓને ધ.મે મણિપ (કાલે) ચદ્યિપ ય ॥૩॥

શ્રુત જ્ઞાનના અનુયોગ વડે પ્રાપ્ત કરેતુ તે આ પ્રકારે છે
અથવા દરજ્જાનુયોગ, ધમાનુયોગ, કાળાનુયોગ, અને દ્રવાનુયોગ

ટીકાકારની વ્યાખ્યા—સાબલેશુ જ્ઞાન જે તે શ્રુત
જ્ઞાન તે શ્રુતજ્ઞાનમા અનુયોગ વડે અવિકાર છે અદિ એની
જાવના છે કે બાર મગળના અવિકારમા શ્રુતજ્ઞાન વડે અધિ-
કાર છે, કહ્યું છે કે ‘અદિ પાત્ર અધિકા શ્રુતજ્ઞાન વડે છે જે
શ્રુત વડેજ ખીળને અને પોતાનો અનુયોગ (કથન) થાય છે
તેનું દક્ષાન પ્રદીપ પેડે સમજવું (એટલે જેમ દીવો પોતાને તેમ
ખીળ પદાર્થને પ્રકારો છે તેમ શ્રુતજ્ઞાન પોતાને અને પારકાને
ખગ રૂપે જણાવે છે)

આ સત્તા ઉદ્દેશ વિશેષ પ્રવર્તે છે એવું છે કે શ્રુતજ્ઞાનમા
ઉદ્દેશ મુદ્દેશ, અને અનુગાઓ અનુયોગ પ્રવર્તે છે તેમા
પહેલું જે કહેવાય તે ઉદ્દેશો સત્ત, તેનો ખુલાસો થાય તે સમુદ્દેશ
જે સમજાયા પછી તેની (અર્થ) ખીળને લાક્ષણિકતાની આગા
અપાય તે અનુગા જે નસ સાથે મળે ત્યાર છન્નિત વિષયનું
કથન થાય તેનું નામ અનુયોગ ॥ આટલા માટે નિર્ધુક્તિકારે
કહ્યું છે કે શ્રુતજ્ઞાનમા અનુયોગ વડે અધિકાર છે આ અનુયોગ

ચાર પ્રકારે જાણવો—૧ ચરણ કરણ અનુયોગ ને કરાય—આમાં
રમા મુકાય તે મમ-કરણ પચ મહામત દશ પ્રકારે અમણ મર્મ
મત્તર પ્રકારે સયમ, દ્વિત પ્રકારની વૈયાવચ્ચ, જાલયપની નવ
વાક, જ્ઞાન દર્શન ચરિત્ર તપ, બાર પ્રકારનો તપ, કોનાદિ ચાર
કપાયો નિમદ્ધ એ મિત્તર ભેદે ચારિત્ર જાણવું

કરાય તે ક્રિયા, પિંડ વિનુદિ વિગેરે જેમકે પિંડ વિશુદ્ધિ
ચાર પ્રકારની, પાચ પ્રકારની સમિતિ, બાર જ્ઞાનના, સાધુની
બાર પ્રતિમા, પાચ ઈન્દ્રિયો નિરૌપ પચીસ પ્રકારે પઠિતે-
દશની શુદ્ધિ, નણ શુધ્ધિ, ચાર પ્રકારે અભિમદ્ધ તે કરણ જાણવું
આ ચરણ કરણનો અનુયોગ ને ચરણ કરણાનુયોગ

અનુયોગ—મળતો યોગ (વ્યાપાર) તે અનુયોગ એટલે
સૂત્રનો અર્થ સાથે સરખો સખધ કહેવો અર્થોત્ સૂત્રનો અર્થ
જનાવવો આમાં ‘ એકારણ છે તે પ્રાકૃતસૌમિએ પ્રથમા
દ્વિતીયામાં પણ દેખવો જેમકે ‘ કમરે ’ ઇત્યાદિ (આ દિવ્ય
રૂપરાશો કાણ આવે છે ?) વિગેરે ધર્મ એટલે ધર્મ કથાનુ
કથન તે ધર્મ કથાનુયોગ જાણવો કાળ (વખત) કથન કરવું
તે ગણિતાનુયોગ જાણવો) આમાં વિશેષ કરીને ચાર ગતિના
આયુષ્ય જ્યોતિષની સાથે વિગેરે જાનાય છે

દ્રવ્યોનુ વર્ણન કરવું તે દ્રવ્યાનુયોગ તેમાં કાનિક શ્રુત
છે તે ચરણ કરણાનુયોગ જાણવા ઉત્તરાધ્યયન ને નપિ જાપિત
છે તે વિગેરે ધર્મ કથાનુયોગ જાણવા સૂર્ય પ્રગતિ વિગેરે દ્રવ્યાનુ-
યોગ જાણવા કહ્યું છે કે કાનિક શ્રુત નપિ જાપિતો તથા સૂર્ય
પ્રગતિ એ જો અનુક્રમે ચરણ કરણાનુયોગ, ધર્મકથાનુયોગ,

અને ગણિતાનુયોગ છે આખો દ્રષ્ટિવાદ જે બારમું અગતે છે.
ચોથો દ્વાનુયોગ જાણવો ત્રીજી ગાથાનો અર્થ સમાપ્ત

અદિ અર્થથી અનુયોગ જે પ્રકારે છે અપૃથક્ત્વ અનુયાગ
અને પૃથક્ત્વ અનુયોગ, એટલે એકજ સૂત્રમા ચારે અનુયોગ
કહેનાય, તે અપૃથક્ત્વ (ચાર સાથે) જાણવા કારણ કે સૂત્રના
અનત તુલા અને પર્થોલ દાવાથી બધા અનુયોગ સાથે લેવાય,
પૃથક્ત્વ અનુયોગમા કેઈ સૂત્રમા ચરણ કરણ, કેઈમા ધર્મ
કથા વિગેર પ્રત્યેક અનુયોગ જુદો જુદો આવે આ માટે એનું
બોધાય છે કે જ્યાં તુલ્યા આર્થ વગર સ્વામી દત્તા, ત્યાં સુધી
ચારે અનુયોગ કાળિક અનુયોગમા સાથે દત્તા ત્યાં પત્રી કાળિક
સુત્રમા અને દષ્ટિ વાત્મા હિપ્ત કહ્યું જુદા જુદા અનુયોગ થયા
આ બધો વિગતાર વિશેષ આવશ્યક સૂત્રથી જાણવો આપણે
અદિ પૃથક્ત્વ એટલે ચારે જુદા જુદા અનુયોગ વડે અધિકાર છે
તેજ નિર્મુક્તિકાર બતાવે છે

અપુહુત પુહુતાર્થ નિદિસિત યથ દેહ અદિગારો ।
શરણશરણાણુભોગેણ તસ્મ દ્વારા રમે કૃતિ ॥ ૪ ॥

અપૃથક્ત્વ અને પૃથક્ત્વ બતાવીને આપણે અધિકાર છે
અદિ ચરણકરણ અનુયોગના દ્વારે નીચે પ્રમાણે છે

ટીકા અપૃથક્ત્વ, પૃથક્ત્વમા ભેગથી કહવાના સ્વરૂપમા કહીને
વાત્તા વિષયમા ચરણકરણના અનુયોગવડે પ્રયોગન છે તેના
દ્વાર (પ્રવેશ કહેવાના મુખ) દ્વારે પત્રી ॥ રૂપાણા થાય છે
ચોથી ગાથા સમાપ્ત.

નિક્ષેવેગદ્ નિક્ષત્તયિદ્દી પવિત્તી ચ જેણ ણા વસ્ત ।
તદ્દારભેદલક્ષણ તયરિદ્દ પરિણા ચ સુતત્તથો ॥ ૬ ॥

નિક્ષેપ એનાર્થવાળા છુટા રિલાગ પાટીને કહેવું, વિવિ
કહેવી, પ્રવૃત્તિ, કેણે કેનો, તે દાગના બેદ, લક્ષણ, તેની યોગ્ય
તા, પરિપદ, અને સ્વનાર્થનું વર્ણન

ટીકાનો અર્થ—આ બધાનો રિખાળથી અર્થ વિરોધાવશ્યમથી
જાણવો. રથાનની અસ્ય ચતા માટે દુકાણુમા કદીએ છીએ અનુ
યોગ રાગનો નિક્ષેપ કવો નામ રથાપના રિગેરે અનુયોગ સાથે
જોડવા તથા અનુયોગ સાથે એક અર્થમા વપરાતા રાગ કહેવા
જેમ કે અનુયોગને જાણે નિયોગ વિગેરે કદીએ તો પણ આસે
તેમજ નિયુક્ત બોલનું જેમકે અનુકુળ યોગ્યવું તે અનુયોગ
જાણવા સરખા રપવાળો યોગ કવો તે અનુયોગ અનુયોગની
વિધિ કહેવી એટલે આ કથન કરવું હોય તો બોધનાર અને
સાંભળનાર ॥ અધિનાર બતાવવા

સૂત્રો રાગધર્મ બતાવવો એ પહેલું મદ શુદ્ધિવાળા શિષ્યો
માટે છે ત્યારપછી નિર્ગુણિ સદિત અર્થ બતાવવો તે સ્વેચ્છા
શુદ્ધિવાળા માટે છે આ કથન કરવાની રિધિ જાણની હવે સા
ભળનારની વિધિ કહે છે

મુગો ચછને સાંભળે, સાંભળના પછી હોકારા દે, પછી બોલે
કે હીં કહ્યું, પછી પ્રશ્ન કરે, પછી વિચારે, ત્યારપછી પ્રશ્નને
અનુમગ્તી વાત કરે, ત્યારપછી સંપૂર્ણ અર્થ સમજે એ સાંભ
ળનારના સાત ગુણ છે સાંભળનાર તથા કથા કરનારની પ્રવૃત્તિ
ચાર પ્રકારે થાય ૧ ૩૬ પ્રમાદિ, તિષ્ઠ અપ્રમાદી, ૨ શુદ્ધ

અપ્રમાદી, શિષ્ય પ્રમાદી ૩ ગુરુ શિષ્ય બન્ને પ્રમાદિ ૪ ગુરુ શિષ્ય બન્ને અપ્રમાદી આ ચારમા ત્રીજા ભાગમા બન્ને પ્રમાદી હોવાથી કંઈ પ્રવૃત્તિ નથી ૧ લા તથા ૨ જામા થોડી પ્રવૃત્તિ અને ૪મામા સપૂર્ણ પ્રવૃત્તિ છે

આમા દૂધ દેનારી માયનો દ્રષ્ટાંત છે ૧લા ભાગમા માય વસુધા મરેલી પણ દોદનારો દોગિયા ૨ જા ભાગમા માયને દૂધ ખઈ પણ દોદનાર આજસુ ૩ જા ભાગમા માયને દૂધ પણ નહિ અને દોદનાર પણ પાન હોશિયાર નહિ ૪મામા માયને દૂધ ના અને દોદનારો દોગિયા એવી રીતે ઉપમા આચાર્ય શિષ્યોની જાણુવી માય સરખા ગુરુ અને દોદનાર માફક શિષ્યો ક્ષીર માફક અર્થ મમજવની પ્રવૃત્તિ તે બીજા અને ૨જા ભાગમા શૂન્ય જાણુવી અથવા ઇન્છા ન હોય તો ગુરુ યત્નિચિત્ શિષ્યને પ્રાપ્ત કરાવી શકે એવામા પણ ગુરુની આઠાક્ષા અને શિષ્યના અપ્રમાદથી લાભ લઈ શકે ત્રીજામા પ્રમાદી ગુરુ અને વિનયથી મદદ કરનાર શિષ્યો ન હોવાથી સારી રીતે દૂધ ન મેળવે તેમ અર્થની પ્રાપ્ત ન થાય

અનુભવ કોણે કરાવેલો તે અને કહે છે નીચે પ્રમાણે ગુણ વાળો હોય તેણે કરાવવા દેશ, કુળ, જાતિ, રૂપ એ ચાર જેના ઉત્તમ હોય, ગરીરનું સઘસખ મજબુત હોય, ધીંગજવાન હોય, આઠાક્ષા રહિત, વિક્રયા ત્યાગી, નિષ્કપની, વીખીને ન જૂનના, જેનું વચન બીજા માન્ય કરે, પતિપદ જાનનાર, અ પ નિના સેના, મધ્યમ, દેશ કાળ ભાવને જાણનાર, શુદ્ધિમાન, જુદા જુદા દેશની ભાષા જાણનાર, પાત્ર આવાર પાળનાર, સુખ

અર્થ અને બનેલી વિધિ જાણનાર, ઉદારરણુ તેનું કારણ અને નય એ ચારમા નિપુણ, સીખવવામાં કુશળ, વૈન અને પર મનનાં અધ્યાનોનો જાણુદાર, મંત્રી, તેજસ્વી, કલ્યાણકારી, માત્ર મુદ્રાવાન, એવા એકડો ઝૂલોથી શોભાવમાન દોષ, તે પ્રવચનને મારકહેવા યોગ્ય છે આ બધાનો મપૂર્ણ અર્થ બ્રહ્મ કલ્પસૂત્રી જાણી લેવો.

પણ પહેલાં દશવૈકાનિકના વ્યાખ્યાનમાં જરા કહીએ છીએ આર્થ દેશમાં ઉત્પન્ન થયેલ હોવાથી તે સુખથી બોધના વાક્ય કહી શકે છે ૨ પિનાનુ તે ઝૂળ ઉત્તમ દેવાથી જેમ તેજસ્વી પ્રાણી જાર વદન કબામાં યાકતો નથી તેમ પેતે પણ જાણીવવામાં યાકતો નથી માતા સુખથી તે જાતિ ઉત્તમ હોવાથી નિનયવાન હોય છે રૂપવાન હોવાથી તેનું વચ્ચે બીજા મદલ કરે છે કારણ કે આકૃતિમાં શુષ્કો નહે છે (એવી લોક માન્યતા છે) મધ્યમને ધીરજવાળો હોવાથી વ્યાખ્યાન, તપસ્યા કે અનુદાનની વિધિ કમવચામાં ખેદ પામતો નથી અને સમી હોવાથી સાબળનારે પામે વસ્ત્રાદિ ન ઈચ્છે, વિકથાનો ત્યાગી દેવાથી ધાત્ર બોલનારો નથી (જરૂર નેટલુજ બોલે) અમાથી દેવાથી કપટ ગદિતરૂપે શિષ્યોને માગે માગે દેરે છે રિશ્વર પરિપાટી દેવાથી ભણેલા મૂળને જુલતો નથી મૃદિત વાક્ય દેવાથી ઈર્ષ્યને તેનું વચ્ચન માં થાય છે જીવ પરિપદ દેવાથી અન્ય મનવાળાઓ સાથે વાદ દ તા રજામાં હરતો નથી અપ્રમાદી દેવાથી અત્ય નિરાનગો દોષ છે તેથી વ્યાખ્યાનમાં આનંદ આવે છે અને જ શિષ્યો ઉદયસી દોષ અથવા

ધર્મીયો આગમ કરતા હોય તેમને પ્રેરણા કરી ઠેકાણે લાવે છે
 મધ્યમ્ય હોવાથી ન્યાયવાદી હોય છે દેશ, કાળ લાવેના જાણ
 હોવાથી દેશ વિગેરેના ગુણ લેઈ અગ્રબદ્ધપણે વિચરે છે અને
 ઉપદેશ આપે છે, તર્કવાદી હોનાથી અન્યદર્શની તર્ક કરીને
 જીતવા જાય તો પણ મામેના માણસનું કહેવાનું તાત્પર્ય સમજ
 તુરત ઉત્તર દેવાને સમર્થ થાય છે (ન્યાયસૂત્રના પચમ અ-
 ન્યાયમા એનું વ્યાખ્યાન વિસ્તારથી કરેલું છે) જૂદા જૂદા
 દેશની ભાષા જાણનાર હોવાથી જૂ. જૂદા દેશના જનમેન
 શિષ્યોને સુમાર્ગે દોરવા સમર્થ થાય છે જ્ઞાનાદિ પચ આચાર
 યુક્ત હોવાથી તંત્ર વચન શ્રદ્ધા કરવા યોગ્ય હોય છે મુન અર્થ
 ઉભયનો જાણનાર હોવાથી યોગ્ય રીતે ઉત્તમ અપવાનો ખતા-
 વનર થાય છે ઉદારતા દેવ, કારણ, તથા નયમા નિપુણ હોવાથી
 તેમા રહેલ ભાવોને સમજીને દેખાડે છે, કે અમારા સિ-
 દ્ધાતમા કહેલું તેજ માનો એવું તે ન બોલે પણ એમ બોલે કે
 'સિદ્ધાંત સાથે ન્યાયથી પણ મેળવી શો' માહત્ત કુશળ હોવાથી
 શિષ્યોને અનેક પ્રકારે હૃદયમા ઉતારી શકે છે ૨૧ અને પર
 સિદ્ધાંતનો જાણ હોવાથી જીજ્ઞાસા મતનું ખડક કરી પોતાનો
 મિદ્ધાત ખતાવે છે (એટલે જન મતની ઉચ્ચતા જાણની શકે)
 મજીર હોવાથી મોટા પણ સિધ્ધના ગુન્દામા રોગાયમાન થતો
 નથી તેજસ્વી પવતીઓને શોભ પમાડે છે મગજ કરી હો-
 વાથી એના પુખ્ત જાણના અતિશયથી ચઢી વિગેરેના શેરો
 સાત થાય છે સાત મુદ્રા દોવાથી જધા માણુમોની પ્રીતિ મેળવે
 છે આવા સર્વ ગુણુનાજોજ સિદ્ધાંતના સારને કહેવાને સમર્થ

ધાય છે, જેથી તે અનેક બધ્ધ જીવને બોધનો હેતુ થાય છે

ગુણ્ય મુક્ત વચન ઘી અને મધ સંચિયા અગ્નિ માકકે દીપે છે અને ગુણ્ય દીનાનું વચન ઘી વિનાના દીવા જેવું છે એટલે કે તે સોજતું નથી તથા અન્ન નાષ્ટ્રમા પણ કંઈ છે કે વામણમા રહેલું કુધ બાળકને જોઈએ તેવી પુષ્ટિ આપનાર નથી પણ માતાના મનનું પાન કરનાર માયુ નમાળી બોળામા પડેલ બાળકજી પુષ્ટિ પ્રાપ્ત કરે છે તેવી રીતે સારૂ બોલેલું પણ દુરાચારી માણસનું વચન જેમ ખરાબ વાસણુમા કુધ શો-બતું નથી તેમ દુરાચારીનું વચન લોક માનતા નથી પણ ગુણ્યવાન માણસનું વચન મારા વાસણુમા રહેત દૂધ પીધાની માફક માનનીય હોય છે અને લોકોની જેમ દૂધ પુષ્ટિ કરે તે તેમ સારૂ વચન સુમાર્જે દોરે છે વળી શીયાળાની ઠંડીમા પણ મહેનતથી મેળવેલ દબના હોય પણ તે જો રમણાનનો હોય તો તેની પામે તોપલા લોકો બેસતા નથી તેરીજ રીતે પતિતનું વચન દિલખરક હોય તો પણ લોકો તેનો વિશ્વાસ કરતા નથી તેરીજ રીતે સત્પુરો મિદાનના બાગકાં પણ ચારિત્રી બન્યા થયેનાન મેવન કરતા નથી જેમ કે પાણીથી બરેરો ચનાળનો ફુલો હોય તોપણ ઉચ્ચ જાતિના લોકો તેમા પાણી પીતા નથી આરીજ રીતે મુમુક્ષુઓ બટાચરીનું વચન રસીકાનના નથી

તેવે શાનો અનુયોગ (કથન) કરવો તે કહે છે જો કે બના સિદ્ધાંતનું કથન યાય છે પણ અદિ પ્રમ્તાવિક વાતને અનુમતી દસ વૈમાનિકનું કથન કરીયુ

વાદની ચકાવદલ કાલિકાની નિર્ધુક્તિ કરીયુ એ વચન-

ધીજ વત્તમાન વાતનુ કચન સમજ નવાયુ ત્યારે આ ઉપ-યાસ
 કર્યો તે નિષ્ફળ છે' આચાર્ય કહે છે— એમ નહિ અધિકાર-
 વાળો વિષય નિષ્કેપાદિ દારના સમૂહ વડે તમામ શ્રુત રકષેને
 વિષય હોવાથી તેનાજ બાજુ વડે નિયુક્તિકારે પણ ઉપ-યાસ
 કર્યો પણ આજ રચાનથી ખીજી જગ્યાએ પણ સાગ્રનું નામ
 કહેવા પૂર્વક ઉપ-યાસ કરાવ છે એમ જાણવું (નિયુક્તિકારને
 અધિકાર નિયુક્તિકારે ખતાબ્યો અને સાબકારે સાચની વિધિ
 ખતાવી એમ સમજવું)

નિયુક્તિકારની અર્થી ગાથાને થોડામા સમજાવી અને
 બાકીથી જે અર્થી ગાથા રહી તે પણ અધ્યયનના અધિકારમા
 ત્યારે સમય આવશે ત્યારે ખતાવશુ કારણ કે ત્યાં ઉપક્રમ અ-
 નુગમ નિષ્કેપ, નય, એ ચાર અનુયોગ દારનું, અનુપૂર્વી વિગેરે
 તેના ભેદાનું તથા સૂત્ર વિગેરેનું સક્ષણ તેને થોડા પરિપક્વ વિ-
 ગેરેનું કહેવાનું સકય છે પણ ખીજી જગ્યાએ કહેવું શાબતું નથી
 કારણકે અદિ તેનો વિષય નથી હવે આપણી ચાલુ વાતને
 નિયુક્તિકાર કહે છે

અથાઈ પદવેલ કલ્પે વચિનય ગુણેણ ગુરુણા ડ ॥

અણુઓનો દસધંયાલિ-વસ્તુ વિહિના કહેયલ્યો ॥૬॥

ટીકાનો અર્થ—આ નિષ્કેપાદિ દારો કહીને બૃહત્કલ્પ
 સૂત્રમા ખતાવેના ૩૬ શુણ્ણવાળા ગુરુએ દસવૈકાસિકનું સાચમા
 કહેલી વિધિએ કચન કરવું પણ ન જાણનારો સિખ પૂછે છે
 'હે ભગવન, જો દસ વૈકાસિકનું કચન કરો તો કહો કે તે
 એક અમ છે કે અનેક અમ છે? એક શ્રુત રકષે કે અનેક

છે ? એક અભ્યયન છે કે અનેક ? એક ઉદ્દેશો કે અનેક ઉદ્દેશો એમ આઠ પ્રશ્ન છે ત્રણ તેમાં ચોક્કસ છે દશ વૈકલ્પિક એક શ્રુત એક ધ, અનેક અભ્યયન અને અનેક ઉદ્દેશો એ નવું જાણવા આ પ્રમાણે છે તેથી દશ વિગેરે પદનો નિક્ષેપો કરવા જેમ દશો, કાળનો, શ્રુત રકષેનો, અભ્યયનનો ઉદ્દેશનો છે તેમજ નિર્ધુક્તિકાર કહે છે

દસકાલિયતિ નામ સ્વાપ વાલ્મીયે નિવદ્દેસો ।
દસકાલિય સુઝસધ મગ્ગચણુ દદેસ નિર્ધિર્ધયિત ॥૭૭॥

ટીકાનો અર્થ—દશ કાલિક પૂર્વે તેનો સમ્પ્રદાય કહેવો છે એવું જે નામ તે મળ્યા અને કાળથી તેનો કાળમાં નિક્ષેપ કરવો અર્થાત્ વિશેષ અભિધાન (નામ પાડવું) આતુ નિબંધન વિશેષ પ્રકારે આમળ કહીશું મળત નામના લઘુ રિપ્પ માટે એ કહેવા વડે તેથી દશકાલિક કાળમાં પરત્તિ થઈ તેથી કાલિક દશ સમ્પદની સાથે કાળ સમ્પદનો નિક્ષેપો શ્રુત રકષ, અભ્યયન તથા ઉદ્દેશને તેના વિષયમાં સ્થાપન કરી કથન કરવું (નીવરીને ખતાવવું), આ ગાયનો અર્થ છે

હવે જેવો હૃદયમાં કહેવનો વિચાર તેવો મોટેથી ખુલાસો, એ ન્યાયને અનમગી જે ગણ કહેવાનો અભિપ્રાય છે તેને તેનું નામ આપવું ચોક્કસ દોષથી પ્રથમ દશ સમ્પદનો નિક્ષેપો દર્શાવે છે 'દસ' તે ગણનીમાં એક જે ત્રણ, ચાર વિગેરેને અનુસરી વર્તે છે જે એક ન હોય તો દશ પણ ન થાય માટે પ્રથમ એક સમ્પદમાં નિક્ષેપો કરાવની ઇચ્છાથી કહે છે

નામ ટથજા દધિષ માડયપય સગહે ક્ષય છે જ ।
 પવ્વજવમાયે ચ તદા સત્તેષ પક્કગા દાંતિ ॥૮॥

ટીકાનો અર્થ—એક તેજ એક (એકલુ) નામ એક
 સ્થાપના એક, સુખમ છે ૬-યે એક તે સચિત્ત અચિત્ત તથા
 મિત્ર તેમા મચિત્ત તે પુરુષ, અચિત્ત તે રૂપીઓ વિગેરે, મિત્ર તે
 જાઝર પદ્ધતિ ભાષુમ તથા મૂળ પદ (જે ગળધરોને ત્રિપદીમા
 તીર્થ કરે બતાવ્યા) ઉપ-નેષ્ટવા વિગમેષ્ટવા' ધુબ્નેષ્ટવા (ઉત્પન્ન થાય
 છે, નારા થાય છે અને કાયમ રહે છે ? આ માનક પદ કહેવાય છે)
 તે મિવાય વ્યવહારમા અ આ, ઇ, ઇ તે પણ માત્રક પદ (મૂળ
 પદ) જાણવા તેમનાનડેજ બધા સખ્દોનો વ્યવહાર વ્યાપેસો
 હોનાથી માત્રપદ કહેવાય છે જાદિ કહેવાની માફક સિગ વચ્ચન
 પણ થાય છે એટલા માટે આ ઉપ-ન્યાસ કયો છે સમઢીન તે
 ચોખાનો સમઢ એટલે તાત્પર્ય એ છે કે સમઢ રાજધી એકમા
 પણ સમુદાય આવી જાય જેમકે ચોખા થા ચો એમ કહેવાથી
 એ- દાણો પણ અનેક દાણાનોસમઢ પ્રતિતિમા આવે છે તેથી
 એક દહો પણ સાળી કહેવાય અને ધણુ દાણુ પણ સાળી
 કહેવાય (ઉત્તમ જાતના ચોખાને સાળી કહે છે) સોકમા આ
 રીતિ છે હવે જાદિ આદિઠ અને અનાદિઠએ એ સાધિના
 ભેદ છે જેમકે કલમસાલી તે જામનાજ ચોખાનો આદેશ
 કયો પણ જો કલમ સાલી ન કીધા હોય તો મમે તે ચોખા
 સનજવા તે અનાદિષ્ટ છે તે ચોજના વચાચોજ્ય કચ્વી પચાચિક
 તે એક પર્વાય, પર્વાય એટલે વિગેય ધર્મ તે અનાદિષ્ટ વર્ણુ
 વિગેરે એટલે કેઈ પણ રગ સમજાય પણ' જો આદિષ્ટ

કાજો ૧૫ વિગેરે કહ્યું હોય તો તેજ કામ લાગે બીજા આચાર્ય
બધા શુભ મુકમની વસ્તુની અપેક્ષાથી આવવી વ્યાખ્યા કરે છે
કે અહિં પર્વાયથી એમ સમજવું કે અનાદિષ્ટ તે સુતરકથ
જાણવો. અને આદિષ્ટમા દશકાવિક નામનું સૂત્ર જાણકું
કેટલાક એમ કહે છે કે અનાદિષ્ટ તે દશરૈકાવિક સૂત્ર અને
આદિષ્ટ તે તેનું કેઈ પણ અધ્યયન જેમ કે દુમપુષ્પિકા વિગેરે
કહે છે પણ આ જોઈએ તેનું મનોહર નથી કારણ કે દશરૈકા
વિક નામ કહેવાથી આદેશની સિદ્ધિ થાય છે તેથી પાછલા મત
કરતા પેલું કહેવું તે ઠીક છે ભાવે-તે એક ભાવ જેમ કે
અનાદિષ્ટ કાંઈ પણ ભાવ અને આદિષ્ટ તે ઔદયિક, ક્ષામિક
વિગેરે આ મત જોડે જોડે કરેલા એક એક થાય છે અહિં
દશ પર્વાય અધ્યયનના એક સમૂહ હોવાથી તેનાજ અધિકાર
જાણવા બીજા આચાર્ય કહે છે કે શુભચાન કામોપરામિક ભાવમા
વર્તે છે તેથી ભાવએકમા તેનો અધિકાર છે (અનેનું કહેવું
ઠીક છે, દરે આપણે એકનીજ માફકજ બે વિગેરેના નિદેષો
હોવાથી તે ઊઠીને લાગશેજ દશ શબ્દનો નિદેષો ઠીકજે છીએ

દશ શબ્દનો નિદેષો.

જામ ઠઘળા દવિષ સિત્તે વાલે તદેવ માવે સ ।
પસો સહુ નિરસેષો દસગસ્સ ડ છવ્વિહો દોર ॥૧॥

વાલીનો પ્રશ્ન—એથી નવ ઊઠી કેમ દશનો નિદેષો
લીધો ? ઉત્તર-દશનો નિદેષો લેવાથી બાકીના વચવાનું સમજાઈ
જશે. તેમા નામ સ્થાપના નિદેષો સુગમ છે દ્રવ્ય દશક તે

- દસ દવ્ય, જેમા સચિત, અચિત અને મિશ્ર તેના અનુક્રમે દાખલા મનુષ્ય, રૂપીઓ, અને કદા વિગેરે મુક્તપુરુષ, જેને દગક તે ક્ષે ના દસ પ્રકાર

કામ દસક તે દસ કાળ એટલે વર્તનાદિ રૂપપ્રજાથી કાળની દસ અવસ્થા યાપ છે તે અવસ્થાઓ-જાણા, કીડા, મદા વિગેરે આગળ કહીશુ (દસ દસ વર્ષની ૧૦૦ વર્ષ સુધીમા દસ અવસ્થાઓ યાપ છે) બાવદસક તે સન્નિપાતિકભાવમા સ્વરૂપથી બાવવા (એવા કર્મ પ્રથમા તે જામા જનાવ્યા છે) અથવા તેજ વિનયમા વિવેચન કરવા વડે આ દસ અવ્યયન જાણવા આ પ્રમાણે ૧૦ રૂપદો નિશ્ચેષે બદુવચન વાળા દેવાથી છે પ્રકારે યાપ છે 'અશુ' રૂપદનો અર્થ નિશ્ચય રૂપમા છે એથી એમ સમજવુ કે આ વખતે ઉપયોગી છે 'શુ' રૂપદથી વિશેષ અર્થ છે નિરોપમા સમજવાનુ કે આ દસા રૂપદ માત્રનો નિશ્ચેષો નથી પણ તેમા કહેવાતા જે વિષય તેનો નિશ્ચેષો જાણવો ગાથા અર્થ સમાપ્ત

હવે 'સ્તુત (પાસતા) ઉપયોગીપણથી કાળના દસ કારમા વિશેષ અર્થ કહેવાની ઇચ્છાથી કહે છે

પૂર્વે કહેલી કાળની દસ અવસ્થા

ચાલા ત્રિશ્ણ મદા ય પમ્ના ય દાયણિ પર્વચા ।

પમ્માર મમ્મુદિ સાયણી ય દમમા ડ વાળ્લદસા ॥૧૦॥

ટીકાનેઃ અર્થ- જાણા, કીડા મદા જના, પ્રજા, દામિની, ઇષ્ટપ્રપન્ના, પ્રાન્નાગ, મનુષ્યી, સાયિની આ દસ અવસ્થા

જાણુરી એટલે સો વર્ષના આયુષ્યમા મનુષ્યને આ દગ અર્થ
આનો સલન થાય છે પૂર્વ મુનિઓએ આનું અવરૂપ આ પ્રમાણે
કહ્યું છે

મનુષ્યને જન્મથી મળીને પહેલા ૧૬ વર્ષમા મુખદુખનો
અનુભવ થરાનો જહુ સલન નથી બીજા દગદામા ૮૬૬ શ્રમિ
આવરાથી કામ ભોગ સિવાયની બીજી વળામા પડી છે, કામ
કીડામા એકી મનિ હોય છે ત્રીજા દગદામા પાંચે ઈંદ્રીય મ પૂર્ણ
હોનાથી (અને) ધરમા વસ્તુ હોવાથી ઇતીએના વિપયોમા ભોગ
ભોગવરા સમર્થ થાય ૩ ચોથી જતા નામની અવસ્થામા
પોતાનુ જળ દેખાડરાને જે નિરપદવી હોય તે સમર્થ થાય
૧ છે પાંચમા દગદામા પોતાના ધ ના કુટુંબને મુખી કરવા વાર્તે
૨ છે અથવા ઇન્દ્રિય વસ્તુને પ્રાપ્ત કરવાની ચિતા કરે છે ૩
હામિની નામની અવસ્થામા ઇતીયે થાકવાથી ભોગથી વિમુખ
થાય છે સાતમી અવસ્થામા જાવીને ઇતીયે થાકવાથી ધા
ખાની ખાય છે અને જળખા પડે છે આઠમી અવસ્થામા
પોતાના મરીરની આમરીમા સંકોચાધને વળીન્મા પડે છે અને
૧૬૦૦ થાકવાથી ઘેરાયવો સીએને અનિચ્છિત જો છે નવમી મુક્તિ
મુખ નામની અવસ્થામા પડેલો મુદ્રાપણમા ધરમા રહી મર
માફ ૦ પડી રહે છે દસમી અવસ્થામા મોતો આહનારો, દીન
મુખવાળો, વિપરીત ચિતનનારા, દુખજ અને દુખી પડી રહે
છે (આ દગ અવસ્થા સો વર્ષના આયુષ્યમા જાણુરી એકા
આયુષ્યમા તે પ્રમાણે ગણતરી કરી) હવે કાળનિદેષનુ રખાન
કરવાની ઇચ્છાથી કહું છું

દશ્યે અદ્ અદાઝઅ ડયક્રમે દેસકાલ કાલે ચ ।

તદ્ ચ પમામે ઘળ્લે માવે પનય તુ માવેમ ॥૧૧॥

૬૫ ને વર્તનાદિ લક્ષણુનાગો દશ્યકાળ કહેવો 'અદ્' એટલે ચદ્ સૂરિ રિગેરેની દિવાવાળો અનીત્રોપ સમુદ્ભૂતી અદર વર્તેતો 'અદ્' દાગ ન્દ જુવે તેમા સમય, આવની, વિસ, પક્ષ, મામ વિગેરે જાણુવા તથા આયુષ્ય કાળ એટલે દેવના વિગેરેના આયુના લગણુનાગો કાળ જાણવો ઉપક્રમ દાગ એટલે જે રી મવાનુ રોમ તે વિપક્ષની સમીપે સિધ્ધને લાવસનો કાળ જાણુવો આ કાળ મામાચારી અને અયુનના ભેદથી બિન કહેવો, તથા દેશકાળ કહેવો, દેશ, પ્રાનાવ, અવમ્ અને રિભાગ એ પર્વાય સન્દો છે એ જના એક અર્થમા વાપરવા તેમ એમ જાણુવું કે રિગેરે વાગુની પ્રાપ્તિનો મનર, તથા કાળ કાળ કહેવો તે એક કાળ સન્દો અથ પૂર્વે કહેવો 'સમર લેવો અને બીજે અર્થ' કાળ (મૃત્યુ) કે જે અતઃ મમરોજ આવે છે તે 'ચ સન્દ સમુચરના અર્થમા જાણુવો પ્રમાણુકાળ એટલે 'અદ્'કાળનો એક વિભાગ તે દિવમ રિગેરેના લક્ષણુનાગો જાણુવો રણુનાગ એટલે વણુ રિગેરેનાગો કાળ [કાગો ૨૫] જાણુવો લાવનાગ તે માદિ, મપરિવ વિગેરે ભેદથી સિન્ન જાણુવો એટલે તેમા 'સાદિ માત એ અદિ ન લેવો, પણ ઔ પિજાદિ લાવ લેવો પ્રત કાળ તે અદિ સિન્ન પ્રમાણુકાળનો અધિગાર જાણુવો તેમા પગ રીજ પોગીનો લેવો અને તે પયુ જાદ કાળ વીની ગયા પગી [દમવૈકાનિખ્ની ઉત્પત્તિનો સમય જના પો]

પ્રશ્ન—નમ કલ્પ કે પ્રત જાનની, એ રિગેરે કેમ નથી

આવતો ? આચાર્ય કહે છે—ક્ષયઔપચારિક ભાવ કાગળમાં સમ્યક્ લખાઈએ, નિર્બોધ કવો (ઉદ્યુત) અને પ્રમાણ્ય કાગળમાં કહેવાથી કહેના લક્ષણો વિરૂદ્ધ નથી અથવા પ્રમાણ્યકાળ પદ ભાવકાગળ છે તેનું અદ્વાકાગળનું સ્વરૂપ હોવાથી તેનું ભવપણું છે કારણ કે તે કિયારપણ્ય છે કાગળના દ વ, અડા, આયુ'પ, ઉપક્રમ, દેશ, કાલ, કાન કાત, પ્રમાણ્ય, વર્ણ અને ભાવ એ'દાં દશ બેઠ છે તેમાં ભાવકાગળમાં ભાવકાગળની સાથે દશવેકાનિકનો સખધ રાખ્યો, અને પ્રમાણ્યકાળ જનાવી ત્રીજો પડોરે મણો વખત અમા પગી ઉદ્યુત એ રે માથે આવવાથી વાદીને શકા થઈ કે નિર્ધુક્તિકાર અવુ કેમ બોલે છે ? ત્યારે આચાર્યે કિત્તે આપ્યો 'પ્રમાણ્યકાળ પણ્ય ભાવકાગળમાં અદ્વા કાગળના સ્વરૂપે હોવાથી સમાવેશ થાય છે, ગાયત્રી અવવચાર્ય વિરોધાવસ્થકથી જાણવો તે નિર્ધુક્તિકાર કહે છે

સામાન્ય જ્ઞાનક્રમની ચળો હુ વિગતવેરિસીવ ઠુ ।
 ગિરજૂદ્ધ ફકર સેજનર્મરેણ, દશકાલિય સેજ ॥ ૨૨ ॥

ટીકાનો અર્થ—સામાન્યિક તે આવસ્થકનું પહેલું અધ્યયન છે તેનો અનુક્રમ (પરિપાટી) તે અથવા સામાન્યિકમાં અનુક્રમ એટલે એક પગી એક કહેતું તથા સામાન્યિકનો અનુક્રમ વર્ણ-મવાને આનરા વિના મૂકેલી ગાથાઓના દારો છે એમ વર્તમાન વિષયથી જાણાય છે વિગત પોરમીમાળ એટલે પોરસીની અદર જાણવું 'તું' શબ્દ નિજય વાચક જાણવો 'નિર્ણય' એટલે પૂર્વમાં રહેલો વિષય ઉદ્ધરીને રચ્યુ 'કિત' શબ્દ પોરોક્ષ આત્મ આગમ વાળો સૂચક છે (તીર્થકર કે તેમના મણધર પાસે સાબળ્યુ

‘હોય ત’ પ્રત્યક્ષ કહેવાય, શુર પરપરાયે સાબળે તે પરીણ) સ્વયં
જવ સૂરિ ચંદ્ર પૂર્વા છે તેમણે પૂર્વે કહેના અક્ષરના અર્થવાગુ
દા. વૈજ્ઞાનિક ઉદ્યુતે તે કારણથી એમણે રમ્યુ એમ કહેવાય
‘છે’ શાયા સમાપ્ત

શ્રુત અને રકથનો નિષ્કેષો જેમ અનુયોગ દ્વારા સૂત્રમાં કહેલો
છે તેમ ચાર પ્રકારે જાણવો. પશુ સ્થાન ખાતી ન રહે માટે
થોડું કહેવામાં આવે છે દ્રવ્ય શ્રુત નોઆગમથી ચ શરીર, જ ૫
શરીર અને જનનેથી જૂદુ એ જ્ય બેઠ યાય (જણીને મરેલો
તે ચ શરીર અને બિવિખમાં જે બાળક જાણશે તે જ ૫ શરીર)
અને તે બને છાતીને જે જૂદુ દ્રવ્ય શ્રુત તે પુત્રક પાનામાં
લખેલું દ્રવ્ય શ્રુત જાણવું અથવા રેશમ, ઉનના જે કોકાગળનાવે
છે તે દ્રવ્ય સૂત્ર (શુજરાતીમાં જેને સૂતર કહે છે) આગમથી
ચાના અને ખ્યાન રાખનાર તે જાણ શ્રુત તે ‘ગીતાય’ મુનિ
જાણવો નોઆગમથી દશ વૈજ્ઞાનિકનો જે વિષય તે ‘નો’ શબ્દનો
અર્થ દેશ વચનપણ હોવાથી એજ પ્રમાણે ‘નો’ આગમથી
રકથ શબ્દના નિષ્કેષામાં સમજવું નોઆગમથી ૨૫ શરીર, જ-૫
શરીર, બનિરિકત દ્રવ્ય રકથે સચેતનાદિ લેના જણ બેઠ સચિત્ત
તે જે પગવાળા વિગેરે અને અચિત્ત તે જે પ્રદેશ વિગેરેવાળા,
મિશ્ર તે સેના વગેરે (લશ્કરનો સમૂહ) જાન રકથ તે આગમથી
તેના અર્થને ધારણ કરનાર-તેમાં ખ્યાન રાખનાર સણ, નોઆ-
ગમથી જાણ રકથ તે આ દશ વૈજ્ઞાનિક સૂત્ર રકથેજ જાણવો
(‘નો’ શબ્દનું દેશ વચનપણ હોવાથી)

હવે અધ્યયન ઉદ્દેશના વર્ણનનો અવસર કહે છે તે અનુ-

મેળ દારના પ્રરણુમા આવેના દરેક અધ્યયનને ત્યાં બને ત્યાં
સમુદાય આશરી નિલેપામા ચોડુ સમજાવના માટે આમગી
કહીયુ તેથી કહ્યુ હવે કે દશ કાવિકના મુત રૂઢને અધ્યયન
દેશાનો નિલેપ કરના માટે એનો અનુભોગ [કથન] કરવાયું
છે તે ચોડા અસમા કહ્યુ હવે વર્તમાન શાસ્ત્રમા રહેન કથનને
કહેવાની ઇચ્છાથી કહે છે

જેન ષ જ ષ પદુષ્ઠા જસો જાવતિ જહ ય તે ઠવિયા
સોત ષ તમો જાણિય તદા ષ કમસો વહેયઘ ધ ૧૬૦

જે આચાર્યે જે વસ્તુની રીકારીને આત્મ પ્રનાદગદિ પૂન
માથી જેના અધ્યયન જે જે પ્રકારે ઉદરીને સ્થાપ્યા છે
આચાર્યે જે પ્રમાણે કહ્યુ તે પ્રમાણે અનુક્રમે કહેતુ જોઈએ
આ ગાથાનો દુકો અર્થ છે અને અવયવનો અર્થ તો દે
અથલે નિર્કુળિકાર આવસરે, આવસરે રહે છે આ દશકાવિ
સૂત્રના કલોના સ્તુતિ દાર વડે કયા આચાર્યે કહ્યું તે જણાવ
કહે ૩

સૈવજમઘ ગજધર જિજ પદિમા દત્તજેજ પદિયુદ્ધ
મળમ વિઝર દસવાસિ યસસ નિઙ્જુદ્ધમ વહે ૧૬૧ દા

સમ્પલન ગજધર (અદિ 'ગજધર' નો અર્થ સર્વોત્તમ
ગાન, દર્શન, ચારિત્ર, ધર્મ વિગેરે સમુદાયને ધારણ કરવા
ગજધર એમ જાણવો-પણુ તીર્થ કરના ગજધર ન જાણવા
જિન પ્રતિમાના દશનથી તેઓ પ્રતિબોધ પામેલા છે જિ
એટલે રામ દેવ, કપાલ, ઈન્દ્રિય પરિવદ ઉપમર્ગ વિગેરે અતવા

શ્રુત (તીર્થં કૃ) તેની પ્રતિમા મદ્ભાન મ્યાપના રૂપ, એક સરખુ રૂપ બતાવે તે મદ્ભાન છે અને તેણે મરણુ રૂપ ન જનારના એક મોપારી વિગેરે મૂકી દેવ માને તે અમદ્ભાવ સ્થાપના તે પ્રતિમાના દર્શન વડે પ્રતિષ્ઠા એટલે મિયાનાન, નિઠા દૂર ચવાથી અમ્યગ્ત્વનનો અનર પ્રકાશ જેમને પ્રાપ્ત થયો 'મનક પિતા એન્ડે મનક નામનો જે બાળક તેના પિતાના હાનિકનો નિર્બંધક એટલે દેહાર પૂર્વ વિગેરેમાથી જેમણે કયો તેમને દુ પાકુ પુ-સ્તુતિ કર્ક પુ ના ગાથા અર્થ જ્ઞાણે એનો બાવાર્થ નીચેની યાથી જાણવો અદિ વર્દમાન સ્વામિ જે છેલ્લા તીર્થં કૃ તેમના સિધ્ધ તીયરમાથી સુધર્મ નામના મજુધર દત્તા તેમના ગિન જણુ દત્તા તેમના સિધ્ધ પ્રભવાન્વામી દત્તા તેમને એક દ્વિસ મધ્ય રાત્રિએ વિચાર થયો કે મારા પંઠવાડે કેણુ ગાળુનાયક થમે ? તેથી શ્રુત જગથી પોતાના આખા મમુદાયમા તથા મધમા મવત્ર ઉપયોગ કર્યો પણ કેઈ પણ મહાજાને ન જોણુ ત્યારે તેમણે મુદ્ધા તરફ દષ્ટિ કરી ત્યાર રાજમટી નગરીમા સપભવ નામનો માઠ્ઠણુ જે યજ્ઞ કરતો હતો તેને જોયો તેથી ગજમટી નગરીમા આઈને બે સાધુના સમુદાયને મો ત્યો અને યજ્ઞ કરવાના મહોત્સવામા બિજા વાન્તે ધર્મ લાજ આપનાણુ તેમણે સૂચ્યુ પણ જે તમોને તેઓ ગોચરી ન આપ તો તમારે કહેણુ કે કષ્ટ થણુ કરે છે પણ તત્વ જાણુના નથી' એમ સમજાવી મોકલ્યા તે સિધ્ધો ગયા ત્યારે બે સાધુઓને ગોચરીનો નિષેધ કયો ત્યારે તેઓ પોતાના ડુરના કહેવા પ્રમાણે 'કષ્ટ થજ કરે છ પણ તત્વ જાણુના નથી' બોલ્યા

સમજવ બ્રાહ્મણ જે દરવાજા આમળ હોવા દતા તેણે તે સામળે
 તેણે વિચાર કર્યો કે મોહને શાત કરેલ આ તપસ્વીએ અસં-
 વચન બોલે નહિ, એમ વિચારી પોતાના અધ્યાપક પાસે ગઈ
 કહ્યું 'તત્વ ॥ ૭ તે કહો' તે બોલ્યો 'વેદ તે તત્વ છે' સારે
 સમજવે તત્ત્વવાર બેચી કહ્યું 'જો વ્રુ મને અદરની બગાડા
 વાત નહિ કરે તો તારા શરીરનો ઉદ કરીશ' ત્યારે અધ્યાપી
 વિચાર્યું કે મારો અતઃકાળ આવ્યો છે અને તેથી મારે સદ-
 વાત કહેવી જોઈએ આમ વિચારી તેમણે કહ્યું કે 'આ વદ
 સ્તબની પ્રુદી નીચે સર્વે સ્તબથી જીનેશ્વરની પ્રતિમા ઠાઠવે
 છે તે અરિહત બ્રહ્માનુ કહેણુ ધર્મ વાક્ય તેજ તત્વ છે' ;
 વખતે તેને સત્ય કહેવાથી સમજવ તેના પરમા પડ્યો અને ધ-
 નો જે કદ સામાન હતો તે તેને બેઠ કર્યો અને પોતે ;
 સાધુઓની સેવ કરતો આચાર્યની પાસે આવી વડના કરી સા-
 ધુઓને કહ્યું અને ધર્મ કહો' ત્યારે આચાર્યે, ઉપમેગ દીધેલ
 અને યોગજ્ઞે કે આજ સમજવ છે પ્રભવસ્વામિએ સાધુ
 ધર્મ સમજાવેલ તે પ્રતિબોધ પામ્યા અને દીક્ષા લઈ ચૌદ પૂર્વ
 સુધી બસ્યા આ સમજવ મૂરિ બાણુવા

જ્યારે સમજવે દિક્ષા લીધી ત્યારે તેની સ્ત્રી સગર્ભા હતી
 આથી તે બાઈના સબધીએ જ્યારે સમજવે દિક્ષા લીધી ત્યારે
 રડવા લાગ્યા અને કહ્યું કે કુવા સોના પતિ પુત્ર વિનાની મૂકી
 સાધુ બની ગયો પણ તેઓએ સાથે પૂછ્યું કે 'કેમ તારે ગર્ભ
 છે' ? સારે બાઈએ કહ્યું 'યતિ ચિત્ત દોષ તેમ જણાય છે'
 મત્ત કિ ચિત્તનો અર્થ મનાક (માગધી મનક) છે યોગ્ય સમયે

પુત્ર જનમે। અને પહેલા મજાન્દાયાઓએ પુછેતુ ત્યારે 'મનક' કહેતુ તેથી લોકોએ પુત્રનું નામ 'મનક' પાડયુ જ્યારે તે આઠ વર્ષનો થયો ત્યારે માને પૂછયુ 'મારો બાપ કોણ' ? માથે કહ્યુ તારા બાપે દિક્ષા લીધી હોકરો નાસીને ખાનગી તપામ કરી બાપની પાસે ગયો તે વખતે આચાર્ય ચપાપુરીમા દત્તા બાળક પણ પૂછતો પૂછતો ચપાએ આપ્યો તે વખતે આચાર્ય બદલ રથડિસે ગયા દત્તા તેમણે બાળકને જોયો બાળકે આચાર્યને વાઘા, બાળકને જોઈ આચાર્યને રોદ્ય થયેલ બાળકને પણ તેમજ ચપાથી આચાર્યે તેને પૂછયુ, હે બાળક, તું ક્યાથી આવે છે ? બાળકે કહ્યુ 'ગજમદીમાથી,' આચાર્યે પૂછયુ 'તું કેનો પુત્ર' ? અથવા કોણનો પૌત્ર' ? 'સચ્ચાનવામના ખાંડણ જેમણે દિક્ષા લીધી તેનો દુ પુત્ર થઈ' એમ બાળકે જવાબ આપ્યો આચાર્યે જવાબ આપ્યો 'તું કેમ આવ્યો છ' ? પુત્રે કહ્યુ 'હું પણ દિક્ષા લઈશ' પાપુ તેણે કહ્યુ, તમે તેમને એળખો છો ? આચાર્ય બોલ્યા, 'હા હોકરાએ પૂછયુ તો ક્યાં છ' ? આચાર્યે કહ્યુ, 'એક સરીરમા રહેનાર તે મારા મિત્ર છે' અને તે મારા મમાન જાણ, અને તું મારી પાસે દિક્ષા લે ? બાળકે કહ્યુ, 'હા હું એમ કરીશ' તેથી આચાર્યે ઉપાશ્રયે બીજાને આસોચના કરી સચિત્તની પ્રાપ્તિ કરી (તેની માતાની આટા વિના દિક્ષા આપી તેજ સખેથી અસોચના કરી મળવે છે) તેણે દિક્ષા લીધી ત્યારપછી આચાર્યે ઉપચોગ દર્શાવે કે આ કેરો કોણ જીવશે' પૂર્વની વિદ્યાથી જાણુ કે તેનું જીવનનું આપુ'ય છે

તેથી તાત્કાલિક શુદ્ધિ ઉત્પન્ન થઈ કે

એના થોડા આયુષ્યમા શુ કવુ ? તેથી ચોંદ પૂર્વિ સાધુ કહ્યું
પણ કાર્ય ઉત્પન્ન થયેથી મુત્રનો ઉદાર કહે છે તથા દમ પૂર્વ
(પણ ને છેલ્લો દોષ) તે નિશ્ચય ઉદાર કહે છે (ભવિષ્યમા સા
ધુએને ઉપયોગી બાબતો જોઈએ તે સમૃદ્ધી નવું સૂત્ર બતાવે
છે) તે પ્રમાણે મારે પણ આ કારણ ઉત્પન્ન થયું છે તેથી !
પણ ઉદાર કઈ ? એમ વિચારી ઉદાર કરવાને પ્રયત્ન કર્યો
ઉદાર કરતી વખતે થોડો દિવસ બાકી રહ્યો હતો એટલે વિકાળ
હતો તે સમયે ઉદયુ એથી દમરૈકાનિદ કહેવાય છે, ' આ
કથા વડે જેને એનો ઉદાર કયો એ દારતો બાવાચ' હતો
એટલું જ નહિ પણ જેને મારે ઉદાર કયો તે પણ કહી દીધું
નિર્ધારિતકાર પણ તેજ કદ છે

મળગ પદુષ સેવજમયેણ, નિગજુ દિયા દસડવકા યગા ।
ધેવાલિયાદ રથિયા, તાણા દસકાલિય જામ ॥ ૨૩ ॥

મળગો વાળે મમમ્ભવ મગિએ દમ અપ્પયન વિકાળમા
(થોડો દિવસ બાકી હોય તેને વિકાળ કહે) ઉદયા મારે દમ
વિશનિક નામ પાડ્યું

ટીકાનો અર્થ—મળગ નામના બાળકો આથી મમમ્ભવ
ભવ મગિએ પૂર્વમાથી હિદીને 'દુમપુષ્પિકા' વિગેરે દમ અપ્પ
યન વિકાળમા આવી વીતિ ગયેલો કાળ તે વિકાળ અથવા
વિકલન તે વિકાળ અથવા વિકાળ એટલે અમકલ (થોડા) આ
બધા એક અર્થવળા શબ્દો ॥ તે વિકાળમા એટલે ટેવટના
દિવસમા 'દુમપુષ્પિકા' વિગેરે દમ અપ્પયન ગ્યાપિત કયા મારે
દસ કાનિય નામ બાણુ તેની વ્યુત્પત્તિ પૂરે કહી ગયા છીએ

પ્રકૃતિ બાધે છે કહ્યું છે કે આધાર કર્મ આદાર ખાનારો સધું
આદ કર્મ પ્રકૃતિ બાધે છે વિગેરે અને નિર્દોષ પિત્ર ભોજવનારો
શુભ પ્રકૃતિ બાધે છે આટલેથીજ અમજવું હવે ચાલુ વાત
કહીએ છીએ

સત્ય પ્રવાહ પૂર્વમાથી વાક્યશુદ્ધિ નામનું અભ્યયન ઉદ્ભવ્યું
છે તે સત્ય પ્રવાહમાં જનપદ લોકમાં જે બોલાય તે બોલવું
તે જનપદ સત્ય) તું કયન છે તે વાક્યશુદ્ધિ નામનું સાતમું
અભ્યયન જાણવું બાકીના અભ્યયનમાં પહેલું બીજું વિગેરે નવમાં
પ્રત્યાખ્યાન નામના પૂર્વની ત્રીજી વસ્તુ (પ્રકરણ)માંથી ઉદ્ભવા
બીજા પછી આજે વિધિ સાથેજ 'ગામી પિટક' અને આચાર્ય
મર્ચંદેવ અર્થાત્ દ્વારા અમ આચારાજ વિગેરેમાંથી ઉદ્ભવ્યું તે
દશકાલિક પૂર્વે કલા પ્રમાણે જાણી લેવું મધ્યગના અનુમારને
માટે કહ્યું એ તજી ગયાનો અર્થ થયો હવે જેટલા અભ્યયન
છે તે મળી કહે છે

દુમ પુષ્પિકા ગાદયા, ચલુ દમ અઝ્ઝામળા મચિવ્લુ ય જાવ ।
અહિગારેવિ ય વસો, લોચ્છ વસેયમેયેયે ॥૨૬॥ દાર

અર્થ—એમાં પહેલું અભ્યયન 'દુમ પુષ્પિકા' લાંબી લઘ
'સજિ મુખ' સુધી દસ અભ્યયન જાણવા 'ખતુ' રાખેનો વિશેષ
અર્થ છે તે મુજબ છે કે જે સુડાઓ છે ત્યાંસુધી જાણવું આ
દસ અભ્યયનો અધિકાર કહેવાના દાર વડેજ કહેવાની ઇચ્છાથી
મળાયપણ વડે અર્ધી ગાથા કહે છે એટલે અધિકારને પછી
એક એક અભ્યયનમાં કહીશું અભ્યયનના છેવટ સુધી જે અ
નુસારે તે અધિકાર (વિષય જાળન) જાણવો

પદમે વદન વસંતા સીવ ફેરે જ જિનમામગિમલિ ।
 વિષય વિદ્ય મહા, વાડે જે વન વદ્યોતિ ॥૨૦॥
 તાપ કાશાવદા ૨, સુદ્ધિયા આયમજ્યોતિ ॥
 નદ ખીચ નેત્રમોદયિય, દોષ વડમ્બિ અગ્રવને ॥૨૧॥
 વિષય વિદ્યોતો નય સત્રમમ્બ ગુરુચારિયા ડ વસમય ।
 ઇદ્ર ભાવનદા મદર કોમ્બા મદવમમ્બ ॥૨૨॥
 વય-વિવલિ ગુર મનમમ્બિ વગિદાનમદ્રમે મનિયે ।
 વયમેયિનમ્બો દમમે, મનાનિય વલ વિવમુલિ ॥૨૩॥

ટીકાનો અર્થ—૫૨૦ અપવનમ્બ મુ નવન ॥ તે
 ૧૨ છે વર્ષ પ્રત્યક્ષ દર્શનિયા પત્નિ અપવને વર્ણ ૧૨ તે
 વર્ષ તેની પ્રત્યક્ષમુનિ અપ પ્રત્યક્ષમ્બ વર્ષમ્બ પ્રત્યક્ષ છે
 એ પ્રત્યક્ષમુનિ છે વર્ષમ્બ વર્ણ એમ્બ ૧૨ છે ૫૨૦નો
 અર્થ

૩૨૦ મુજબ વર્ષ તે વૈશાખ અષ્ટમીને પત્નિ અપવન
 છે, એવ વર્ણમેને વર્ષ છે ૧ અપવન છે તેવમ્બ ૫૨૦એ
 તે તે અપવન વર્ણ વર્ષમ્બ છે વર્ષ વર્ષ તેને પત્નિ, ૪ અપવ
 વર્ણ વર્ષ છેવટે મે ૧ નય છે વિવેરે અપ વર્ણ તે અપવ-
 નમ્બ ૧ અપવે, ૧૨વર્ણ છે અપવર્ણ વિવવ (વિવિય) વર્ણમે
 નવનવ છે એ પ્રત્યક્ષ વર્ણ ૧ નવ અપવન વર્ણ ૧૨વર્ણ વર્ણમે
 પ્રત્યક્ષ ૧૨વર્ણ વર્ણ વિવવે અપવન, એવે ૧ ૧ એવ
 તેના વિવ ૧ વર્ણ મારે તેમ વર્ણવર્ણ વર્ણ અપવન છે ૧૨
 છે ૧૨ વર્ણ અપવનમ્બ અ અપવર્ણ છે વર્ણ વર્ણ ૧૨-
 વર્ણે વર્ણવર્ણ વર્ણ છે અપ વર્ણ છે તે વર્ણ અર્થવર્ણ

નિપાત (અધ્યયન) છે તે આ જૈન ધર્મ ધૈર્ય આપે છે કહ્યું છે કે જેને ધીરજ, તેનેજ તપ, યાચ જેને તપ તેને સુગતિ સુવર્ણ જે અધૈર્યવાળા પુરુષો છે તેમને તપ પણ દુર્લભ છે, અને તેમને સુગતિ પણ દુર્લભ છે એ જાણી લેવું પણ આ ધીરજ સદા ચારમાં રાખવી, ન કે દુરાચારમાં આટવા માટે તેજ બાબતને બતાવનાર ત્રીજું અધ્યયન છે તેથી કહે છે કે આચાર ગોચર કયા, એટલે આચાર સચવનાર કયન પણ આચાર કયન દુકાણુમાં અને વિભારથી, એમ બે બેદે હોવાથી અહિં દુકામાં કહે છે કુલિકા એટલે લઘવી (નાની) તે આચાર કયનમાં આત્માના સયમનો ઉપાય છે સયમન એટલે કબજામાં લેવું તે આત્માને કબજામાં લેવા તે તેનો ઉપાય છે કહ્યું છે કે તેનો આત્મા સયમ કુલ છે જે નિરતર સદાચારમાં ગત છે અને જે ધીરજવાન છે તેનોજ ધર્મ જીનેશ્વરે કહેલો છે

(આમાં જીનેશ્વરે પોતાનો પક્ષ ન રાખતા ધર્મનું ખરૂં સ્વરૂપ બતાવી ન્યાય પક્ષ સ્થાપ્યો છે અર્થાત્ માફ તે સાનુ તહિ પણ માન્ય તેજ માફ છે) દ્વેષ ત્રીજા અધ્યયનમાં કહેલો આચાર ચોથા અધ્યયન માથે પ્રાપ્ત મળતો છે એટલે ૫૨-૭ જીવ નિકાય-જીવનો સમૂહ ગોચર મળેથી તે ૫૨ જીવ નિકાય ગોચર પ્રાપ્ત ચોથા અધ્યયનમાં છે એટલે માટે આત્માને સયમ તે અન્ય જીવનેજ રક્ષણ કરવાની પ્રતિજ્ઞા વડે તત્વથી છે આથી ખરી રીતે તેના અધિકારવાળું ચોથું અધ્યયન છે કહ્યું છે કે જીવ સયમનો પણ ચોથા અધ્યયનમાં અધિકાર છે તે સાથે (અવિ) રૂબંધી, આત્માનો સયમ પણ તે લાવને લાવે કહ્યું છે કે જી

કવનિકાયામા જે પરિત મંત્રા જ્યેષ્ઠાથી વર્તે, તેજ ખરો પરિત,
 અને પરમાર્થથી તેજ સયત (અપરનો દિત ચિતક) છે વિગેરે
 આ ધર્મ, દેદ નીરોગી હોય તોજ જરો નર પજે છે અને આદર વિના
 સક્તિ-અભાધિ થતી નથી પણ આદારના મે બેદ ॥ તેમાનો દોષિત
 છોટીને નિદોષ સેવો એ વિસ્તવાગુ પાચમુ અધ્યયન છે કહ્યું
 છે કે બિજ્ઞાની વિશુદ્ધિ એ તપ અને મયમ જન્મેને યુષ્ઠ કર
 નાર છે અને તેજ પાચમા અધ્યયનમા અધિકાર છે તેમા
 માગીને ખાલુ તે બિજ્ઞા તેની વિશુદ્ધિ એટલે દોષિતનો ભાગ
 અને નિદોષનુ કથન છે તપ વડે પ્રધાન એવો સયમ તે તપ-
 સયમ કહેવાય તેને યુષ્ઠ કરનાર નિદોષ ગોચરી છે કહ્યું છે કે
 તેજ સયત જાણુવો કે જે નિદોષ નિદોષ આદાર સે તેને ધર્મ
 કાયામા રહેવો છે આજે શુભ યોગો મારી રીતે સાધનાર જાણુવો
 વિગેરે ગોચરી ગયેન માધુને આચાર પૂઠવામા આવે અને તે
 જાણવા ઇતિ પણ સોઢોના સમુદ આચળ વિસ્તારથી કથન
 કરવા હિમા ન રહેવું પણ પોતાના સ્થાનમા ગુરૂ કેદેશી એમ
 કહેવું આ જાતાવનાઈ છૂટ્ટ અધ્યયન છે કહે છે ને છૂટ્ટ અધ્ય-
 યનમા શુ વિષય છે ? ત્રીજા અધ્યયનમા આચાર કયા છે તે
 લા દુષ્ટી છે અને આ વિસ્તારથી જાણુવી તે આચળ કહેશે કે
 ગોચરી ગયેનાએ કેઈ સ્થળે બેસવું નહિ તેમજ બેગીને કેઈ પણ
 મ્યગે કયા કરવી નહી વિગેરે, ઉપાચરે ગયેલાએ પણ પોતે એટલે
 જે ગુરૂ હોય અને જોતવાના ગુણ હોય જાણુતા હોય તેણે નિરવલ
 વચન વડે આચાર કયા કહેવી (કથાનો અર્થ અદિ કથન સેવો),
 એટલા માટે તે અધિકારવાગુ સાતમુ અધ્યયન છે કહે છે કે 'નયણુ

વિભાગિ' વિગેરે, વિભિન્ન, પ્રજામણી, કહેણુ તે વિભાગિ એ
 નિર્દોષ (એટલે આ વચનથી નિર્દોષ અને આ વચનથી જે
 એરે વિગેરે ને બનવે) વચન બોલે છે પુનઃ કહ્યું છે
 અભ્યયનના વિનયથી એનો વિષય વિદેય અર્થવાળો છે
 પ્રમાણે માનમાં અભ્યયનમાં નિર્દોષ વચનનો અધિકાર છે
 છે કે નો સાધુ મનુષ્ય અને વિવેચક વચનો વિષય રીતે ભવ
 નથી તેને બોલવાનો પણ અધિકાર નથી તે તેને ઉપરોક્ત
 વાનો અધિકાર કયાથી હોય ?

આ નિરવચ વચન, આચારમાં ને ખ્યાન નખનારો
 તેનેજ હોય તેથી તે નખનનું આગમું અભ્યયન જે કહે
 સદા રાખવું તે આગમાં અભ્યયનમાં અધિકાર પણ કહ્યું
 : 'પ્રજિધાન' એટલે વિશેષ પ્રકારે ચિત્તમાં ધમ રખાવો કહ્યું
 કે પ્રજિધાન ગદિત (ઉપયોગ વિનાનું) બોલવું તે નિ
 હોય પણ પાપ દુષ્ટ ભણવું અભ્યાસમાં રહેલું અદિ,
 વાળુ છે, એટલે ઉપયોગ પુરક બોલવું એ પ્રમાણે ન
 આચારમાં જેનું ખ્યાન છે તેજ યોગ્ય વિનયવાળો થાય છે,
 વિનય બનાવનારજ નવમું અભ્યયન છે કહે છે કે ન
 અભ્યયનમાં વિનયના વિષયનો અધિકાર છે કહ્યું છે કે અ
 ગમાં જેનું ખ્યાન છે તેજ પદિત ચો પ વર્તન કરે છે, સ
 દિમાં ને વિનયવાળો છે તે બોલની ચિકિત્સા એટલે આ
 રાખનાર સમજવો વિગેરે, આ નવ અભ્યયનમાં ને લીન રો
 ઉત્તમ રીતે લિસુ છે આ સળધે વડે સજિસુ એટલે તેને
 કહેવો એ દરમુ અભ્યયન ભણવું કહ્યું છે કે આ દમમાં

મનમાં આ સાધુની કિયાને જતાવનાર 'દશમુ અધ્યયન સમાપ્ત
 કર્યું'. આ કિયા મુકાબલ કિમુ છે તેથી આ લિખુ છે એમ ચાર
 માયનો અર્થ સમજવો હવે તે લિખુઓ તેવા મુલો એ કરી
 મુખ દોષ પણ દેવાય કર્મની પરત્રતાથી એટલે આત્માની
 શક્તિ કરતા કર્મ જળવાન ચાલ તો તે મુકાબ-તેને રિયઃ કરનાઈ
 શુ કામ છે તે વિષય જનાવનાઈ બે મુકાબુ જોડલુ ■ (માયા-
 ના ઉપર જેમ ચોટલી દોષ તેમ અધ્યયન ઉપરાંત અધિકાર
 જુદો જનાવ્યો દોષ તે મુકાબ દેવાય) મુકા એટલે ચોટલી

દો અરહવળા વૃલિય, વિનીયયતે ધિરી કરણમેગ ।
 વિશ્વ વિરિત્ત ધરિયા અલિયળમુગારેગ ફળ ॥૨૪॥

ટીકાનો અર્થ—જે અધ્યયન તેમાં શુ છે ? તેમાં બે
 મુકા છે તેમાં પ્રમાદવશ થઈ કેઈ સાધુ જેદ પામતો દોષ તો
 તેને સવમમાં નિયર કરવો એમ છે અને તેમાં તેનુ મિયઃ કરવાનું
 રૂળ જનાયુ છે તેજ પ્રમાણે તેમાં સસાર તરફ દેખાર સાધુને
 જનાયુ છે કે ધોઃ જઈ દુખથી ટવવાનુ અને મુઆ પડી
 તરફ વિગેરેના દુર્ગતિના રૂળ ભોગવવાના છે એવા દોષ જતા-
 આ છે

ખીજી મુકામાં તેજ પ્રમાણે વિવિકત ચર્ચાનું વર્ણન છે
 કેવી રીતે ? તે કહે છે 'દશમુ કાળ બાવવડે વિષયોથી વિમુખ
 રહેવુ ને એકાંત ચર્ચા જાણની સાથે એમ પણ જાણવુ કે એક
 ટેકાણે ન પડી રહેતા સર્વત્ર વિદાર કરવો તેથી નિમળ ચારિત્ર
 પડે છે

દસકાલિદસસ પતેત, વિદરમેઘ યજિનમી સપાતેત ।
 પત્તાં વપવેદ પુન, મરણયજ્ઞ કિત્તરસથામિ ॥૨૫॥

ટીકાનો અર્થ—અહીં દસકાલિદસનો પહેલો જન્મ પ્રમાણે સામરો અર્થે સામાન્ય રીતે કહે છે એ અર્થ મહેપદા છે, મારે આગળ આમજ એક એક અપ્પવનની પુણ્યાનાથી કહીશ (પુન) કાનનો મુદ્દામાં રહેલો છે (તિ મુદ્દાથી એમ સૂચવે છે) આગળ પુણ્યા વાળ કહીશ)

તેના પહેલુ અપ્પવન ‘દુમ પુષ્પિકા’ તેના આર અનુયોગ દાર થાય છે તે દાર નીચે પ્રમાણે છે

ઉપક્રમ, નિદેશ, અનુગમ અને નવ એ ચાર અંગુષ્ઠના દારોનું અપ્પવનના પહેલાં વર્ણન છે આ પ્રમાણે કેમ સ્થાપિત થતા તેનું પ્રયોજન વિગેરે વિદ્યે (અવગમ્યથી) જાણી લેવામાં આવે તેવું સૂચવેલ છે અર્થે આનું અપ્પવનના સાચા સમયથી ઉપક્રમના અનુષ્ઠાન વિગેરે એના બેરમા પેતાની શુદ્ધિ વડે સજ્જ થોળવા, અને વિવિધ અધિકાર કહેલો એમ નિર્ણયિતાર કહે છે

વદ્વક્ષસયજ્ઞ કુમવુષ્પિકયતિ યસારિ તસ્ત દારાદ્ ।
 યજ્ઞે ઉચ્ચમાર્દ ધર્મ વસમાદ્ ગદિગારો ॥૨૬॥

ટીકાનો અર્થ—પહેલુ અપ્પવન દુમ પુષ્પિકા તેના નામ નિર્ણય નિદેશનો અસર છે, તેના સન્નાયને કહીએ છીએ તેના ચાર અનુયોગ દાર છે ઉપક્રમોદિ યતન કદંતિ ધર્મ પ્રસાદ વડે અધિકાર કહેલો આ માથનો અર્થ છે નિદેશો

૨. ૧૫ પ્રકારે છે-એક નિષ્પન્ન, નામ નિષ્પન્ન અને સૂત્રાસાપક
નિષ્પન્ન તેમા એક એટલે સામાન્ય સૂત્રનું નામ નિર્ધારિતકાર
બચવાનું કહે છે

ઓદો જ સામાન્ય, સુઆમિદાણ ચઢવિદ્ ત ચ ।

અજ્ઞાયણ અજ્ઞીણ, આય ક્ષાયણા ય પસેર્મ ॥૨૬॥

એક એટલે સૂત્રનું સામાન્ય નામ તે ચાર પ્રકારે છે
તે કેવી રીતે ? તે કહે છે અધ્યયન, અક્ષીણ આય અને ક્ષપણ
(આ ચારે એક અર્થવાળા છે) આ પ્રત્યેકને જૂઠા જૂઠા કહે છે
નામાદ ચઢમેય વળેડણ સુઆણુસારેણ ।

દુમ પુલ્લિકા આઝોજા ચઢસુપિ કમેણ માયેસું ॥૨૮॥

ટીકાની વ્યાખ્યા-નામાદિ ચાર નિક્ષેપાના બેદને વર્ણન
કરીને એટલે કે નામ અધ્યયન, સ્થાપના અધ્યયન દ્ર વ અધ્ય-
યન, અને બ વ અ યયન, એમ ચાર વિભાગ પાડીને અક્ષીણ
વિગેરેના પણ નિક્ષેપા આપવા, એમ કહે છે સૂત્ર અનસાર
એટલે અનુયોગદાત્ર નામના સૂત્રમા કલા પ્રમાણે તે 'દુમ પુલ્લિકા'
અધ્યયનમા પ્રકૃત અધ્યયન છે તેજ પ્રમાણે અધ્યયન, અક્ષીણ,
આય અને ક્ષપણમા પણ અનુક્રમે બાવરા ગાથાનો અર્થ સમાપ્ત

બાવ અધ્યયન વિગેરે સંજોના વિવરણે કહે છે

અજ્ઞાપસ્તાણયણં કમ્માણ અવચઓ ઉવચિત્રાણ ।

અણુવચઓ જ નયણ, સમ્મદા અજ્ઞાયણ મિષ્ઠતિ ॥૨૯॥

અદિગમ્મતિ ય' અથા, દમેણ અદિગ વનયણ મિષ્ઠતિ ।

અદિગ ચ સાદુ મચ્છદ, સમ્મદા અજ્ઞાયણ મિષ્ઠતિ ॥૩૦॥

મહ દીવા દીપ્તય પ દિપ્તિ સો અ દિપ્તિ દીવો ।
 દીપ્તસમા આયરિયા, દિપ્તિ પર ચ દીપ્તિ ॥૩૧॥
 નોનસ દમનસસિ, ચરણન યયેન આગમો દોર
 સો દોર માયઆઓ, આઓ લાહો તિ નિદિદ્ધો ॥૩૨॥
 અદ્વિદ્ધ વમ્મરય, પોરાણજ અચેદ જોગેદિ ।
 વય માયજસયજ નેઅવ્ય આણુવુદ્ધીય ॥૩૩॥

ટીકાનો અર્થ—અદિ પ્રાકૃત શૈરિ અને કવિતા હાવાથી
 અપોરોનો ફરકાર છે તેથી આત્મપ્રમાણનો સરસુતમા અધ્યયન
 શબ્દ બને છે તે બાવાર્થ બતાવે છે અધિ એટલે આત્મામા
 વર્તે છે તે નિશ્ચય વડે અધ્યાત્મમ તે ચિત્ત તેમા લાયવુ જેના
 વડે તે અધ્યયન (ખીજી તરફ દોડતા આત્માને તેમા લાવી
 રાખવો) અદિ કર્મબળથી રહિત આત્માજ શબ્દથી ચિત્ત
 સેવુ (એટલે નિર્ભળ આત્મા એવો ચિત્તનો અર્થ જાણવો
 જેકએ તેનુ શુદ્ધ ચિત્ત કરવુ તે અધ્યાસથીજ થાય ■ જ્ઞાના-
 વશીયાદિ આઠ કર્મનો અપચય એટલે ધટાડે કરવો, તે કર્મ
 મિથ્યાત્વાદિ કર્મ નશનના કામજુ વડે બધાય છે, એવો બાવ
 છે એ પ્રમાણે નવા આવતા કર્મોનો અપચય એટલે ધટાડે
 કરવો આ રીતે પ્રાકૃત શૈરિએ આત્માને શુદ્ધ આત્મા તરીકે
 દોરવવો એમ ‘અધ્યયન’ શબ્દનો અર્થ આચાર્યો ઇચ્છે
 છે અથવા જેના વડે વિષયો સમજાય તે અધિગમન
 પ્રાકૃત શૈરિ, વડે ઉપર કહેના અર્થનું દર્શક હોવાથી એવા
 વચનને અધ્યયન કહેવાય અથવા અધિક નવન કહેવાય એમ
 આચાર્યો ઇચ્છે છે, તેનો પશુ ઉપર કહેલોજ અર્થ છે

તેજ વચનનો આ અર્થ છે અર્થ વચ ઇત્યાદિ દૃઢ ધાતુ
પાઠથી દોરે તે નવન ભાવમા 'હુ' પ્રત્યય છે તેનો સામટો
અર્થ પડિ-છ છે 'અધિક નવનમ્ એટલે અધિક જ્ઞાનમા
હિતાને તે અર્થથી અધ્યયન ઇચ્છે છે 'અ' શબ્દોનો ગુનાર્થ છે
અધિક તે માધુ પામે કે, એથી એમ મમજવુ કે આ કાચુભૂત
અધ્યયન વડે સાધુ મુનિગજ ગોવ સવમ અને મોક્ષ તરફ
તે અધિક અધિક સમીપ જાય છે તેથી અધ્યયન શબ્દને આશ્ચર્યો
ઇચ્છે છે, અદિ મર્ત્ય અધિક અવન તે અધ્યયન એવી
યોજના કરવી આ માયાનો અર્થ છે

અક્ષીબુ શબ્દનું વર્ણન

નામ સ્થાપના નામ હોડીને બાર અક્ષીબુ આ જ છે શિ
ષ્યને આપવાથી તે અમ્મય પશુને પામે છે જેમ દીવા વડે
સેકડો દીવા સળગાવાય છે અને તેથી મૂળ દીવો પણ દીપે છે
અને ખીલ દીવો ફા દીપે છે તેજ પ્રમાણે દીપ સમાન આશ્ચર્ય
પોતાની નિર્મલ શુદ્ધિ વિગેરેના ઉપયોગ સહિત દાવાથી (કર્મની
નિર્જરા અને જ્ઞાનનો પ્રકાશ થવા વડે) પ્રગટે છે અને પોતાની
નિર્મળ શુદ્ધિ વડે શિષ્યને નિર્મળ શુદ્ધિવાળા બનાવે છે આ
માયાનો પગમાર્ગ છે

આય શબ્દનું વર્ણન

બાર આય તે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને જ્ઞાનમા મતિ-
જ્ઞાન વિગેરે છે દર્શનમા ઉપશમ વિગેરે છે ચારિત્રમા સામા-
યિક વિગેરેનો લાભ છે એ લાભ જે વડે માય તે બાવ આય,

આપ્ એટલે લાભ જાણવો અધ્યયનના હેતુ વડે જ્ઞાન વિગેરેનું
આગમન થાય છે

દાપણા

તે દાપણા જ્ઞાનથી આ પ્રમાણેજ છે આઠ પ્રકારના
કર્મની રજ તેમા જીવ રમદોગવામા પરવશ પડે હોવાથી રજ
તે કર્મ રજ પુરાણુ તે પહેલાનું યોગ એટલે અત કરણુ
વિગેરેથી એટલે અતર જાવથી (મોટેથી બોલતો, સરીરને ઉપ
યોગમા લેતો અને અધ્યયન બાંધતો) કર્મ અપાવે આટલા માટે
અધ્યયન તે કારણુ છે અને કાર્ય તે દાપણા છે તેથી કારણુમા
કાર્યનો ઉપચાર કરીને અધ્યયનનેજ દાપણા કહ્યું (લોકમા સારો
વરસાદ વરસે અને અનાજ પાકે તો સારો વરસાદ કારણુ છતાં
અનાજ કાર્યમા લઈ અનાજ વરસે છે એમ લોકો પણ કહી છે)
તે પ્રમાણે આ જ્ઞાન અધ્યયનની યોજના કરી શકા ? તો કે
અધ્યયન, અશીષુ, આય અને દાપણમા તે ગાથાનો અર્થ છે,
આ ઓશ નિષ્પન્ન નિશ્લેષો જ્ઞાનો હવે નામ નિષ્પન્ન બનાવે
છે આ નિષ્પન્નમા જે અધ્યયન જતાન્યુ તેને બદલે નામ
નિષ્પન્નમા દુમપુષ્પિકા કહેવું, (અથાત્ મોધમ હવું તે ખુશ્ક
નામ કહ્યું) એવ એટલે મોધમ હવે દુમ સમ્મનો સુ સમ્મથ
છે તે કહે છે કે 'દુ' અને 'દુ' એ ગતિ અર્થના ધાતુઓ છે
એ પ્રમાણે 'દુ' જે દેશમા વિષમાન છે તે એવું જ અથવા
એમા છે તે પા ૫-૨-૯૪ સૂત્ર પ્રમાણે 'મતુ પ્રત્યય લાગીને
પાણીનીના ૫-૨-૧૦૮ પ્રમાણે 'દુમ' સમ્મ બને છે હવે 'દુમ
પુષ્પ' એ બન્નેના નિશ્લેષાની પ્રરપણા કરે છે

નામદુમો ટચગદુમો દઢવદુમો એવ હોઈ માવ દુમો ।
 પમેવ ય પુન્નસ્ત ત્રિ ચ ડવિવ્યદો હોઈ નિવલ્લેયો ॥૩૮॥

ટીકાનો અર્થ—નામ દુમ તે જેનું જાડ હોય તે અથવા
 જેનું નામ દુમ હોય આપના દુમ તે જાડનું ચિત્ર વગેરે
 જે દ્રવ્ય દુમ તેજ જાવ દુમ યાવ છે તે દ્રવ્ય દુમ
 આગમથી અને નોઆગમથી બે પ્રકારે છે આગમથી 'દુમ'
 શબ્દનો જાણનારને પણ ઉપયોગ ન હોય અને નોઆગમથી
 તે શરીર, બન્ન ગરીઝ અને બન્નેથી જૂદા એમ ત્રણ બેઠે
 જાણવો બન્નેથી જૂદા એના એક બરિન્, બદ્ધ આયુષ્ય
 અને અભિમુખ નામ જોત એમ ત્રણ બે છે કાર્ત્ત પણ ગનિ-
 વાગો જીવ જેણે બીજા જવમા દુમ ચવાને આયુષ્ય બાધેલું
 એટલે બીજા જવમા મરીને તેણે નામ જોત ઉપન જરેત હોવાથી
 તે દુમ થમે તે એક બલિક જાણવો જેના વડે દુમ નામ જોત
 બધ બાધેત છે તે બદ્ધ આયુષ્ય છે સન્મુખ નામ જોત—
 જનાની તૈયારીવાગો જે વડે તે બન્ને કર્મ ઉદીરણાદિ આરતિ
 કામા નાખે તે જાણત આ ત્રણ પ્રકારે જાણિ એટલે બરિખ્યમા
 જાવ દુમના કારણ હોવાથી દ્રવ્ય જાણવા

હવે જાવ દુમ તે બે પ્રકારે છે આગમથી અને નો આ-
 ગમથી આગમથી જાણનારો અને ઉપયોગ રાખનારો અને નોઆ-
 ગમથી દુમજ પોતે દુમ નામ જોતના કર્મને વેદનો હોય તે જેવી
 રીતે આ દુમના નિલેપા કર્યા તે પ્રમાણે પુનપના પણ નિલેપા
 સ્થાપના વિગેરે કરી લેવા હવે જૂદા જૂદા દેશમા જન્મેથી
 શિષ્ય સમુદાયના સમોદને દૂર કરવા માટે સિદ્ધાંતમા 'દુમ'

બંદના એક અર્થવાળા પર્વાવ શબ્દોને બતાવે છે

દુમા ય પાવશ ચક્રસા, અગમા વિદિમા તરુ ।

કુદા મહીદદા ચક્રઞા, રોવગા રઝગાવિ અ ॥૩૨॥

દુમ, પાવશ, ચક્ર, અગમ, વિદિપીન, તરવ, કુદા, મહિરદા,
ચક્રઞા, રૂપકા રજક વિગેરે

તેમા દુમની અર્થ સઘા પૂર્વે કહી ગયા પત્રવડે જે પીએ તે
પાવશ એ પ્રમાણે બીજાની પત્રુ થયાયોગ્ય મહાનનાવડે અર્થ
મઘા કહેવી (કારણ કે મામની બાપા સોક બાપા હોવાથી
જૂદા જૂદા દેશના વપરાતા શબ્દો તેમા વપરાતા હોવાથી સરકૃત
પ્રમાણે તેમા અર્થ થઈ શકે નહિ), હવે પુષ્પના એક અર્થવાળા
શબ્દો કહે છે

પુષ્કાણિ અ કુસુમાણિ અપુષ્કાણિ તદેષ હોતિ પત્તવાણિ ।

સુમનાણિ અસુદુમાણિ અપુષ્કાણિ હોતિ પત્તવા ॥૩૬॥

પુષ્પ, કુસુમ, ફલ, પ્રસવ, સુમન સુક્રમ વિગેરે

હવે દુમ અને પુષ્પિકા એક વાક્યમા એક અથવા બેનાનું
નામ હોવાથી તેનો સંજ્ઞા કહે છે દુમનું પુષ્પ તે દુમ પુષ્પ
આ અવયવ લક્ષણવાળો પડી તત્પુરુષ સમાસ છે અને તે
દુમ પુ'પ શબ્દને પા ૫-૩-૭ સૂત્ર પ્રમાણે 'ફ' પ્રત્યય લાગતા
દુમ પુ'પક બન્ધુ અર્થે ઓપણની વિવિધતા હોવાથી ૪-૧-૪
સૂત્ર પ્રમાણે 'આ' પ્રત્યય લાગી ૭-૩-૪૪ સૂત્ર પ્રમાણે દીર્ઘ
થઈ પા ૧-૧-૧૦૧ સૂત્ર પ્રમાણે 'દુમ પુષ્પિકા' શબ્દ બનેલો
દુમ પુષ્પના ઉપદેશથી યુક્ત તે દુમ પુષ્પિકા તે દુમ પુષ્પિકા,

-૧૫૫૧ 'તે મમનાધિકરણ તત્પુરુષ મુખાસ છે એના એક અર્થ' વાળા સૂત્રો બતાવે છે

દુમ પુષ્પિકા ય આઠાર ચતુષ્તા ગોઠરે તથા ઉદ્ધૃત ।

-મસ જૂના સવ્વે યજ્ઞક્રુત્સુગોઠ પુષ્પિકા ॥૨૮॥

દુમ પુષ્પના ઉદ્ધૃત્યુ મુખ તે દુમ પુષ્પિકા છે એ કહે છે કે 'જહા દુમસ્ત પુષ્પેસુ' 'જેમ ગાડના પુત્રોખ વિમે' તથા આગની એત્ત્વા તે આગરેત્ત્વા એત્ત્વા સ્વદેવેત્ત્વા ગેત્ત્વા વિમેરે પણ જાણવું તે અર્થને મુખ વધારી આદારેત્ત્વા નથા ગોચર એટલે માવની માલક વર્તવું તે ગોચર તે મામલિક જાણવું બીજી રીતે ગોચરને બદલે ગો ચર રૂપ થાય તે ગોચર અર્થનું સૂચન કરવાનું દેવાથી આ અપયનને ગોચર કર્યુ એ પ્રમાણે બધી જગ્યાએ જાવવું એનો જાવાથ' એ છે કે જેમ માલ એક મરખી ચરે છે તેમ માધુએ પશુ રરડ, નદિ કે પેમાને આગથી ઉતમ, અપમ પ્રથમ કુળમા જવું (એવે પેમાદારો ત્યા જવું અને મરીયને ત્યા નદિ એમ નદિ) અથવા વલિક કરના દક્ષાત પ્રમાણે વર્તવું તે દક્ષાત આ રીતે જાણવો (પોતાના જાણકને ખદ્દાવની મા દામીનાથી મુશોભિત દોષ પણ જાણક તેના રૂપ અને અવકાશને ન જોના પોતે પોતાના આદારને જુએ છે એ જાણ છે તે પ્રમાણે મદ ધ્યના ધરમા મદધ્યની બી મુક્ત દોષ પણ પોતાની શુદ્ધ ગોચરી તરફ સક્ત રાખવું) તથા મૂળ ગાયમા 'ત્વક' સ્વદ છે તે આ પ્રમાણે છે ત્વક એટલે જમાર ભેડુ તે અર્થ મુચવનાર દેવાથી આ અપયનનું 'ત્વક' નામ દીક છે (ત્વક એટલે અ

સાર ખાવુ પણ તે ગૃહસ્થને વધેતુ તે એટલે તેને ભોજો ન વધે અને તે લિખ માગતો ન થાય અને સાધુઓ ઉપરથી તેની શ્રદ્ધા પણ ઉડી ન જાય) આ ચાર બેદના ફળ જે ત્વડ ખાય, તે માધુને સાર ખાવાના સમાન તપ થાય છે (અર્થાત્ મહાન પુણ્ય બધાં જ દેવલોકાદિ સુખનો ભાગી થાય) એ પ્રમાણે બધા ભાગાનુ સમજવુ એટલે ત્વડ્ભોક્ષુ (ખાનાર)ને વજ્રસાર જેવો તપ થાય છે મૂળ ગાથામાં (ઉપ) શબ્દ છે તે આદાન પિડ ને 'ઉછ' સૂચક છે અર્થાત્ સાધુ જાણીતા ધરમા સ્વાદિષ્ટ આદારની ઇચ્છાથી ન જાય પણ નિર્દોષ ગોચરી ભેના ઓચિ તો અશુભવર્થે ઘેર જાય મેયનો દ્રષ્ટાત જેમ મેય થોડા પાણીમાં પણ પાણીને ડાબ્યા વિના પોતે પાણી પીએ છે તેમ સાધુએ પણ ભિક્ષા ભેવાને મેસતા થકા ગૃહસ્થના ધરમા ખીજ વિગેરે પડ્યા હોય તો તે આકુળ વ્યાકુળ થઈ દાખવા નહિ પણ ચિરનાથી ખ્યાન રાખી ભિક્ષા ભેરી આ અર્થ સૂચવનાર આ અન્યથા છે તેથી તેનુ મેય નામ જાણવુ જલોકા (જળો) તે અનેયથા પ્રતિભા દેનાર હોય તેના ભોજા ભાવના નિવારણ માટે આ સૂચના છે (કેાઈ ભોજો ખાણુસ માધુને ન ખપતી અથવા દોષિત ગોચરી આપે તો સાધુએ ના પાડવી) સર્પ એટલે સાપ પોતે એક સરખી નજરે ચાલે છે તેમ માધુએ ગોચરી જતા સયમ તરફ ખ્યાન રાખી જતુ આ અર્થ સૂચવનાર છે અથવા જરા પણ સ્પર્શ કર્યા વિના જેમ માપ દરમાં ઉતરે છે તેમ માધુએ ગોચરી કરતા સ્વાદ કર્યા વિના ખાવુ તથા મધુ એટલે રાગ દ્વેષ કયા વિના સાધુએ ભોજન કરવુ

નુમતી ઉપર ભેષ કરે તેમા કાંઈ ખુશ થતા નથી તેને તો એમજ મનમા આવે છે કે ક્યારે રોગ મટે? તેમજ સાધુ પણ (અના હારી થવાની અને મોક્ષ પાત્રી વાગ્ડા કરે છે) અક્ષ ઉપાગ દાન માફક (એટલે જાડાની અદર ધરી હોય અને તેમા તેન નખાય છે) સાધુ પણ કાયાનો ધસારો અટકાવવા માટેજ આદાર લે છે કહ્યું છે કે વર્ણભેષ-ધરીના ઉપાગ માફક સાધુ ગોચરી) જતા ખીજ જગ્યાએ ધ્યાન રાખે તો સ્વપરને પીડા કારી થઇ પડે

શરીર નિભાવવા માન આદાર લે સાપની માફક એટલે સાપ મીવો દરમા ઉતરે તેમ માન આદાર કરતા કોળીઓ ગ-જામા ડુપડુપ ઉતારે તથા પુત્રના મામ માફક (આ છેવડુ દશાત એટલા માટે આપ્યું છે કે સાધુ જ કાયાનો રક્ષક જ એટલે એન્ડ્રિય છવ પણ તેને પુત્ર સમાન છે તેને પોતા માટે રધાવી બક્ષણ કરવું તે માટે પાપ છે) નિગેરે

ધનુ-શર-બાણ છે તે મુશ્કેલ છે રથિક માણસ પ્રમાદ મુક્ત થઇ તીર વડે લક્ષ્ય માર્ગે તો તે બાણ વડે વીંધી શકતો નથી તેરીજ રીતે સાધુ ગોચરી જતા ખીજ જગ્યાએ ધ્યાન રાખે તો સ્વપરને પીડાકારી થઈ પડે

ગો.૧૭ વર્ણન—જેમ લાખનો ગોગો અમિથી ધણો દૂર અને ધણો પાસે ન હોય તો લાખનો ઉપયોગ થઇ શકે તેમ સાધુ મદ્મચની ધણો નજદીકમા અને ધણો દુર ન રહે તો ચારિત્ર પાળી શકે ને ગોચરીમા ધણો દુર રહે તો અશુદ્ધ ગોચરી વેરાવે ઓ ધણો નજદીક ધુસી બંધ તો

શકા અન્નપાને આવે એથી જોયરી ગમેવા માધુએ વિવેકથી
 ઉભા મહેવુ પુત્રના મામમા તાતા સૂત્રમા કયા મુસમાના દષ્ટા-
 તથી જાણી એટલે પુત્રિ ઉડ્ડની ઉપમાથી નિશ્ચયે કરીને
 માધુએ અન્નપાન વાપરવુ દષ્ટાન જા છે જેમ એક વાણી
 આએ દાગિણથી દુખમા પીડાઈ ગલડીપમા જઈ નવુ સોઠમા
 રમણીય એવા રત્નો પ્રાપ્ત થયા તે ચોરોથી આપુળ અને
 દીર્ઘકાળ સુધી લયને સઘને તે રત્નો એળગીને આવવા સક્તિ
 માન ન હતો આથી તેણે શુદ્ધિ કાંસલ્યથી તે રત્નો એક અથગ
 આપીને જૂના પત્થરના દુકડા તઈ ઘેરાયો વેરા વઈ ત્યાંથી
 નીમ્ળ્યો અને જોનવા લાગ્યો 'રત્નવાયો વાણીઓ જાણ છે'
 એમ તથુરારે જોનવા જતા તેના ગાડા વેસથી કેઈ પડકવા ન
 હોયુ ત્યારે ચોથી વખત ખસ ગલ લઈ નીમ્ળ્યા ગયો દહે
 જગનમા ધણી તપા તાગવાથી માફ પાપી ન મળતા ગવીચ
 પાણીનું જાઠર ખાગેચીઉ જ્નેયુ તેમા મગેના દરણુ વિગેરે દતા
 તેથી બંધુ પાતા ચગ્ગીવાયુ થયુ દત્ત તે વાણીએ અણુકટકે
 રવાન થયો વિના શ્રવ જગ્યાવના તે પાચી પીધુ અને રત્નો ઘેર
 લાગ્યો આમા માધુરે અગે ગ્લો મમાન માન દર્શન ચારિત્ર
 જાણવુ ચોર મમાન પાચ ઇદિવના વિષયો અને ગવીચ પાણી
 સમાન પ્રાસુક અતપ્રાન આદાર વિગેરે જાણવા તે ખાતા દેવ
 અને સાર ખાતા રાગ ન કરવો જેમ વાણીઓ રત્ન લાવી
 મુખી થયો તેમ સાધુ પજુ ત્રણ રત્ન આગેથી સુખી થય
 અટની મમાન સસાગેનો નિમ્ના (હટકારો) જાણવો આ બધા
 એક અર્થવાળા છે તે પ્રમાણે અપેક્ષાથી આ અધ્યયનના અનેક

આશ્રી આ રમ્યું તે પૂર્વે કહ્યું તે અદિન અનુક્રમે અવસ-
 આયે કહેવું જોઈએ ત્યાં કહ્યું એ દીક નહિ એવી વાદીને
 શકા થાય તેનો અર્થ ખુલાસો કરે છે કે શકા ન કરવી.
 વચ્ચે પણ ઉપોદ્યાત ત્યાં સ્વીકાર્યો હતો નથી ત્યાં કહેવું પણ
 ઉપયોગી છે વાદી-એમ હોય તો પણ મોટા સબધ પૂર્વક
 હોવાથી વચ્ચેનાનો ઉપોદ્યાત તે અદિન કહ્યો હોત તો દીક
 આર્થ કહે છે 'એમ નહિ વર્તમાન શાસ્ત્રમાં અતઃ
 હોવાથી ત્યાં પણ ઉપયોગી છે એટલું જ નહિ છે અસર મન-
 નિકા માત્ર પ્રમાણતુ જ રૂણ છે ઉપોદ્યાત નિર્મૂલિ અનુગમ
 સમાપ્ત

હવે સૂત્ર સ્પર્શિત નિર્મૂલિનો અનુગમ કરે છે અનુગમ
 (વિષય) તે સૂત્ર સાથે જ થાય. વાદીની શકા- 'જો એમ હોય
 તો ઉપન્યાસ કરવો એ નકામો છે' આર્થ 'એમ નહિ
 નિર્મૂલિ પણ સમાન પછે છે અને સૂત્ર તે સૂત્રના અનુગમમાં
 કહેવાય તે અવસર પ્રાપ્ત થયે કહેવાય છે જો અદિ અરખ્ય
 તાદિ પ્રકારે સૂત્રો શુદ્ધ ઉત્તરથી તે આ પ્રમાણે અરખ્યવિત,
 અમિસિત, અન્યત્ય, અગ્રેણિ વિગેરે અર્થાત્ અનુયોગમાં કહ્યું
 છે તેમ હોય દાણી જોણું એમ શુદ્ધ જોડતા કેટલાક સાધુ
 જગવતોને કેટલાક નર્સના અધિકાર સમગ્ર જાણ છે કેટલાક
 નથી સમગ્રતા તે ન સમગ્રવલા સમગ્રવવાને મદ શુદ્ધ વાળા
 શિષ્યોની જાણ માટે દરેક પદે કહેવું, વ્યાખ્યાનું લક્ષણ આ છે
 સહિતા, પદ, પદાર્થ, પદ વિગદ, ચાલના અને પ્રત્યક્ષાન આ
 ૭ પ્રકાર છે ચાલુ વાત કહીએ છીએ ચાલુ તે આ સૂત્ર

અનુમત્તમો મૂત્ર ઉચ્ચારણ

મૂત્રની ૧ લી ગાથા.

ચમ્મો મગલ મુક્કિદ્ધ, અદિસા સજ્જમો તયો ।

દેવાયિ ત મમસંતિ, અરસ ચમ્મે સયા મણો ॥ ૧ ॥

અનુમત્તમો પદ ઉચ્ચારણ તે સહિતા તે આ પાઠથીજ મિદ્ધા ઇ દવે પદો કહે છે 'ધમ', મગ્ગ, ઉત્કૃષ્ટ, અદિસા, સયમ, તપ, દેવ, પણ નમે છે, એનું ધર્મમાં નિરત મન છે તેમાં 'ધ' ધાતુ ધાતુના અર્થમાં છે તેને 'મ' પ્રત્યય સામવાથી ધર્મરૂપ થાય છે મગ્ગનું રૂપ પૂર્વે કહ્યું છે 'કૃત' ધાતુના અર્થ વિશેષન છે તેને ઉત્ ઉપસર્ગ અને નિષ્પાન્ત પ્રત્યય સામવાથી ઉત્કૃષ્ટ એવું રૂપ સિદ્ધ થયું તથા તદિ, દિગ્ધી બને દિસાના અર્થમાં ધાતુ છે તેમાં પા ૭-૧-૫૮ મૂત્ર પ્રમાણે વચમાં 'ન' લાગીને ઓરૂપમાં આ પ્રત્યય લાગી દિસા શબ્દ થાય છે તે નિરેધ વાચક પૂર્વે 'અ' લગાડી અદિસારૂપ થયું તથા ધમ ધાતુ ઉપરમના અર્થમાં છે તેના પૂર્વે સમ ઉપસર્ગ લાગી સયમ રૂપ થયું તથા તપ્ સતાપના અર્થમાં છે તેને અસ્ પ્રત્યય લાગી તપ રૂપ થયું તથા દ્વિ ધાતુ ક્રીડા, વિજિગ્ધા અવદાર, દુતિ, સ્તુતિ, સ્વપ્ન, કાન્તિ, ગતિ શબ્દોના અર્થમાં વપરાય છે તેથી આ ધાતુને અગ્ર પ્રત્યય લાગી પ્રથમના બદ્ધ વચનમાં 'દિવા' એમ થાય છે 'અપિ' શબ્દ અવ્યય છે 'તદ્' એ મવનામ છે તેનું બીજું એકવચનનું રૂપ તમ થાય છે તે પ્રમાણે ૩-૧-૨૬ સૂત્ર પ્રમાણે 'કમચ્ચ' લાગેલા

‘નમસ્યન્તિ’ એમ યામ છે તથા ચત્ સંદર્ભે ‘હીનું’ એકવચસ્ય યામ છે ગુજરાતીમાં ‘જેનું’ રૂપ છે ધર્મ એ પૂર્વે સિદ્ધ કરી ગયા. જીએ સદા એટલે જ્યા કળમાં પા ૫ ૩-૧૫ સુત્ર પ્રમાણે ‘દા’ પ્રત્યય લાગ્યો તે પા. ૫-૩-૧૬ સુત્ર પ્રમાણે સ. ૨૫ થયું તથા મન’ ધાતુ જ્ઞાનના અર્થમાં છે એ ધાતુ? ‘અમ્’ પ્રત્યય લાગી મન રૂપ થયું હવે પદોના અર્થ કહે છે

દુર્ગતિમાં પડનારા જીવને ધારી રાખે તે ધર્મ તેજ કહ્યું છે કે દુર્ગતિમાં પડતા જીવોને જે ધારે છે તથા શુભધ્યાનમાં રથાયે છે તેથી ધર્મ કહ્યો. જેના વડે દિત અગામ તે મનુષ્ય, તે પૂર્વની પેઠે જનજીવુ ઉત્કૃષ્ટ એટલે પ્રધાન, ન દિસા તે અદ્વિતિયા અર્થાત્ જીવના ધાતથી પાછા ફરવું અથવા એટલે આશ્વદારને અટકાવવો જે અનેક ભવોમાં એકલા કરેના આઠ પ્રકારના કર્મોને તપાવે તે લખ અનશન વિમરે છે ક્રીડાઓ કર તે દેવો અપિ એટલે સભાવના યામ છે કે દેવો પણ જોને નમસ્કાર કરે તો મનુષ્ય કરે તેમાં શુ નવાઈ? ‘તમ્’ એટલે એ ધર્મ કરનાર જીવને નમે છે એ પ્રકટ અર્થ છે જે જીવનું પૂર્વે કહેલા ધર્મ સ્વરૂપમાં સદા મન એટલે અત કરણ છે આ પદોના અર્થ યયા હવે પદોનો વિમલ કહે છે, પદોનો વિમલ પરસ્પર અપેક્ષા-રાજા સમાસને બળે છે પણ અદિ તેવો કાઈ સમાસ ન હોવાથી નથી જના-એ. જ્ઞાનના એટલે શકા અને પ્રતિ અવસ્થાન એટલે સમાધાન તે જ્યારે પ્રમાણની ચિંતા કરીશુ ત્યારે આગળ કહીશુ, પણ તેમની પ્રગતિ આ ઉપાયવડે છે તે જનાવવા માટે કહે છે.

વાચક પુચ્છા સોસો, વાદિય ડ પુઢા કહતિ આપરિયા ।
સીસાળ તુ દિયટ્ટા વિપુલતરાગ ॥ પુચ્છાપ ॥ ૩૮ ॥

રીકાનો અર્થ—કોઈ વખત કંઈ ન સમજીને સિખ
પૂછે કે આ કેવી રીતે ? આજ આનના, અને ગુર કહે તે
પ્રત્યક્ષતા આ જાનેની પ્રતિ છે તે પ્રમાણે કોઈ વખત ન
પૂછે તો પણ પૂર્વ પદની આસક્તિ દરીને આચાર્યો કરે છે
તે મમાપાન છે આ માટે કહે છે ? જિ- સિખોના દિનને માટે

‘તુ’ સંદર્ભો અર્થ જ જાણવો વિપુલતર તે પ્રધુનતર
કહે છે (સિખનો પ્રત્યક્ષ દોષ ત્યારે) આ સિખ તીક્ષ્ણ તુ
દિવ ૧૧ છે એ જાણીને ગુર વધારે સમજાવે માથાનો અર્થ

એ પ્રમાણે દુકાળમાં બ્રાહ્મણ લશ્કરની યોજના છે તે
આ પ્રત્યુત સૂત્રમાં કહી એ પ્રમાણે બીજામાં પણ કરવી. મધ્ય
વિભાગના દોષથી અમે નહિ કહીએ પણ ઉપયોગી તે દરેક
સૂત્રમાં કહીશું જે સૂત્રની સાથે સ્પર્શીત છે તે અનુગમન નિર્ધુ-
ક્ષિતા વિભાગ વિગતથી વિગતાવસ્થામાં કહેતો છે ત્યાંથી જાણવો
વળી કહ્યું છે કે પદ-ઉત્પાદન સૂત્ર કહી સૂત્રનો અનુગમન સારણ
અર્થવાળો સાથ છે સૂત્રના આવાવાનું અપાન નામાદિ ન્યાસને
વિનિયોગ કઠવાવાનું છે સૂત્ર અપરિચિત નિર્ધુક્ષિતું કથન પદાર્થ
વિગેરે પ્રાપ્ત નૈમિત્તિક મનમાં જોતર થાય છે આ પ્રમાણે
સૂત્રનો અનુક્રમે સત્યાવાકનો નિષ્કેષો કયો. અને સૂત્ર અપરિચિત
નિર્ધુક્ષિત તથા નવો સાચેજ આવે છે આટલું સમજવા માટે
કહ્યું ત્યાં ધર્મ પર અનીકર કરી સૂત્ર-અપરિચિત-નિર્ધુક્ષિત
માટે કહે છે

નામ ટચના ધમ્મો, દચ્ચ ધમ્મો અ માચધમ્મો અ
પર્પસિ માણત્ત, યુચ્છામિ અદાણુપુચ્છીય ॥ ૩૧

ટીકાનો અર્થ—નામ સ્થાપના ધર્મ—તે ધર્મ સમ્પદ પ્ર
ત્યેકમા જોડવો એટલે નામ ધર્મ, સ્થાપના ધર્મ, દ્રવ્ય ધર્મ,
ભાવ ધર્મ એના જૂદા જૂદા બેલો અનુક્રમે કહીશુ હવે નામ
સ્થાપના શુભમ હોવાથી દ્રવ્ય ધર્મના અધિકારમા આગમથી અને
નોઆગમથી નિષ્કેપાયે થાય તેમા યાતા પણ આત્મ ઉપયોગ,
અને નોઆગમથી સુસરી, જન્ય સરી જન્નેથી જુદો દ્રવ્ય
ધર્માદિક કહેવાય છે

દચ્ચ જ અચ્ચિ વાય વચ્ચાર, ધમ્મો અ માચ ધમ્મો અ ।
દચ્ચસ્સ પજ્જવા જે તે ધમ્મા તદ્દસ દચ્ચસ્સ ॥ ૪૦ ॥

ટીકાનો અર્થ—અદિ ધર્મ ત્રણ પ્રકારે છે તે આ છે
૧ દ્રવ્યધર્મ ૨ અસ્તિકાયધર્મ ૩ પ્રચારધર્મ તેમા દ્રવ્ય
એના વડે ધર્મ ધર્મીમા કઈક અસે અમેદ હોવાથી દ્રવ્યધર્મ
કહેવાય છે તથા અસ્તિકાય એના વડે સૂચન કરવાથી સૂત્ર છે,
એમ માની ઉપનક્ષણપણાથી અવયવનોજ સમુદાય સમ્પન્નો ઉપ
ચાર હોવાથી અસ્તિકાય ધર્મ કહેવાય (અસ્તિકાય એટલે જૈન
શાસ્ત્રમા સમૂહ) છે, પ્રચારધર્મ એના વડે આ ત્રયથી દ્રવ્ય
ધર્મનો દેશ કહે છે ભાવ ધર્મ એ વડે ભાવ ધર્મ સ્વરૂપ કહે
છે હવે પૂર્વે કહેવા ત્રણ ધર્મોના સ્વરૂપને કહે છે દ્રવ્યના પર્થાય
જે ઉત્પાદ, વિગમ વિરોધે છે તે ધર્મ તે દ્રવ્યના કહેવાય માટે
દ્રવ્ય ધર્મ તે પર્થાય છે આ પ્રમાણે જીજ્ઞાસી અસંસકાર એક

દ્રવ્યનો અભાવ-પ્રત્યક્ષ કરવાથી જાદુ વચનનો નિરેસ કર્યો છે
દેવે અસ્તિકાયાદિ ધર્મ સ્વરૂપ કહે છે

ઘમ્મરિય કાય ઘમ્મો, પયાર ઘમ્મો ય ચિત્તય ઘમ્મોય ।
લોહય કુલ્પાયયણિય, લોગુત્તર લોગડ્ડનેગવિદો ॥૪૧॥

ધર્મપદ્ય કરવાથી ધર્માસ્તિકાયા લેવું તેથી ધર્માન્તિકાયાજ
ગનિનો આધાર અસખ્ય પ્રદેશવાળો અસ્તિકાયા ધર્મ જાણવો
ખીન આચાર્યો કહે છે કે ધર્માસ્તિકાયાદિ સ્વભાવવાળો ધર્મ
કહેવો પણ આ મન અયુક્ત છે કારણ કે તેમા ધર્માસ્તિકાયા-
દિના દ્રવ્ય ધર્મથી અભિનપણુ છે તેથી પૂર્વનો મત ઠીક છે
પ્રચાર ધર્મ તે વિષય ધર્મજ છે 'દુ' સમ્બો અર્થ 'જ'
જાણવો તેમા પ્રચરણ એટલે પ્રચાર એટલે પ્રકર્ષે કરી જવું
તેજ આત્મસ્વભાવ પશુથી ધર્મ તેજ પ્રચાર ધર્મ તે કેવી
રીતે ? કે જેમાં પ્રાણીઓ મીઠામ (મુઝામ) તે વિષયો રૂપ ગ્રંથ
વિગેરે છે, તે ધર્મ પ્રમાણે ખરી રીતે વિષય ધર્મ તેજ આ રામા-
દિવાળો છવ તેમા પ્રવર્તે છે એટલે અશુ વિગેરે ઉદ્ધિઓને વસ
થઇ રૂપાદિમા પ્રવર્તે છે તે પ્રચાર ધર્મ જાણવો પ્રધાન સસાર
નિનધનપણાથી અને મુખ્ય પા આપરાની ખાતર દ્રવ્ય ધર્મથી
જૂદો બતા થો છે દેવે ભાવધર્મ કહે છે તે લૌકિક વિગેરે જૂદા
જૂદા ભેદવાળા છે કહે છે કે લૌકિક તે જૈનેતર મતનુ વચન, અને
લોકોત્તર તે જૈનનુ અદિ લૌકિક ધર્મ અનેક પ્રકારે છે તે કહે છે

ગમ્મવસુદેસરજ્ઞે, પુરવર મામ ગગમેટ્ટિ રાર્ણ ।

સાવજ્ઞો ડ કુતિત્તિય, ઘમ્મો ન ત્રિનેદિ વસદ્દો ॥૪૨॥

ગ્રમ્ય ધર્મ જેમ દક્ષિણ દેશમાં માત્રાની દીકરી પરણ્ય
પણ ઉત્તર દેશમાં તે દુષિન ગજાય એ પ્રમાણે બ્રહ્મ, બ્રહ્મણ્ય,
રેષ, અપેક્ષાની મોજના કાળી પશુ ધર્મ તે માના વિગેરે સાથ
કુચાવન, દેશ ધર્મ તે દેશચાર જુદા જુદા દેશમાં પરવેશ
વિગેરે જુદા છે તે, રાજ ધર્મ જુદા જુદા રાજ્યોમાં જુદાં જુદાં
કરે છે તે, પુરુષ ધર્મ-જુદા જુદા નગરોમાં કહ કહ વિશેષ ધર્મ
છે જેમાં બાપા બેદ વિગેરે જાણવા, અથવા સ્ત્રી બીજા ધેર તરફ
જાય બીજુ ધર માટે એવા અર્થમાં ગમજવું ગ્રામ ધર્મ તે
જુદા જુદા ગામમાં જુદા જુદા રીવાજ હોય તે, ગણ ધર્મ તે
મહત્તો વિગેરે સમુદાયની વ્યવસ્થા જેમ સમપાદ પાડેથી તથા
વિપમમદ વિગેરે ગોળી ધર્મ તે ગોળી વ્યવસ્થા એટલે મરખી
હિમ્મરના મિત્રો એકઠા થાય તે ગોળીયાઓ તેની વ્યવસ્થા
વસત નહીં વિગેરેમાં ગોઠ ઉગાળી કરે તે ગજ ધર્મ તે દુષ્ટને
દડ તે સારાનું પ્રતિપાનન છે એવી બાવ ધર્મના ગમ્યાદિની
વિવક્ષાથી બાવરૂપ પછે છે અથવા દ્રવ્ય પર્ણપ પજાથી છે તે
દ્રવ્યની અપેક્ષા વિના વિવક્ષા કરવાથી અથવા સોકમાં એને બાવ
ધર્મ તરફે માનવાથી બાવમાં ગણેય છે, દેશ રાજદિનો બેદ એક
દેશને આશ્રીને કહો તે પ્રમાણે પોતાની જુદી વડે અનેક રાજનું
વિચારી મેતુ આ પ્રમાણે હવે જૈનર ધર્મ કહે છે આ પશુ
પ્રાપ્ત પાપ રૂપ હોવાથી લૌકિક જોવાળ ૧ અથ્ર એટલે પાપ
તેની સાથે સબધ રાખે તે સાવધ છે,

‘જુ’ એટલે જ, અવધાગણ માટે છે એટલે કપો
સાવધ ધર્મ ૧ ઉ-જૈનેતર, ચરક, પરિનાજક (બાવા વિશેષો)

ધર્મ, શા માટે? જીનેશ્વર અને અન્ય વિદ્વાનોએ તેને વખાણ્યો નથી તે માટે આરભ પરિગ્રહનું કારણ હોવાથી, અદિ ખુલાસાની જરૂર છે, પણ આનંદી વાતમાં સચના માત્ર હોવાથી વવારે કહેતા નથી જૈનેતર ધર્મ કયો દવે લોકોત્તર ધર્મ કહે છે

વુવિદો લોગુત્તરીઓ સુમધમ્મો જલ્લુ ચરિત્તધમ્મો અ ।
સુમધમ્મો સજ્જાઓ ચરિત્તધમ્મો સમણધમ્મો ॥ ૪૩ ॥

ટીકાનો અર્થ—લોકોત્તર ધર્મ બે પ્રકારે છે જુન ધર્મ તે બાર અંગ (સિદ્ધાંત) તેનો ધર્મ, 'ખનુ' સખ્દ વિશેષ સચવે છે તે નિશ્ચયે વાચનાદિ બેદો વડે વિચિત્ર છે કહે છે કે જુન ધર્મ સ્વાખ્યાય તે વાચનાદિ રૂપ તત્વ ચિતામાં ધર્મના હેતુરૂપ હોવાથી ધર્મ કહેવાય (જુન વડે ધર્મ જોગખ્યાય છે) તથા ચારિત્ર ધર્મ તેમાં 'અ' ધાતુ ગતિ અને ભક્ષણના અર્થમાં છે પદ ૩-૨-૧૮૪ સૂત્ર પ્રમાણે 'ઈનિ પ્રત્યય સાગવાથી ચરિત્ર સખ્દ થયો એટલે અનિદિન ચ વે છે જેના વડે તે ચરિત્ર ક્ષય ઉપસમરૂપ તેનો ભાવ તે ચરિત્ર અશેષ ધર્મ ક્ષય કરવાને માટે આ વર્તન છે (ચિદા એટલે વર્તન) તે જે ધર્મ તેજ ચારિત્ર ધર્મ 'અ' સમુચ્ચય માટે છે આ અમણ ધર્મજ છે તેથી ચારિત્ર ધર્મ તે અમણધર્મ, જે સહન કરે તે અમણ પદ ૩-૩-૧૧૩ સૂત્ર પ્રમાણે 'અમ' ધાતુનું અમણ રૂપ બને છે એટલે અમ લેવો, તપખ્યા કરવી તે તપખ્યા કરનાર દિગ્દેશના દિવમથી બધા પાપ બ્યાપારથી ગદિત બનીને શુદ્ધ ક્ષેત્ર વડે અનશનાદિ તપ વચાસકિત કરે છે, અને જીવન જીવે ૨

ન દેવા વડે પોતે દુખ વેડીને તપ કરે છે તેજ કહ્યું છે કે જે
 બધા પ્રાણીઓમાં એટલે ત્રસ રચાવરમાં સરખાપણું રાખે છે
 અને શુદ્ધ આત્મા બની તપ કરે તે યમજી બન્યુંવે। ક્ષાન્ત્યાદિ
 લક્ષણો હવે પછી કહેવાના છે તે ધર્મ (ક્ષમા, કેમળતા, સર
 જતા, પવિત્રતા, સત્ય, સયમ, તપ, ત્યાગ, અકિંચનતા અને
 બ્રહ્મચર્ય) આ દસ પ્રકારનો યમજી ધર્મ બન્યુંવે। તેમાં ક્ષમા
 એટલે કોઈ આકોશના વચન કહે, અથવા માર મારે તે સમ
 તાથી સહન કરે તો કર્મનો ક્ષય થાય અને ન સહન કરે તો
 નવા કર્મ બધામ, તેથી કેવિનો નિગ્રહ કરવો અને કેધ ઉપ-
 મા આપો હોય તો નિષ્ક્રમ કરવો ક્ષમા, તિતિક્ષા અને કેધ
 નિગ્રહ એ ત્રણનો એક અર્થ છે કેમળતા એટલે જાતિ કુળ
 વિગેરેથી હીન હોય અને પોતે ઉત્તમ જાતિનો હોય તો તેના
 આગળ અહકાર ન કરવો અહકાર ન કરવાથી કર્મની નિર્જરા
 થાય છે અને અહકાર કરવાથી કર્મ વધે છે માન હિંમત
 ન આવ્યું હોય તો તે રોકવું અને આવ્યું હોય તો તે નિષ્ક્રમ
 કરવું સરવતા એટલે અક્રુદિલતા આ ત્રણ ધારણ કરવાથી
 નિર્જરા થાય, નહિ તો કર્મ બધામ એ પ્રમાણે માયાને દાખવી
 અને નિષ્ક્રમ કરવી પવિત્રતા તે ધર્મ ઉપચરણમાં પણ મૂચા ન
 રાખવી ચોગ્ય સાધુને વાપરવા આપવું જેથી કર્મની નિર્જરા થાય,
 તેમ સોજનો નિરોધ કરવો અને તે નિષ્ક્રમ કરવો સત્ય એટલે
 વિચારીને નિરવધ વચન બોલવું, જેથી કર્મ એછા થાય, નહિ
 તો કર્મ વધે સયમ તપ અદિ કહેતા તથી કારણ કે મૂળ
 મૂલમાં અર્થ આવે છે હવે ત્યાગને કહે છે પોતે આત્મા

વિગેરેની વૈશાલ્ય કરે, એટલે પોતે ન ખાતા ઉપયોગ કરીને
 ચેડ્ય વસ્તુ તેમને આપવાથી મોની કર્મની નિર્જરા થાય છે તેથી
 વસ્ત્ર, પાન, ઔષધ વિગેરે જે કંઈ આપ્યા દોષ તે સાધુઓને
 મોખ્યતા પ્રમાણે વહેલી આપવા અકિંચનતા એટલે પોતાના
 દેહમાં પણ મમતા ન ગણવી તેથી કર્મ થટે, ન કરવાથી
 કર્મ વધે તેથી સાધુએ દેહ મમત્વ ચૂકવું હવે બ્રહ્મચર્ય કહે છે
 તે ઔદારિકકામ ભોગ મન વડે ન સેવે, ન સેવાવે કે ન
 અનુભવે એ પ્રમાણે વચન કાવાના ત્રણ ત્રણ ભેદ સેના નવ
 ભેદ, યથા એ પ્રમાણે દિવ્ય સરીરના પણ નવ ભેદ થાય તે
 અગર ભેદે બ્રહ્મચર્ય પાળે તેથી મોની કર્મનિર્જરા થાય નહિ
 તો મહાન્ કર્મ બધાય આ હસ પ્રકારનો શ્રમણ કર્મ છે
 આમાં મૂળ ગુણ અને ઉત્તર ગુણ એ બન્નેનો સમાવેશ છે
 જેમકે સયમથી પહેલી અહિંસા, સત્યથી મૃપાવા વિરતી, મદ્ય
 ચર્મથી મૈથુન વિરતી, અકિંચનથી પરિમદ નિશ્ચિત્તિ જેમાં સ્વદેહ
 મમત્વ પણ નથી તે બીજાનું ન આપ્યું હોય તે કેવી રીતે સે ?
 તેથી બન્ને આવી બધા અથવા એક સેવાથી તેની જાતનું
 બીજું પણ આવે છે (જેમ અહિંસા સેવાથી અદતાદાન વિરતિ
 પણ આવી મધ દ્વાન્તિ, માર્દવ, આજ્ઞવ અને તપ સેવા વડે
 ઉત્તર ગુણોનું મદ્ય છે)

મગજનું સ્વરૂપ

નામ સ્થાપના સુગમ દોવાથી દ્રવ્ય ભાવ મગજને કહે છે
 તે ભાવ મગજ કહેવાની છત્રાથી કહે છે

દબ્બે માયેડવિ અ મંગલાઈ દુષ્યમ્મિ પુણ્ણકલસાર્ ।
 ઘમ્મો ડ માવમગલ, મેત્તો સિદ્ધિત્તિ કારુણ ॥ ૪૪ ॥

દ્રવ્યને લઇને ભાવ છે દ્રવ્ય મગળમા પૂર્ણ કવચ તથા
 આદિ શબ્દથી રચતીક વિગેરે મગળ બાંધવા ધર્મ તે પેતે
 ભાવ મગળજ છે શા માટે ? તે કહે છે આ દાતાદિ ધર્મના
 રક્ષણથી મિદિ એટલે મોખ છે બવતુ ગાળવુ તે મગળનો
 અથ છે આજ મુખ્ય મગળ છે એકાતિક પણાથી અને આ
 ત્પતિક પણાથી તે પ્રમાણે પૂર્ણ કવચ વિગેરે દ્રવ્ય મગળમા
 નથી તેમા એકાતિક અને આત્મતિક સાગુ પડતા નથી
 (એકાતીક એટલે સકા સંહિત કળ સાય અને આત્મતિક એટલે
 ડેવટ સુધી હિતકારક) હવે દિસાનો વિપક્ષ અહિસા કહે છે
 તે નેમ નેઓ ઉદેસ તેવો નિર્દેસ છે, ૮ પ્રમાણે અહિસા કહે છે
 હિંસાપ પદિષવજ્ઞો દોઈ, અહિસા ચડવિવદા સા ડ ।
 દબ્બે માયે અ તદા, અહિસડ જીવાઈવામોત્તિ ॥૪૫॥

ટીકાનો અર્થ—પ્રમાદના યોગથી જીવને દુખ દેવુ તે
 દિસા આ દિસામા વિરુદ્ધ પક્ષ એટલે પ્રમાદનો ત્યાગ કરીને
 સુખ યોગ ધારીને પ્રાણને બચાવવા તે અહિસા તે ચાર
 પ્રકારની છે દ્રવ્ય અને ભાવમા એટલે ૧ દ્રવ્યથી અને ભાવથી
 અહિસા ૨ દ્રવ્યથી ખરી પણ ભાવથી નહિ ૩ દ્રવ્યથી નહિ
 પણ ભાવથી ખરી ૪ દ્રવ્યથી નહિ અને ભાવથી પણ નહિ
 એમા 'તથા શબ્દ મનુચિત છે તેમા ત્રણ ભાગના ઉપન્યાસ
 છે કારણ કે તેમા સમુચ્ચય અર્થ જના-યો નથી કહ્યું કે
 તેમા સમુચ્ચય, નિર્દેસ, અપારણ, સાદસ્ય, પ્રકાર વચનોમા

વપગમ છે તેમાં આ જાગો દ્રવ્યથી અને જાવથી લેવો
 જેમ મૃગ વધ કરવાની શુદ્ધિમાં વતેલો કેળ માણુમ મૃગ જોઇને
 ધનુષ્ય ખેંચી જાણુ ચકારી છોડે, તો તે વખતે તે મૃગ તે
 તીર વડે મરે આ દિસા દ્રવ્યથી ખરી ને જાવથી પણ ખરી
 એમ જાણુ પણ સાધુથી ધરિયામમિતિયુક્ત કાગળે જતા
 ઠાઈ છવ મરે તો તેમાં દ્રવ્યથી 'દિસા ખરી પણ જાવથી
 નથી હત્યુ છે કે પણ ઉપાડ્યે ઘટે ધરિયાસમિતિ યુક્ત ઘઈ
 માનના માધુથી અજળ્યે ઠાઈ છવ મરે તો તેમાં મરનાર છવનો
 દોષ છે પણ તે માધુને તેના સજથી જરા પણ દોષ મિશ્રાનમાં
 બતાવે નથી કારણ કે તે માધુ અપ્રમાદી છે, અને દિમા
 પ્રમ દીનેજ દોષ વિગેરે ને જાવથી દિમા કહેતાય પણ દ્રવ્યથી
 નદિ તે આ રીતે છે કેળ એક પુરુષ પરોનીઆના મદ પ્રકા
 શમાં વગેલી દોરડીને માપ માની તેને વધ કરવાના ઇશાદાથી
 તરવારવડે છેદે તે પણ ચોથો જાગો ધ્રુવ છે કારણ કે એવી
 ઠાઈ દિમા નથી ને દ્રવ્યથી પણ ન દોષ અને જાવથી પણ
 ન દોષ દિસાથી વિરહ પણ તે અદિમા અદિમાના શબ્દાથ
 ન દિસા, અદિસા, અજ્ઞવાનિપાન વળા તે અદિમાવાળાને
 પોતાના કર્મનો નાશ થાય છેજ અજ્ઞ તે કર્મ એમ જાવડુ
 ઉપનક્ષણથી અદિ પ્રાણાનિપાન વિરનિ વગેરે લેવો દહે સય-
 મનો અર્થ કહે છે

પુદવિદગમગણિમારય, ઘનસ્સઈ ચિતિચડપર્ણિદિઅ
 જીવે ।

પેદોપેદપમજ્જણ પરિચ્છણ સપોઈ સઈ જામ ॥ ૪૬ ॥

પૃથ્વી તિરેથી માડીને પચેન્દ્રિય સુધી તેઓનો સંબંધ થાય એટલે સંબંધન વિગેરે મન વચન કાયાથી ન કરે, ન ન કરાવે, ન અનુમોદે ને મંદણ કરનાથી અસંબંધ થાય તે અહિં જાણુવો જેમકે પાંચ પ્રકારના પુસ્તક, વસ્ત્ર, ઘાસ અર્થે વિગેરે પાંચ પ્રકારના પુસ્તક-ગણદી, કચ્છપી, મુદિ, સપુટ ફનક અને સુપાટિક, આ પાંચ પ્રકારના પુસ્તક શ્રી વીતરાગે કહ્યા છે

ગણદી પુસ્તકમાં પાના લગાઈ પહોળાઈમાં અમાન અને દીર્ઘ હોય કચ્છપીમાં કરે પાતળા અને વચમાં પ્રહોળા હોય છે ચાર આગળ અને લાળા અને ચોનાકાર તે મુદિ પુસ્તક, અથવા ચાર આગળ લાંબુ ચોખ્ખુ હોય તે, સપુટ તે બે જણ પાડીઆવાળું હોય છે સુપાટિકા એટલે પાતળાં પાના ઉચ્ચા રૂપવાળું એમ પડિતો નહે છે અથવા દીર્ઘ હ્રસ્વ અથવા પહોળું થોડી પહોળાઈવાળું તેને વિદાન સાધુઓ સુપાટિકા પુસ્તક કહે છે (પ્રાય આ તાક પાને આથીને જ, હાલનો રીવાજ જુદી રીતનો છે)

હવે બે પ્રકારના વસ્ત્ર પચક કહે છે પ્રતિયેષ્યા વિનાનું અથવા ખરાબ રીતે પડિલેલું કૌતુ એટલે ઘણી, ઉપધાનક (આશિક) ગાયમસૂરીઆ (હાન પણ રૂબરીને જને છે) જાણુવા તેની પડિલેલણા ધીવેલ હોવાથી ન ધર્મી શકે તથા ખરડીઓ, સતોમપટ, જુરવીયા, ઝુર્જુ, સદશ વસ્ત્ર, પ્રહ્લાદિ, કુતુપિ, પ્રાવારક, નવત્વક તથા ૬૮ ચાવિકા એ કુએ કરીને પડિલેલાય તેવા જાણુવા પ્રહ્લાદિ તે હાથના મોળા કુતુપ તે રૂથી ભરેતુ વસ્ત્ર

૬/ ગાપિ, શીવેનું વસ્ત્ર વિગેરે દુખથી પડિતેદાય, બાળીનાં
 જાલીના છે (તે વખતે પ્રસિદ્ધિમા દશે) તે માટે બદ્ધજનને
 પૂજી દેવે ધાસપચક કહે છે આઠ કર્મને દહન કરનાર થી
 છતેશ્વર ભગવત કહે છે કે, શાન્તિ, મીરિ, કેદવ, ગમ અને
 અરબ્યનુ ધાસ તે પાચ પ્રકારનું ■ (ચિવાળામા દિલ્હી તરફ
 ઠીની બચાવ માટે આ ધામ દાસમા વપરાય છે) પાચ પ્રકાર
 નાં ચામડા તે બકરી, ઘેટું, ગાય, બેસ અને દગ્ધના જેમ
 મમળવા, તે તળાઓ, ખત્તક, વાધડી, કોરા અને કૃતિમા વપ
 રાય છે (પૂર્વ કાળમા ભયકર અટવીઓ જોળામના અથવા
 માન્યોને મૂમડા વિગેરેના કારણોમા અપવાદરૂપે સાધુઓ આ
 જૂના ચામડા વાપરતા) તથા અસવમના હેતુ રૂપ હોવાથી
 વિકટ દિરખ્ય વિગેરેના ચામડાં સાધુઓ મદજુ કરતા નથી જેમા
 જોધને પ્રમાર્જના ન થાય ને અસવમ જાણુવે દેવે પ્રેક્ષા અને
 ઉપેક્ષા અદિ જે પ્રમાર્જની છે તે જનાવે છે વ્યાપાર અને
 અવાપારમા જેમ આ નાસતાની કેમ ઉપેક્ષા કરે છે? અદિ
 બન્ને પ્રકારનો અધિકાર છે ૧૬ વ્યાપારની ઉપેક્ષા તે જેની
 સાથે જોયરી થાય તેવા સાધુમા કોઈ પીડાતો હોય તો તેને ધર્મ
 કાર્યમા દોરવે તેમ બીજને પણ સિદ્ધાત માર્ગે દોરવે તે જાણુવું
 તે પાસંથા વિગેરેને માટે છે ૧૭ અવાપાર ઉપેક્ષા તે કોઈ
 મદરથથી ધધા વિના પીડાતો હોય તો તેને પ્રેરણા ન કરવી આ
 ઉપેક્ષાનો મયમ જાણુવે ૧૮ ગૃહસ્થી ઉભેલો હોય ત્યાં સાધુઓ
 પગ ન પડુ પૂજે તો સવમ થાય અને ગૃહસ્થ ન હોય તો
 પગ પૂજેથી સવમ થાય ૧૯ માર્ગાદિ મસકત જોળન,

પાણી અથવા અવિશુદ્ધ ઉપકરણ બોજન અથવા પ્રમાણ કરતા વધારે હોય તો તે વિધિથી પઠવવાથી સયમ થાય, અને અકુશળ મન વચનનો રોધ તથા કુશળ મન વચનની ઉદીરણા કરવી તે સયમ ૩૧ મન વચનના સયમ સાથે અવશ્ય કાર્યમાં કામમાં જોડવા અને ગમનાગમનમાં તે ઉપયોગ રાખીને મારી રીતે ૩૧ ૨૨ અસયમ ત્યજીને કાચમાની મારફત પગ હાથ વિગેરેને ગોપનીને સાધુ કાવાનો સયમી થાય છે ૨૩

આ સયમ બતાવે (ઉપર બતાવેલ પુસ્તક, વસ્ત્ર વામ ચામકુ એ ખાસ કારણે વાપરવા પડે તો પડિદેદણા થાય) તેટલુજ અને તેલુજ લેવુ તે સયમ અને બાકીનો અમયમ જાળવે તથા મદ્યથીને પાપનો વ્યાપાર હોવાથી તેમાં માથુ ન મારવુ પણ માથુ તથા પામત્યાને જરૂર પડેથી ધર્મમાં પ્રભુ દોરવવા પ્રેરણા કરવી) વાદીની સુકા-અદિ સાજ તરવથી સયમ છે તેથી જૂદા બે પાડી કહેવુ તે અનુકૂળ છે આચાર્ય કહે છે એમ નહિ સયમ વડે અદિમા ઉપર ઉપમદનું કરવાપણ છે દહે તાને કહે છે તે બાલ અભ્યતર એ પ્રદાનો છે

અણમણમૂળોઞરિયા, ચિત્તિસલ્લેષણ રસચામો ।

કાવ-કિલેસો સલીળયા ચ વજ્રો તથો દોદ ॥૬૭॥

ટીકાનો અર્થ—પ્રથમ બાલ તપનુ વર્ણન અનશન તે ન ખાવુ તે તે બે પ્રકારે ઇત્વર તે થોડો કાળ સુધી તે મદાત્મક સ્વામિના તીર્થમાં એક ઉપવામથી ૭ મામ સુધી ‘યાવત્ કથિત’ તે મરણ સુધી, તે બેઠની ઉપાધિથી વિશેષ પડે તથા પ્રકારે છે ૧ પાલ્પ ઉપમન ૨ ઈગિત મરણ ૩ ભક્ત

પરિણા તેમા અનસન કરનારને ચાઝ આદાર હોડયા પછી ચેષ્ટા
 પગુ હોડી દેવી તથા ચેષ્ટા હોડીને એકાન નિષ્પ્રાનિ કર્મ રારીર-
 વાળા તે (૨) વૈવારચ પચુ ન કરાવે. જેમ કાડ સિયઃ ■
 તેમ પોને પશુ સર્વથા કાડ જેવો ચાપ ખીજે તેને જીવતો પશુ
 ન જાણે અને અન્ય સોકમા સમાધિ કહે છે તે પા પ ઉપ
 ગમન છે તેના બે પ્રકાર છે-૧ ન્યાયાત વાગુ અને ૨ વ્યાયાન
 રહિત વ્યાયાન વાગુ તે સિદ્ધાન્તિ ઉપદ્રવમા મરણુ જાણી કરે
 તે કશુ છે કે ' સિદ્ધાન્તિ પીડાયસો બધ આબ્યે થકે સ્થિર
 ચિત્ત રાખી પાંપ ઉપગમન અનસન કરે આ સાધુ પોતાનું
 આયુષ્ય મમીપ આવેતુ જાણી ગીતાર્થ હોય તેજ કરે નિર્બ્યાવાત
 વાગુ તે સૂત્ર અર્થ જાનેમા પાર પહેચેદ પોતાના શિષ્યોને
 ઉત્તમર્થથી તૈયાર કરીને સમુદાયમા રહીને બાર વર્ષ સુધી તપશ્ચર્મા
 કરે કશુ છે કે ' ચાર વર્ષ વિચિત્ર તપ અને ચાર વર્ષ વિકૃતિ
 રહિત અને બે વરસ એકાંતરે આયખીસ કરે ત્યારપછી આ
 વનિતથી પરિમિત અનિ વિકૃષ્ટ તપ છ માસ અને વિકૃષ્ટ
 તપ ખીજ છ માસ કરે તે પછી અનુપૂર્વથી એક વર્ષ સુધી
 આયખીન કરીને પછી પદ્માડની ગુફામા જઈ પાંપ ઉપગમન કરે
 ૩ ઈગિત (અમુક) દેશમા પોતાની મેળે ચાર આદારનો ત્યાગ કરી
 ઉદ્ધવર્નનથી યુક્ત પશુ ખીજવડે નહિ એ ઈગિત મગ્ધુ બક્ત
 પરિણા અનસન તે ત્રણ પ્રકારના આદારનો ત્યાગ છે પાણી પીવાની
 છુટ છે ખીજ પાસે સેવા કરાવે અને સમાધિમાં રહે (આતુ
 વિશેષ સ્વરૂપ બદ્ધજનને પૂછવું) હવે ઉણોડરી તપ કહે છે, તે બે
 પ્રકારે ■ ૬ ન્યથી ને ભાવથી દ્રવ્યથી તે ઉપકરણ, બક્ત, પાન

મબધો, ઉપકરણ મબધામાં જેઓને જનકસ્થવિગેરે
અભ્યાસ હોય તેઓને આથી જાણવા, જીજ્ઞાસે મારે નહિ
ઉપધિના અભાવમાં સમય ન પડે પણ જોઈએ તે કરતાં
વધારે ન સે અને મયમ પામે તેજ ઉજોદરતા કહ્યું છે કે જે
ઉપકારમાં વર્તે તેમ ન વધારે કે ન અપત્તાથી વાપરે ભક્તપાન
ઉજોદરતા કહે છે આત્માય (પાનાનો) આદ્ય હોય તેથી એક
આવુ તે જીમ કવગ (ગ્રાણીઆ) નો આદ્ય પેટ પૂર જાણવો
આ પુરવતે આથી છે જીને ૨૮ જોઈએ આ કવગ તે કુકરીના
છે પ્રમાણે (નાનો) જાણવો એનો નર્થ એ છે કે મોળામાં સુખેથી
જઈ રાંધે તે કવગ આ પ્રમાણે વ્યવસ્થા થયેથી આનાદ્ય
વિગેરે ભેદ પામ પ્રકારે છે અસ્પાદાર, અપાર્થ, દુભાગ તથા
કઈક ઉણુ તે આ પ્રમાણે છે આ કવન, ખાર કવન, સોજ
કવન, ચોવીમ કવન ને એકત્રીસ કવન, અસ્પાદાર તે એક કવ
સથી માંડીને આઠ કવન સુધી એક જ્યન્ય, અને આઠ ઉત્કૃષ્ટ,
વચન્ય મધ્યમ એ પ્રમાણે નવથી ખાર સુધી જ્યન્ય, ઉત્કૃષ્ટ,
મધ્યમ જાણવા તેમજ તેથી મોળા એ ભાગ ઉજોદરી એરીજ
રીતે ૧૭ થી ૨૪ સુધી અને ૨૫ થી ૩૧ સુધી કિચિત્ ઉજો
દરી, જુદિમાને જ્યન્ય વિગેરે બેને જાણી સવા એ પ્રમાણે પાંચીનુ
પણ મમજવુ આ પુરવતુ છે, તેમ જીનુ પણ ઉજોદરી
જાણવુ ભાવ ઉજોદરતા તે કોધાદિ કપાયનો ત્યાગ છે કહ્યું છે
કે જિનવચનની ભાવનાથી કોધાદિ ઉત્પન્ન ન કરતા તે ત્યાગે
તે ભાવ ઉજોદરી થી વીતરાને કહી છે તેના અનેક પ્રકાર છે
૬૫, દ્વેષ, કાળ અને ભાવથી ૬૫થી નિર્વપાદિ તેવું કહ્યું

છે કે લેપવાળું કે લેપ વિનાનું અમુક દ્રવ્ય આજ સમયે અથવા
અમુક દ્રવ્ય વડે નિવાહ કરીશ તે દ્રવ્ય અભિમદ્ બાળુવે! આડ
ગોચર સ્થાન છે-એણુંક (હો-હી), વિકલમાત્ર મદ્ય, પોતાના
ગામમાં કે બીજા ગામમાં, અથવા આટલા ઘરમાં કે આટલા
ક્ષેત્રમાં સરળ ગતિએ જઈ પાછા ફરવું, ગામના મૂત્ર માફક તથા
પનગ વિધી, પેટા અર્ધ પેટા અને અબ્ધતર બાણ શશુક,
તથા કાળને આશ્રી પ્રભાતે, મધ્યાહ્ને કે છેવટે અભિમદ્ હોય
એને અનિકાળ માત્ર ન થયો હોય તે આદિ, બીજામાં મધ્યે,
ત્રીજામાં છેવટે વળી આપનાર અને લેનાર જરા પણ અપ્રીતિ
ન પામે એટલે અપ્રાપ્ત તથા અતીતનું વર્તન તે મધ્ય ભાવ
નિમદમાં ઉત્ક્રાંત, ચરકત્વ વિગેરે જાવ સદિત અભિમદ્ થાય
છે અથવા ગાની, રોતી, બેડેલી, હાથ હાથ રોડરાવે તે અથવા
અવ'વ'કણ, અભિ'વ'કણ, પરામુખ, અનકૃત પુરુષ કોઈ પણ
ભાવથી સુકા હોય તે જાનઅભિમદ્ બાળુવે!

હવે રમ ત્યાગ કહે છે તે દ્રવ્ય વિગેરેના ત્યાગ એટલે
નિઠૂતિને વિકારના બધથી ડરેલો વાપરતો નથી કાગળુકે સ્વભાવમાં
વિકાર કરવાથી તેનું નામ નિઠૂત છે તે સાધુને અનિન્દાએ
કુમાર્ગે દોરે છે ચિત્તને છતવાવાગે સાધુપણ મોહ ઉદય થતા
નિઠૂતિનો ઉપયોગ કરે તો કેમ કુમાર્ગે ન જાય? દાવાનળના
મધ્યભાગમાં રહેલો હોય તેને સાતિ માટે પછી વિગેરે શું કરે?
એવી રીતે મોહાન નથી દીન પુરુષ સુમાર્ગને મદ્ય ન કરે હવે
જાય કલેશ કહે છે તેના વીરાસન વિગેરે અનેક બેદ છે વીરા
સન, ઉત્કટ, આસન તથા લોચ વિગેરે તે સસાર વાસસા બેદ

૩૫ હોવાથી કાચ કરેગ જાણુવો આ સીગસન વિગેરેથી કાચનો નિરોધ, શ્રવેમા દયા, પરભોકના વિચાર અને ખીજનુ બહુ માન એ કાચદા છે

હજમ આથી કાચ માયુ વોવાયા પહેલા અને પછીના કર્મ તે સાવત્ર હોવાથી લોચ કરવાથી બચી જાય, અને નિસંગતા થાય તથા દુષ્ણ સદન કરવાથી નરક વિગેરેની ભાવના યાદ આવતા વૈરાગ્ય થાય

વળા ખીજઓએ કહ્યું છે, “પમાત્ કર્મ ને પૂર્વ કર્મ તે હજમને બોલાવવો તેને આવતાં જતા અમયમથી આને તથા ‘કાચુ’ પાણી વાપરે એ દોષ લેચવાળાને ન લાગે હવે સહી નતા કહે છે તે ઇચિ સહીનતા વિગેરે બેદથી ચાર પ્રકારની છે ઇદ્રીય, કપાય, અને યોગને આથી સહીનતા, તથા વિવિકલ-ચયા એમ ચાર પ્રકારની શ્રી વીનગમે કહી છે તેમા કાન વિગેરે પાચ ઇદ્રીઓ છે સુદર અને ખરાબ સન્દેહમા રાગ દ્વેષ ન કરે તો ઇચિ સહીનતા થાય કહ્યું છે કે સારા માઠા સન્દેહ કાનમા પડતા સાધુએ રાગ દ્વેષ ન કરવો તેની રીતે ૩૫ વિગેરે મા જાણુવુ કપાય સહીનતા તે કપાયના ઉત્પન્ને વિરોધ ઉદી-રણા અટકાવવી તે કપાય સહીનતા છે કહ્યું ■ કે ઉદય ન થયો ત્યા સુધી નિરોધ કરવો અને ઉદય આવ્યાને નિબ્ધજ કરવો હવે યોગ સહીનતા કહે છે મનોયોગ વિગેરેના અકુગનો નિરોધ અને કુરાયની ઉદીરણા કહ્યું છે કે અપ્રશમ્યનો અટકાવ અને મારા યોગની ઉદીરણા તથા કાર્યમા વિધિ તે યતનથી જવુ આવવુ તે હવે વિવિકલ ચર્મા કહે છે

આરામ, ઉશ્વન વિગેરે જ્યાં સ્ત્રી, પશુ, નપુસકથી વર્જીત
સ્થાન હોય ત્યાં રહેવું અને નિહોડ એવા પાત્રીઆ વિગેરે વાપ
રવા, દહે માથ તપ પૂરો થયો એને જાણ તપ કહેવાનું કારણ
એ કે અન્ય સોકો પશુ તે આચરે છે, અથવા અન્ય સોકો
ખીખ કાઢીથી એ કહે છે આથી તે જાણ તપ, અર્થાત્ મોક્ષ
મિવાય ખીખ માટે આચરે તો તે જાણ તપ ગણાય દહે અમ્મ
તર, તપ કહે છે તેના પ્રાચરિત, વિનય, વૈયાવચ્ચ, સત્તાવ,
ધ્યાન ને કાઢિમગ્ગ એમ છ ભેદ છે આતોપણા એટલે અવસ્થ
કાયોમા જોયરી વિગેરે જતા અપગથ ન હોય તો પશુ જે
આતોચના ન કરે તો અવિનય થાય ચાટિ ગુર આમળ જેવું
હોય તેવું ખોલી જવું એટલે જે કઈ આરોગ્ય આદાર વિગેરેના
અપગથ હોય તે યા આની જવ, અથવા આચાર્ય પોતે યા
કરાવી આપે તેથી આતોપણા કરી સારી છે આલોચના કરી,
પ્રકટ કરવું, કહેવું, વિશુદ્ધિ કરવી, એ જયા એક અર્થમા છે
દહે પડિકકમણુ કહે છે એટલે જોયરી જતા, કયા કરતા
પ્રમાદી થઈ કોઈ સાડુ ધરિયા મમિતિ ન પાળે તે વખતે કોઈ
જીવ મૃત્યુવચ થયો હોય તો મિચ્છામિકુકકથી શુદ્ધ થાય
એમ જાણીની સમિતિ મુક્તિમા પશુ જાણવું જ્યાં અમમિતિપાત્ર
હોય ત્યાં મોટો અપરાધ ન હોય તો 'મિચ્છામિ દુકકક'થી શુદ્ધિ
થાય આલોચના અને પડિકકમણુ એ એકેન્દ્રિય જીવોને આ-
કુળનાથી સઘ ન, અને પરિતાપના કળા થાય છે વિવેક નામ
પરિસ્થાપનાનું છે તે આદાઝ, ઉપધિ, સખ્યા, આસનાદિ ઉદ્દગ-
માદિ દેવથી જે અશુદ્ધ હોય તો તે ત્યાગી દેવ કાઢિસગ્ગ અને

વિઉસગ એ બન્ને એક અર્થવાળા છે તે ક્યારે કરવા તે કહે છે વદાણુથી નદી ઉતરતા, ચમનાગમન, કુમ્બજનદર્શન, અને આવશ્યક વિગેરે કારણોમા એમ બહુ પ્રકારે છે હવે તપ તે પચ્ચ રાત્રિ ત્રિસનો વિગેરે રીતે બહુ પ્રકારનો છે તથા છેના તે જે સાધુએ જેવો અપરાધ કયો હોય તે પ્રમાણે તેના પર્ચયનો છે કરે

એક દિવસ, એક પચ્ચવાહીક, મહિનો કે એક વર્ષ વિગેરે, મૂળ નામ મૂળથી પર્ચય છે અને અનવચાપ્ય તે મર્ચયા આગ્રિ છેદી કઈક તપ કરાવી ફરી દિક્ષા આપે પારમ્ય નામ, ક્ષેત્ર, દેગથી દૂર કરી દિક્ષા આપે, આ છેદ વિગેરે દેરાકાળ સચમની વિરાધના કરનાર પુરધને આથી અપાય છે આ બધુ પ્રાયશ્ચિત્ત તપનુ વર્ણુન ગીતાઈ પામેથી જાણુ

પ્રાયશ્ચિત્તનો અર્થ—પાપને છે અથવા પ્રાય (અપ્યનાએ) જેનાથી ચિત્ત શુદ્ધ થાય તે પ્રાયશ્ચિત્ત કહ્યું છે કે પાપને છે અથવા પ્રાયશ્ચિત્તને શુદ્ધ કરે, તે આત્મોચનાદિ ઉપર કયા પ્રમાણે દશ પ્રકારે છે આત્મોચના, પ્રતિક્રમણ, મિત્ર, રિવેક, કાઉમગ્ગ, તપ, છે, મૂળ, અનવચાપ્ય અને પારામિક એનુ વિશેષ વર્જન વિશેષાવશ્યક મૂળથી જાણુ હવે વિનય કહે છે થોડું ઉપર કહી ગયા છીએ આઠ પ્રકારના કર્મને જે વડે દૂર કરાય તે વિનય છે, કહ્યું છે કે વિનયનુ ફળ સૂત્રના, તેનુ ફળ શ્રુત યાન, તેથી વિરતિ, અને તેથી આશ્રવ નિરોધ તે સવર જેથી તપ તપથી નિજરા અને તેથી ક્રિયા નિવૃત્ત તેનું ફળ અરોગી-પણુ અને તેનાથી જાવ પાપગ દાય થાય છે અને તેનાથી મોક્ષ તે જાણ કલ્યાણનુ મળ વિનય છે તે ગાનાં બે સાન

ભાવના - દર્શન વિનયમા પ્રાય તીર્થ કરે, કેવલ ઝાંતી વિગેરે ધર્મમા ઝિર કરનાર પુરોની ભક્તિ, બદુમાન, તથા ગુણેની સ્તુતિ, ભક્તામર વિગેરે સમજીને ગાવા તે દલે નાનિ ત્રનો વિનય કહે છે મામાયિક વિગેરે પાત્ર આરિત્રની શ્રદ્ધા કરવી તથા તે આનરનાર પુત્રનો કાવા (મન્નક) વડે સ્પર્શ કરવો તથા ભાવ્ય જીવો આમળ તેમના ગુણ ગાવા, તથા મન વચન કારાનો વિનય બરા કાળમા અચાર્ય વિગેરેના કરવો, અને અને ખરામ ખ્યાનને અંગારી ગુણ ખ્યાન કરવુ, વિદારમા યાત્રી આચાર્ય વિગેરે આન્યા હોય અથવા રોગથી પીડિત હોય તો માયાથી તે પા સુનીનો તેમનો વિત્રમણ (યાક ઉતરે તેમ) કગુ આ ઉપચારક વિનય સમાસથી કહો તેમા ધ્યાન એટલે ભજનારે આચાર્યથી ધણે દૂર કે ધણ પામે ન બેસવુ, તથા તેમને અનુકુળ રીતે ભણવુ તથા વદના પૂર્વક આચાર્યને પ્રમન્ન કરી સૂત્ર અર્થ સેવો પણ એકથી નિર્જરાના હેતુથી આદારાદિ માટે મતના ન કરી એવે નિર્જરા પણ મશે અને ગુરુ પસખ ઘર્ષ સારે ભણાવશે તે બને નિમિત્તે કરવુ વળી સમ્યક્ પદ અર્થ એ અમને સીખવે છે માટે મોટો ઉપકાર તેમનો છે માટે તે પ્રમખ ધાર તેમ કરવુ બાકીની વાતો પ્રસિદ્ધ છે દલે વ્યાવચ્ચ કહે છે વૈવાચ્ચ એટલે વ્યાપ્ત ભાવ તે આદિ ધર્મ સાધનનુ કારણ છે એટલે ભણાવનારને વિધિ વડે અન્ન વસ્ત્ર વિગેરે પૂરા પાડના ૧ આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, અવિર, તપસ્વી, મોહો, નવો દીક્ષિત, સાધનિક, કેવલ, ગણુ, સધ એ દશની વૈવાચ્ચ કરી આચાર્ય પાત્ર પ્રકારના છે

પ્રમાજનાચાર્ય (દિક્ષા આપનાર) ૨ દ્વિતીયાચાર્ય ૩ સૂત્રના
 ઉદ્દેશ : આપનાર ઉદ્દેશનાચાર્ય ૪ સમુદ્દેશનાચાર્ય ૫ વાચના-
 ચાર્ય એ પ્રસિદ્ધ છે અર્થાત્ એટલે મન્ડની સારી જ્ઞાન રાખે
 અથવા ઉમ્મગ, જ્ઞાન , કે આગ્રિના પચાસ વડે રદ્દ હોય
 તપશ્વી તે ઉમ તપસ્યા કરે તથા ચારિત્રમા અનુરક્ત રહે
 જ્ઞાન એટલે માદા, શિક્ષક એટલે નવો દિલિત સાધર્મિકના ૪
 ભેદ છે ૧ પ્રવચનથી ન નિગથી ૨ ન પ્રવચનથી નિગથી ૩ નિગથી
 અને પ્રવચનથી ૪ ન નિગથી ન પ્રવચનથી કુલ, ગણ, સઘ
 એ પ્રસિદ્ધ છે દ્વે સ્વાધ્યાય કહે છે તે પાચ પ્રકારે છે
 વાચના, પૃચ્છના, પરિવર્તના, અનુપ્રેક્ષા અને ધર્મ કથા વાચના
 એટલે શિવેને લણાવવુ તે પૃચ્છના તે સૂત્ર અથવા અર્થને
 પૂછવુ તે પર્વટન એટલે લણેવાને જાણી જવુ અનુપ્રેક્ષા એટલે
 મનમા ગણવુ વિચારવુ પણ મોટેથી જોવુ નહિ, ધર્મ કથા
 એટલે અલ્પિસા વિગેરે લક્ષણુ શુક્ર સનઘ પ્રાપ્ત ધર્મનુ વ્યા-
 ખ્યાન કરવુ તે (જેમા બીજાને વૈગમ્ય થાય અને મોક્ષાભિલાષી
 બને) દ્વે ધ્યાન કહે છે તે ચાર પ્રકારે છે આત્મ ધ્યાન,
 મેદ્ધ ધ્યાન, ધર્મ ધ્યાન અને શુકલ ધ્યાન તેમા તત્ત્વ, ઉપભોગ,
 શયન, આમન, વાદન, સ્ત્રી, મુગધી, માળા, મણિ, રત્ન,
 તમીના તેમા મોહના ઉત્પત્તિ ધ્વજા-અભિલાષ થાય છે તેને
 વિદ્વાનો આત્મધ્યાન કહે છે (અનુકુળનો ગમ અને પ્રતિકુળનો
 ખેડ તે આત્મધ્યાન છે) તથા બીજાનુ સંછેડન, બાળવુ, ભાગવુ,
 માગવા વડે બાંધવુ, પ્રદાર, દમન તથા વિનિમૂલન ક્રૂરતાથી જે
 ખુશ થાય છે અને દયા લાવતો નથી અને પારકાને કુખ આ

પણ સળધી ધ્યાન કરે છે તે રોદ ધ્યાન જાણુ આત્મ
 ચાની કહે છે ૩ સુત અર્થ સાધવાને તથા મદાનત ધ્યાન
 કરવામા અને જાધનોનો છુટકારો કરવાના હેતુ રૂપ જે નિચો
 ચિતા થાય તે, તથા પાંચે ઇન્દ્રિઓને જીતવી, સર્વ જીવોમા
 રૂપા ગમ્ભીરી તેને પદ્ધિતા ધર્મધ્યાન કહે છે તથા ઇન્દ્રિઓ મો
 દકે વિરપોમા પશુ પગ-મુખ રહે અને સક પ, કલ્પના, વિકલ્પ,
 નિકાર દોષો તથા તેના વ્યાપારથી રહિત જેનો આત્મા જાન
 છે તેને પદ્ધિતા જીવમ એક એવું શુદ્ધધ્યાન કહે છે આ
 ચારેનું રૂપ કહે છે આર્ત ધ્યાનથી નિર્ધ્ય ચાય, રોદ ધ્યાનથી
 નગ્ધ પ્રાપ્તિ, ધર્મ ધ્યાનથી દેવ જનિ અને શુભે રૂપ છે, પશુ
 શુદ્ધ ધ્યાનથી તો જન્મનો ક્ષય અર્થાત્ મોક્ષ મળે છે તેથી
 વ્યાધિ રોગનો નાશ કરનાર, દિતકારી, મસારનો ઉદ્ધ કરનાર
 અને કર્મ જાળને ફર કરનાર એવા શુદ્ધ ધ્યાનમા પડિત પુરો
 પ્રયત્ન કરે છે ધ્યાન સનકથી આનો વિશેષ અધિકાર જાણી
 લેવો કાઉમમ્મ દ્રવ્યથી ને ભાવથી એમ બે પ્રકારે છે દ્રવ્યથી
 આ પ્રકારે છે-શુભ, સરીર, ઉપધિ અને આદારથી, અને ભા
 વથી કોષાદિ વિભેદનો ત્યાગ છે કહ્યું છે કે દ્રવ્યભાવ તે દ્રવ્યથી
 આ પ્રકારે અને ભાવથી કોષાદિકનો ત્યાગ કરે વિભેદ તે ઉપર
 કથા પ્રમાણે છે કાળમા, જગ, અને દેહનું, અનિર્મિત, અશુદ્ધ
 ભક્ત પાન વિભેદનો ત્યાગ કરવો જે અસ્થિત સંભાળનાર
 દેહ ત્યારે ત્રુર તેને સોધી પોને અનસન કરે) ભાવથી કોષાદિ
 કિનો ત્યાગ કરવો આ પ્રાચિનથી આડી કાલિસમ્મ મુધી જે
 અન્યતર નય છે તે વૈદિક અનવામા જાણતા નથી અને

વિશ્વાસપાત્ર છે કારણકે રામરોયથી રહિત તે જન ॥ અને
 ગમી વિગેરેનું વચન સત્ય હોવાનો અસંભવ છે કહ્યું છે કે
 રામ દેવ અને મોહયી જે વાક્ય બોલાય તે જુદા જેને આ
 દોષ નથી તેને જુદું કારણ થુ છે ૧ વિગેરે છે તો પણ તેના
 સામજીનારાઓની અપેક્ષાથી ક્યાંક ઉદાદરજી કહીએ છીએ, પણ
 નિયોગથી નહિ 'તુ ચન્દ સામજીનારનું વિશેષણ બનાવે છે
 કે સામજીનાર કેવો છે ૧ નિદજી જુદિવાળો કે મધ્યમ જુદિવાળો
 અત્ય જુદિવાળો માટે નહિ, કારણકે જુદિમાન હેતુ માનના ઉપ-
 ન્યાસ વડેજ ધણા ધણા અર્થને માટે ગમન કરી શકે છે
 મધ્યમ જુદિવાળો તેના વડેજ બોધ પામે છે પણ ખીજો નહિ,
 તેમા માધ્ય, માધન, અન્વય, વ્યતિરેક બતાવવું તે ઉદાદરજી
 કહેવાય તે દષ્ટાન જાણવો સાધ્ય ધર્મ તે અન્વય, વ્યતિરેક
 સદાજી, હેતુ અદિ હેતુને ઉત્તરધીને પેણ ઉદાદરજી કહેવું તે
 ન્યાયને અનુસરી તેના બનવડેજ હેતુનો સાધ્ય અર્થ અને તેનું
 સાધકપણ તેનો સ્વીકાર થાય છે કેમ જન્માએ હેતુ કલ્યા-
 નના પણ દષ્ટાન કહેવાય અથવા ન્યાય બતાવવા માટે પણ
 કહેવાય જેમ મનિ પરિણામને પરિણમેયા એવ પુદ્ગલોને ન
 નિના આધાર રૂપ ધર્માન્નિકાય છે જેમ ચક્ષુવાળા માનને
 દીવાની માફક (એટલે આખો દોષ અને ગાન હોય તેજ દીવો
 કામ સામે) કહ્યું છે કે જેમ ગાન અને આખોવાળાને દીવો
 સદાચક છે તેમ જીવ અને પુદ્ગલોની મનિના ઉદગમનનું કારણ
 ધર્માન્નિકાય છે તે જીવ વિગેરેને સદાચક છે કેમ વાર હેતુ
 એકમેજ કહેવાય છે દષ્ટાન નથી કહેતા જેમકે આ મારો

જનાવળી ત્વે એમા ઉત્તર બેઠ જે ચાર પ્રકારે છે તે કહે છે
તે બેનાજ ઉદાહરણ, આદરણ ૧ તેનો દેશ ૨ તેનો દોષ ૩
તેનો ઉપન્યાસ ૪ એ ચાર બેઠ આગળ કહીશુ

ધર્મિજન ધર્મ વિશિષ્ટ અર્થને પમાડે તે હેતુ તે ચાર
પ્રકારે છે 'અતુ' સમ્બંધિત બેઠથી અનેક પ્રકારનો વિગત
અર્થ બનાવનાર છે 'તુ' સમ્બંધનો પુનઃ સમ્બંધ છે તે હેતુ વડે
સામ્ય અર્થ અવિનાશવાના જન વડે સંધાય છે, કરાય છે અથવા
જળાય છે અર્થ એટલે જે સામ્ય કરવાનું તે પ્રતિજ્ઞા છે કહે
જુદા જુદા દેશમા જન્મેના સિંધોના સમુદાયના દિન મારે ઉદા
હરણના એક અર્થમા વપરાના પમાવવાથી સમ્બંધ કહે છે

નાયમુદાહરણંતિ મ, દિદ્વિતોયમ નિદનિસજ તદ્દ યા
યગદ્દે ત કુચિદ્, ઘડનિયદ્ લેષ નાયદ્દય ॥ ૫૨ ॥

માત્ર, જે વડે દ્વિત આપવાનો અર્થ જળાય તે અધિ
કરણમા નિષ્ઠા પ્રત્યય છે તે પ્રમલે જે વડે ઉદાહરણ કરાય
અને ધર્મિજન અર્થ પમાવ તે ઉદાહરણ દ્વિત એટલે જોયેના
અર્થને અત સુધી લઈ જાય અતીન્ધિ એટલે પ્રમાણથી ન
ન દેખાવણું મરેજન નિર્મારે પદોમારે ને દ્વિત છે જેના દાદા-
નિક અર્થ ઉપમા વડે કરાય તે ઉપમાન તથા નિદર્શન એટલે
જે નિમય વડે દાદાનિક જ અર્થ સાચ તે ■ આ જમા એક
અર્થવાળા છે પહે કહેણું આ જો પ્રકારનું ઉદાહરણ તથા ચાર
પ્રકારનું પ્રોક જનનુ સામાન્ય વિષેથી કહ્યું નામે એકાદ
દવાથી તેથી સામન્યનુ પત્ર પ્રધાનપત્ર જનાવવા એક વચ
નનું કહેણું છે તે પ્રમાણે એમણે છે જાદિ જાદુ હરણનું છે

ફળથી ઉદાદરજી છે અદિ પણ તે છે જ એમ કહીનેજ તે
 ઉદાદરજીપણુ કેમ નદિ ? પ્રતિપત્તિનું અનુગમ વિગેરે સક્ષણ
 પણ સામાન્ય વિશેષ ઉભય રૂપ અનતધર્મવાળી વસ્તુમા છતાં
 કઈક બે-વાળાનેજ થોડું શકાય બીજાને નદિ એકાંત ભેદ જે
 અભેદનો તેમા અભાવ છે જેમકે સર્વથા પ્રતિષ્ઠા, દ્રશ્ય ન
 થઈના ભેદવાળા વાદીને અનુગમથી નિશ્ચયે ઘટાડેલ ફૂતકપણાથી
 અલતપણાના પ્રતિજ્ઞધનું દર્શન તે ચારતી બાજતમા અત્યુ
 પયોગી છે (કારણ કે) ભિન્ન વસ્તુનો ધર્મ હોવાથી અને સા
 માન્યમા પરિકલ્પનપણાનું અમત્વપણુ હોવાથી આ પદ્ય તેના
 બળ વડે સામ્ય અર્થે પ્રતિજ્ઞધની કલ્પ । છતાં અતિ પ્રમથનો
 હોય આવે અદિ બટુ કહેવાનું છે તે મથ ચિન્નાર બપથી
 નથી કહેતા.

આ પ્રમથે એકાંત અભેદવાદીને પણ તેનો અભાવ બાજવો,
 પણ અનેકાનવાળી વસ્તુને અનત ધર્મવાળી માનતા તેના તેના
 ધર્મના માપધ્વપણાથી તે તે વસ્તુઓના પ્રતિજ્ઞધના બળ વડેજ
 તે તે વસ્તુઓના ગમક (મિજવનાર) માપ ■ બીજી રીતે તેનો
 તેમા તે મળથી સ્વીકારનો અભાવ છે આદ્યજ્ઞ જન્મ છે દવે
 આપુ વિષય કહેવામા આવે છે વિધિ વડે ચરિત અને કલ્પિત
 એમ બે પ્રકારના ઉદાદરજી કલ્પ દવે દરેકના ચાર પ્રકાર કહે
 છે ૧ ઉદાદરજી ૨ તેનો દેશ ૩ તેનો દોર ૪ ઉપન્યાસ તેમા
 ઉદાદરજીનો સમ્બર્થ કવો છે તેના દેશ, દોર તથા ઉપન્યાસને
 કહીએ છીએ બાપ એટલે દેશ, દોર એટલે જૂર અને ઉપન્યાસ
 તે વસ્તુ આથી જગજુરાળે આમજ કહેવાની દવે ઉદાદરજી કહે છે

એો માફ તો રૂપીઆ માન થઈ જાય ! જીનએ પણ તેજ વિચાર કર્યો ત્યાર પછી જન્મેના એવા વિચાર ચાલતા હતા તેવામા તેઓ એક ગામની સમીપે આવ્યા નદીના તટમા મોટા બાઇની વાસળી ઉપાડવાની વારી આવી, તે કહેવા લાગ્યો પિક્કા હો મને કે મે માગે બાઇને વિનાશ ચિત્તે ' એમ કહી પેકે પેકે મળી રહ્યા હતાં જીને રૂઠુ, 'કેમ ગે છે' ? તેને ખરું કહ્યું તે બેલ્યો, 'ઓ પણ એવોજ વિચાર થયો હતો મને પણ પિક્કા છે' એમ કહી જન્મે જન્મે તે વામળી કુડમા ફેંટી દીધી અને તેઓ પેઠે આવ્યા તે માછલુ વાસળી ગળી ગયું અને માછી તેને મારી મહોલામા રેચવા લાગ્યો મેલે આ બે બાઈએની માએ તે માછલુ લાવવાને દાગી (નહેન) ને મહોલામા મોકલી કે જ્યાં બાઈને બોજન અપાય દામીના હાથમા તેજ માછલું આવ્યું માછલાને ચીંગતા અદરથી તેણે વામળી જોઈ તેણે વિચાર્યું, 'આ મારી માએ' એમ વિચારી તે તેણે બોળામા છૂપાવવાનું કયું છુટી ડામીએ તે જોઈને કહ્યું, 'બોળામા તે શું છૂપાવ્યું ? પણ દામી લોબણી બની કઈ પોતી નદિ પછી જન્મે જાય લકષ્મી દામીએ મર્મ પ્રેક્ષમા છરી મારી તેથી છુટી મરી ગઈ બે બાઈએએ આ વાન જાળીને તથા માને મરેલી જોઈ વિચાર્યું કે કન્ય દુઃખદાયી છે તેથી તે જન્મેને વૈરાગ્ય થવાથી તે જાળને કાઢીને માથે પગલાવીને જન્મેએ ત્યાં લીની (અદિ દામી અને લગિની એકજ અર્થમા વપરાયા છે)

લૌકિકમા પણ કહેવાય છે કે મન પ્રાપ્તિમા દુઃખ ત્યાર પછી તેના રક્ષણમા દુઃખ અને તે ખરચના પણ દુઃખ થાય છે

કાળ અપાયતુ ઉદાહરણ.

ત્યારે કૃષ્ણે નેમનાથને પૂછ્યું ત્યારે નેમનાથજીએ કહ્યું કે
ખાર વરસે દ્વીપાચનથી દ્વારકા નગરી નાશ પામશે તે વખતે
ઉદ્યોતતમ નામની નગરીમા દ્વીપાચન ઋષિએ લોક પરપરાથી
આ વાત સાંભળી પોતાનાથી એ નગરીનો નાશ ન થાય માટે ખાર
વરસ સુધી બીજે જગુ સાર આમ વિચારી ઉત્તરના દેશમાં
ગયો. જૂતથી કાળની ખબર ન પડતા ખાગમે વરસે પાતે
આ-થો શામ અને પ્રભુમને તેને જોઈ ખુબ માર્યો થયો
માર લાગવાથી તે નિપાણુ કરી દેવતા થયો. આ તેણે દ્વાર
ખાળી મૂકી આ કાળ અપાય છે કારણ કે જીનેશ્વરે કહે
વચનોમા ફેર ન પડે

બાન અપાયતુ ઉદાહરણ

સિંધ સાથે જોયરી જતા એક તપસ્વીથી પ્રમાદને લીધે
દેડકી મરી સિંધે મુચ્છ્યુ કે તમારાથી દેડખી મરી તપસ્વી
જોઈયો, 'રે દુષ્ટ એસા, ધણા કાળથી આ તો મરેલી છે' પ
જન્ને મયા પડિછમણમા સાંજે શુદ્ધ તપ્ત્રીને મારેલી દેડ
યાદ ન આવી ત્યારે એનાએ તે મંભાપુ' અને કહ્યું, 'ત
તપ્ત્રી' દેડકીની આતોચના લો' તપ્ત્રી રીસાયો અને એ
મારવા બળખાતુ વાસણુ લઈ દોડ્યો, અધારામા અને ર
ઢોવાથી, ઘાલતા માથે અચડાધને અને જોરથી દોડના વ
લાગવાથી તે અગ્નિ પામ્યો. જ્યોતિષિમા તે દેવતા થયો. આ
ત્યાથી અવીને દશિવિપસર્પના દુળમા દશિ વિપ સર્પ
તે વખતે ત્યા રાજપુત હરતો હતો, તેના દશિવિપમાનો

નામદત્ત પાડ્યુ તેણે બાળપણમા દિક્ષા લીધી પૂર્વ ભવમા
 સાપ-તિર્થંચપણે હોવાથી ધણે ખાવધરો હતો તેથી સ
 હિંગે ને ખાવા માટે તે સાજ સુધી ખાવ આટલુ છતાં તે
 મિત્રજી અને ધર્મ શ્રદ્ધાવાળો હતો ત્યાં સાધુ સમુદાયમા
 મોટા તપસીઓ હતા તે ચોમામી, ત્રણ મારી, બે મ
 અને એક મામી તપ કરનારા હતા રાત્રે દેરી વાદના અ
 ચારે જણ અનુક્રમે બેઠા હતા ત્યાં પંડી કુવક નેડેસો દ
 છતાં દેરીએ મુઠ્ઠાને વાલો તેથી ચારે તપસીઓ ક્રોધયા
 થયા ચઉમામી તપ કરનારે દેરીને પકડી લીધી અને કહ્યું,
 કટપૂતને, અમે તપસી છતાં તું કેમ અમને વાદતી નથી.
 ધડો ભાત ખાનારને વાદે છે' દેરીએ કહ્યું, 'હું ભાવ તપ
 વાડુ છું, પણ પૂજા સત્કાર અને માન વાંછુએને વાદતી ન
 તેથી ચારે રીસાયા, દેવીએ વિચાર્યું કે આ નાના સાધુ
 કુખ દેશે તેથી તે રી પામેજ હું રહું તેમને હું બેધ કર
 બીજે દિવસે નાનો સાધુ કંડો આદાર લેવા ગયો પાછો
 ગુરને કહી ચોમામી તપવાળાને વિનાતે કરી તપગીને
 ચરવાથી તેમા યુદ્ધમે નાનો સાધુ કહે છે 'મારી જુન થા
 મે તમને યુદ્ધવાનો ખાતો ન આપ્યો અને આ આધુ
 તપસીએ રીમાછ તેના માથા ઉપરજ રાખ અને બળજો ના
 એમ બીજા ત્રણે પણ ક્યું આ ચારેનું તેણે સાખી લ
 એટલામા એક તપસીએ તેનો હથ પકડી લીધો આટલુ
 આ મધક માધુને ન દીનના યર્ષ કે ન મધ આવ્યો
 વિશુદ્ધ પંજિજામથી લેવા શુદ્ધિ વડે કર્મના આવરણ ને

માથાનો અર્થ—અહિ ઉત્સર્ગથી મુમુક્ષુએ દ્રવ્ય
અથવા અધિક વસ્ત્ર પાવાદિક અથવા સોનું વિગેરે છોડી દેવું,
પણ નવા સિંધને આથી કારણે મદ્ય કરેવું દ્રવ્ય તે પણ
દિશાદિ કારણ સમાપ્ત થતા તે છોડી દેવું તેથીજ કહ્યું છે કે
દ્રવ્ય કારણને લીધે મદ્ય કરેવું તે છોડી દેવું આ લોક અને
પરમોક્ષના અનેક ભયના હેતુ રૂપ અને દુષ્ટે કરી નેનો અત
આવે એવા આમદ વિગેરે અપાયેનું હેતુપણ મધ્યસ્થ પુરોષે
પોતાની જીવિ વડે વિચારી લેવું (દ્રવ્ય ગાખનાં મતી, શ્રી
પૂજ્યના દાન પ્રમિદ છે છતાં મોદાય જની જ્ઞાન જ્ઞાનને
બદાને નેઓ પદ્મીધર ચર્ચ અથ અદ્વાણુઓને જુદી ધન એકક
કરી અનેક ભયાનાઓને અવધાનુ કારણ જની શુદ્ધથી નેવા
નિર્ભર દેખાય છે તે પ્રત્યક્ષ છે માટે જાન્યાતમાએ તે પાપદ્રવ્યથી
દૂર રહેવું તે શોભાપ છે)

હવે ક્ષેત્ર આથી જલે છે

તે પ્રમાણે જાણ વગરે ભવિષ્યકાળ એટલે કેટલા વરસમા
તે દેશ છોડી દેવું તેનું કારણ આ છે અગિવાદિ એટલે ભવિ-
ષ્યમા રોગ આવવાનો હોય તે જાણીને જાર વરસ પહેલાંજ તે
દેશ છોડી દેવો કહ્યું છે કે જાણ વગર પડેલા સુનારને જાણુ-
નાં અતિચપવાળા મીત થઈ ભગવતો જાણ થતા રોગાદિ કારણે
તે દેશ છોડી દે છે વિગેરે તેમ કેલ વિગેરેના વિવેક એટલે કેલ
વિગેરે ન વખાળવા તાપક હોય તે નરકમા પડના કારણરૂપ
છે માટે તે છોડવા આ ભાવ અપાય જના થો આ પ્રમાણે
ખરી રીતે ચરણ કળુના અનુયોગનો અધિપર લઈને અપાય

દીકાનો અર્થ — સુખદુઃખનો મપ્રયોગ અથવા સારી રીતે જ્ઞેયનો પ્રયોગ તે સપ્રયોગ એટલે અકલ્પન, ન પડે એટલે સુઃ કયા ? તો કે નિત્યવાદ પક્ષમાં એટલે જ્ઞેયો અકલ્પન નિત્ય માને ત્યાં મપ્રયોગ ન હોય પણ જ્ઞે કલ્પન હોય તો થાયજ કેમકે નિત્યવાદી બોલે છે કે પ્રકૃતિની ઉપાધીથી પુર પને સુખ દુઃખ થાય છે જેમ મુદિકમાં રનાશ છે વિગેરે અથવા ખીનઓ કહે છે તેમ જુદિના પ્રતિબિંબથી એમ થાય, છે, આનું કલ્પિતપણુ એટલા મારે છે કે તત્ત્વથી આત્મા તદુપ થવા વિના સુખાગ્નિનો અભાવ છે વળી ઉપધાન મનિધિમાં પણ જેમ વિદ્યા પ્રકાશના પથરામાં ન્તાવ વિગેરે દેખાય કે તેમ તેણે જ્ઞે વાદી સ્વીકાર કરે તો તે પૂર્વ સ્વીકારોની દાનિ છે જુદિ પ્રતિબિંબ પણ સ્વીકારે તો પણ અવિચલિત આત્માને નિરતરજ એક સ્વભાવ હોવાથી નિરતરજ એક રૂપની પ્રતિબિંબતા આપવી જ્ઞેયએ જ્ઞો જ્ઞે સ્વભાવનો ભેદ માને તો અનિવૃત્તાનો પ્રસંગ આવે (અદિ નિત્યવાદીને એ દુવળ આપ્યું કે તમે આત્મામાં પહેલા અને પછી જરા પણ ભેદ માનશો તો તમારો મૂળ નિત્ય પક્ષ છે તેનોજ નાશ થઈ જશે)

અનિત્ય વાદીનું ખડન.

કાંઈ એમ માને કે અનિત્ય એકાત માનીએ તો દીક તેને કહે છે એકાત અનિત્ય એટલે સર્વથા વિનાશ અર્થાત્ અન્વય રદિત મૂળ વસ્તુનો વિકાસ અવુક્ત છે એનો ભાવાર્થ એ કે એકાત ઉચ્છેદ માનીએ તો સુખાગ્નિનો અનુભવ કરનાર તેજ ક્ષણમાં સર્વથા ઉચ્છેદનો હેતુ હાવાથી અહેતુક પડે છે

પહેના મદણુ કરેલ પદાર્થ ઉલ્લેખી જતો દેખાય છે આ પાંતર
 છે તેથી ધાતુવાદ ભણાયો છે એમા કઈક અસો અવિગેહ છે
 એમ જણાયું

કાલો અંતનાલિયાદિ, દોહ વાચમિ પદિઓ અમમો ।
 ચોરસ કમ નદિ, યદ્વકુમારિ પરિકહેદ ॥ ૬૨ ॥

ટીકાનો અર્થ—કાળ નાલિકા વિગેરેથી જણાય છે
 નાનિકા એટલે ધરી, આદિ સમ્બંધી સકુ વિગેરેથી પણ જણાય
 આ નાલિકા વોરનો ઉપયોગ લૌકિકમા કાળ બનાવનાર ઉપાય
 છે (જેને ખડેને દાવ વિદેશી ધરીઆળ વપરાય છે) લોકોત્તર
 માર્ગે માત્ર ભગવતોએ કાળ જણવામાટે સૂત્રો ગણી જવા
 તેથી જણાય ■ કે આટલો કાળ થયો હવે ભાવ દારમા વિ
 ચારના દષ્ટાન બનાવે છે કાળે ? તે કહે છે પડિત અભય
 કુમારે, તેજ કહે છે ચોરને માટે નાટકમા જુદા કુમારીનો, તથા
 કાળ ગોચરમ્બ જોવાથી કહે છે કારણ કે તેને ભાવ ઉપાય
 વડે ચોરનો ભાવ જણવામા આવ્યો તે પ્રમાણે એના વિગેરેના
 બાન ગુણે વિધિ ઉપાયથી જાણી લેવો

ભાવ ઉપાયનું દાહરણ કહે છે

રાજમદ નામે નગર દણુ ત્યા ઝેણિક રાજ દતો તેને
 રામીએ કથ્યુ મને એક સ્તબવાળો મહેન બનારી આપો તેણે
 સુનારોને હુકમ કર્યો તેથી તેઓ (લાન્કુ કાપવા) ગયા તેઓએ
 જગતમા સારા લક્ષણવાળુ, સરન અને ઘણ મોટુ ઝાડ જોયું
 તેને પુષ આપવામા આવ્યો, કે જેથી જે દેવના વડે ઝાડ પરિ

તેણે દુગધાર કરવા માડ્યો ત્યારે તેણે કહ્યું, 'હું કન્યા છું તે શીવન જન્મ ન કર' તને પણ બહેન બાળુજી છે' ત્યારે તેણે કહ્યું, એક ઉપાચાર થાય તોજી છોડૂ, જે દિવસે ૥ પગલે તે દિવસે પતિની રત્ન વધતે મારી પામે આવે તોજી હું તને છોડું તેનીએ કહ્યું, 'બન્ને એમ' તેણે રત્ન આપી છોડી દીધી કોઈ બીજો વખતે તે બીજાને પરતી અને માસરે મધ

ત્યારે તે એકા ઉપર રમન મૃદમા મર્ધ ત્યારે તેણે પતિને ખરેખરી દબીકત કરી પતિની રત્ન મળ્યેથી તે નીચળા, અને રસ્તામા ચોરોથી પકડાઈ પણ તેમના આગળ વાળ કરી ચોરોએ તેને મુકી દીધી રસ્તામા જ મદીને આહ્વાન કરે તેવા રાક્ષસે પકડી કન્યાએ તેને પણ કહ્યું, અને રાક્ષસે તેને છોડી દીધી માળી પાસે આવી માળીએ પૂછ્યું, 'શા મારે આવી? કન્યાએ કહ્યું, 'પૂર્વના વચન અનુસાર' માળીએ કહ્યું 'તારા ધર્મીએ તને કેમ છોડી? કન્યાએ બહુ કહ્યું, તેથી માળીને આશ્ચર્ય થયું કે આ પોતાનું વચન પાળનાર સ્ત્રી છે જેના શીવમના પ્રભાવથી ચોર અને રાક્ષસે પણ છોડી દીધી, તો હું તેનો કેમ શિવગજલ કરે? એથી તેને મુકી દીધી પાઠા રત્ન રાક્ષસ અને ચોર મળ્યા તેમણે પણ મુકી દીધી, અને શીવનનું રક્ષણ કરી તે પતિ પાસે આવી આ દષ્ટાન બનાવી અભયકુમારે બધા મનુષ્યોને પૂછ્યું 'બેલો, આમા દુઠ્ઠર કામ કેણે કહ્યું?' ત્યારે પરસ્પર ઇર્ષ્યા કરનારા જે કામી પુરુષો હતા, તે બેલ્યા કે બનીને કાણ કે તેને પોતાની સ્ત્રીને નિરાકરણે રત્ન આપી જે બૂખાબળવા હતા તે બેલ્યા, 'રાક્ષસે, કારણ કે તેણે જ મા-

અનુભવી જનાવીએ જીએ તેમા પણ ઉપાસના દર્શનની નિત્ય અનિત્ય એકાત વાદીઓને સુખ આદિ વ્યવહાર । અભાવનો પ્રસંગ છે જેથી પ્રત્યક્ષ જોયર અનિકાત વસ્તુથી આત્માનો અભાવ થાય (પૂર્વે જેમ અપાસમા નિત્ય અનિત્યનું ખડન કપુ તેમ અદિ પણ એકાત વાદીઓને ઉપાય કરવો એ નિષ્ફળ છે કેમકે દેહના થાય નહિ ત્યારે મહેનત શા માટે કરવી, અને શાનો ઉપાય કરવો ? અનિત્યવાદીને આત્માનો નાશ હોવાથી ઉપાય વડે કરીને તેને તાજ થવો અશક્ય છે) હવે અદિ આ-આર્થ નવા સિંચોને મેલ થાય એટલા માટે ઉપાયથીજ આત્માનું અનિત્યપણું જનાવવાની ઈચ્છાથી કહે છે

પથ તુ દદ આયા પચ્ચકચ સણુચલ્લમમાણોડચિ ।

સુદદુલ્લમાદપદિ ગિચ્ચદ દેહદિ સરિથસિ ॥ ૬૩ ॥

ટીકાનો અર્થ—એ પ્રમાણેજ જેમ ધાતુવાદી વિગેરેથી દયાદિ આ ભોક્ષમા આત્મા પ્રત્યક્ષ ન દેખાવા છતાં પણ સુખ દુઃખો વિગેરેથી સુખિતરડે આત્મા માને છે અને સમાગ્ને પરિગ્રહ પ્રદણ કરે છે તથા મસાર પરિગ્રહ વડે આત્મા માને છે તેજ પ્રમાણે સુખદુઃખના ધર્મપણાથી ધર્મીએ ધર્મના અવશ્ય અન-રૂપજ વર્તવું ન જૂતસમુદાય માનજ દેહ છે કિંતુ એના અનુરૂપ ધર્મી દેહ છે, કારણ કે તેમા ચેતન નથી અને સુખ દુઃખમા ચેતનપણું છે તેથી જાનેમા બેદ પડ્યા. અદિ ધણુ કહેવાનું છે કે દેહ અને આ મા જુદા છે જેમ ધાતુવાદી સુખમા જેવ જુદો માની ધન ઉપાર્જન કરે કે તેમ ધર્મીએ પશ્ચોક્તના સુખ માટે ધર્મ કરવો

અદિ આત્મા વિગેરે માયા વડે ઉપાધીજ આત્માનુ અનિત્ય
કરીને સુખદુખ વિગેરેના બાવ સત્યતિ માટે નિત્ય અનિત્ય પદ
દૂર કરી આત્માને પરિણામી માનવાની હજીયાથી કહે ॥ વ્યાખ્યા
પૂર્વ પ્રમાણે જાણવી.

एव सत् जीवस्सर्व, दृष्ट्वार्सकम् पदुषा उ ।
परिणामो साद्विग्रह, पञ्चदशेन परोक्षमेव ॥ ६६ ॥
પહેલો અર્થ પૂર્વે મારક પાછલા અર્થની બાવના આ
પ્રમાણે છે એકાંત નિત્ય અનિત્ય પદ્યવાળાને દ્રવ્યાદિની મ-
કાન્તિ દેવદત્તાનેવા છતાં પણ સાગુ ન પડે તેટલા માટે
તેના બાવ અન્યથા ઉપપત્તિ વડેજ પરિણામ સિદ્ધ ન થાય
કહ્યું છે કે જેનાથી અર્થોત્તરમ ન થાય તે સર્વથાજ આગમ
નથી પરિણામ અને પ્રમાણથી જે સિદ્ધ છે તે પડિતોને નિત્ય
કહિ છે ઘડો, મુકુટ, સુવર્ણનો અર્થ નાશ ઉત્પાદ અને રિચતિમા
આ છે મોઢ, પ્રમોદ અને માધ્યમ્ય એ ત્રણેને માણસ હેતુ
સદિત માને છે ઘડો બાળીને મુકુટ જનાવે તો પડાને નાશ
થતા પડાવાળાને દુખ થાય મુકુટની ઉત્પત્તિ થવાથી ખીજને
પ્રમોદ થાય, પણ જેને સેનાનોજ ખપ છે તે જન્મેમા મધ્યમ્ય
છે જેને દુષ ખાવાનુજ હોય, તે દદિ ન ખાય અને દદિ
વાળો દુષ ન ખાય, પણ જેને ગોરસજ ખાવુ ન હોય, તે
જન્મેને તમાને, એટલા માટે ત્રણ સ્વરૂપવાળીજ વસ્તુ ॥ ઉપાધ
દાર કહ્યું હવે સ્થાપના દાર કહે છે

ठषणाकम् पक्षं दिदृतो तस्य पोटरीञ्च तु ।

જહયાડવિ સજ્જ દક્ષણ, દિગુસિવકર્ચ રદાહરણ ॥૬૭॥

દેવે દ્રવ્યમિદં યોગ આધી કહે છે
 સદ્યભિચાર હેતુ, સદસા યોગુ સમેય અર્થેદિ ।
 ઉચ્ચૂદ્ધૃત સત્પતર, સામસ્ય ઘડ્ડપ્પણો માત્ર ॥ ૬૮ ॥

ટીકાનો અર્થ—અભિચાર સદિત તે અભ્યભિચારવાળો
 જે હેતુ સાધ્યધર્મ અન્વય વિગેરે ન દર્શાય પુરુષ તે તુરતજ ક-
 હીને તે હેતુને બીજા હેતુવડે—અમર્થ, કરે—અનેક પ્રકારે વિચારી
 પ્રણામનને બનાવતુ, ‘અ’ શબ્દ કિન્નકમ જતાવેછે એટલે
 આત્માને જાગૃતિ, પરને પણ જાણતુ ભાવાર્થ આ તો દ્રવ્યસ્તિ-
 કાયાદિ અનેક નમ સંપૂર્ણ પ્રવચનને જાળનારા સાધુઓ તેને
 સ્થાપન કરવા બીજા નમ વાળાની અપેક્ષા વડે અભિચારવાળો
 હેતુ બનાવીને તેના વિરુદ્ધ નયના, મતો અનુસંગવાથી એવી રીતે
 સિદ્ધ કરવો જેથી સમ્યક અનેકજાવાદનો સ્વીકાર થાય . . .

શકા—ઉદાહરણ, ભેદ, સ્થાપના, અધિભાગની ચિંતામાં
 સન્યભિચારનો હેતુ શા માટે કહેવો જોઈએ ? ઉત્તર—તેને આત્માને
 તેને, અનુકુલ ઉદાહરણ પ્રાપ્ત, બતાવવા માટેજ ઘણા ઉદાહરણોની
 પ્રવૃત્તિ થાય ■ અપૂર્ણ, (૬૮ મી ગાથામાં એ બતાવતુ કે ટાપ
 નિત્યવાદી વાદ કરવા આવે તો અનિત્ય પણ સિદ્ધ કરી નિત્યતુ
 ખંડન કરવું એટલે આપો-આપ જોનનો સ્વાદવાદ, સમગ્રય)
 સ્થાપના, કર્મકારા કહેવાયુ, દેવે, પ્રત્યુત્પન્નમતિદ્વાર કહેવાની
 ઇચ્છાથી કહે છે

હોતિ પદુપ્પસ વિણાસજમિ મધન્ધિયાં ઉદાહરણ ।
 સોસોઽધિ, વરથયિ, જઈ અઝ્ઞો થજ્જિજ્જ તેા મુદ્ધના ॥ ૬૯ ॥
 અર્થ—પ્રત્યુત્પન્ન વિનાશના વિચારમાં ગાધર્વિકાનું લૌકિક

૮ ઉન્નત, ૯ જ્ઞાન વિનાનો, ૧૦ મૃત્યુ, એટલે એનો પ્રકટ અર્થ
 આ પ્રમાણે છે સાધુને કોઈ સૌને જોવાની વાર્તા થયેલ હોય
 અને તે ન મળે તો ઉપર કહેલી દસ અવસ્થા પ્રાપ્ત કરી મરણ
 પામે એટલા માટે અપાયેલી આચાર્ય રક્ષણ કરે એજ માયાનો
 અર્થ થયો અને પરલોકનો અપાય આ પ્રમાણે છે પ્રતિષ્ઠા
 ભગ કરવાથી નરકમાં પડે, અને ફરી સમગ્રીત પામે નહિ
 તથા ભવ સમુદ્રમાં જામે, આવો અર્થ ધ્યાનમાં લઈને સિમ્ધ
 કોઈ પણ વખત દુરાચાર કરે તો આચાર્યે શુ કરવું તે કહે છે
 વારેશ્વર ઉવાચ જહવા વાઙ્મુલિખો વદેવજા હિ ।
 સન્ધેડિવિ તત્તિથ માત્રા, કિં પુનઃ જીવો સયોતઙ્વો ॥૭૦॥

સિમ્ધને હિપાયથી જોમ તે, માને, તેવા કોઈ પણ સિદ્ધ-
 ન્તમાં કહેના ઉપાય વડે, અટકાવેા જોથી તે સારો થાય તેમ
 કરવું, આ લૌકિક ચરણ કરણ અનુયોગને આશ્રા કહ્યું તેમ
 દ્વિ-અનુયોગને આશ્રી કહે છે કોઈ નાસ્તિક બકવાદ કરે કે બધા
 મહાપુરુષ પદાર્થ નથી તો શુવ પણ ક્યાથી હોય ? તો તેને આ
 પ્રમાણે સમજાવેા.

જ મળસિ તત્તિથ માત્રા, વચનમિજ અત્તિથ તત્તિથ ! જહ
 અત્તિથ ।

પવ વરુનાદાબી, અલબો શુ નિસેદપ કો શુ ॥ ૭૧ ॥

ટીકાનો અર્થ—તે તુ એમ કહીશ કે પદાર્થ નથી તો
 આ તારૂં વચન ભાવવું પ્રતિપેક્ષ છે કે નહિ, એવા બે વિકલ્પ
 તને યશે. અર્થ શું સમજવું ? કે બે તુ છે એમ કહે તો

આદરણ સદ્ગુણે ચરદ, [મનુષ્યનિ સદ્ ગુણગ્રામી ।
પુણ્યા નિસ્સાધવણ દોર, સુમદાડુગટ્ટીવ । ૭૧ ।

ટીકાનો અર્થ—૮. ૨૨૫ પર્વ માટે છે તેનું સદ્ગુણ
છે તેનો દેશ એટલે નવસ ઉત્તરના દેશ એવો અર્થ છે એ
આર પ્રકારે જ તે બળને છે નાગરામન નેટન અનુદાન
અર્થાત્ અનુભવો ॥ વર્તુળથી મુલોની પુટિ દરવી તમા ઉપાસને
એટલે કપોત તે મુળી બુદ્ધિ મીને કદો તપન એટલે શુ. ૩૪
કેનાથી વિગેરે નિમનમન-એટલે કેમને ૫૫ આશ્રવ (ત-
બધ) વિનિદ રીતે કદડુ તે જ નેમકે સુમદા નામની યજ્ઞ
કાનુ ઉત્તરના કદેનુ દયા । અસામિમ્ભ ૧ મ. ધાર્ય મર
જોય માટે તે સુમન્યો કદેન કદે છે

અનુદા નામના સુગ્રામની સુમદા નામે પુત્રી છે તે
ધર્મી રૂપવત છે તેને તત્ત્વનિક નામના જોડ ઉપાસને એક
તેમા રામપુત્ર જાડી નેની પ્રાર્થના કરી, આરકે કહ્યું 'કુ ચિત્ત
ધર્મને પુરીને, આપવા મદતો નથી, તેથી તેને શાડુ પામે જાને
તેઓને ધમ પડ્યો, અને સાધુએ જે મર્મ કહ્યો ને તેને પ્રથમ
કપડી આવક બની રજીકાયેલા ત્યા નેના સદ્બારિય દરી ખરી
રીતે ધર્મ રજીકાયો તે વખતે તેને માધુએને ખરી માત દરી
કે 'મે કન્ધા મુટ કપડથી આ, કપુ છે પતુ દને મને ખરી
રતે આમુનવ આપો, અને તે પ્રકટ આવક થયો તેનો વિચાર
પડ્યો તેથી મમય આપે નવ સવન્ધી માગ્યા મધ્યથી ત્યારે
અનુદા તેને આવક માનીને કન્ધા આપી, લગન થયા પડી
તેણે સસરાને કહ્યું, 'અને મારે યે જી સાથે જવાની રત્ન આપો'

ચાનણીથી પાણી કાઢે અને તે પાણી ન ગળે, તે પાણી વડે જો દરવાજાને જાડે તો દરવાજા ઉપડે તેથી સવારમાં ઘણા શેડ શાફુકારની વડુઓ અને પુરીઓ સતી થવા મધ, પણુ કંઈ વળુ નહિ, સુખદ્રાએ સમાએને કહ્યું 'ચાનણીથી પાણી ન પડવા દઉ અને મારો પ્રભાવ દેખાડ પતિએ આગા આપી અને વિચારુ કે ઉપાસિકા આ અમણી ભક્તિવાળા છે તે ઉનાડો. તેણીએ ચાનણીથી પાણી લીધુ પાણી ન પડતુ જોઈને દેવી માસુ નણુદ જોઈ પામ્યા પણુ મહા જને સત્કાર કર્યો અને તે દરવાજા પાસે મધ અરિદતને નમ રકાર કરી બારણા જાડયા મોટા સન્દો વડે ડોકાટ કરતા ત્રણ દરવાજાના બારણા ઉડયા ઉતર દિશાના દરવાજાને પાણી જાડી કહ્યું, 'જે મારા જેવી શીવદત્તની દોષ તે ભવિષ્યમાં પણ ભયે આ દરવાજા ઉઘાડો' તે દરવાજા અત્યારે પણ બંધ છે બધા લોકોએ તેની સ્તુતિ કરી અને કહ્યું કે 'આ મહા સતી હિ અદા' સતિ ધર્મ સદા જ્યવતો વર્તો' આ લૌકિક દષ્ટાન્ત હિ એવી રીતે ચરણ કરણ અનુયોજને આશ્રી વૈષ્ણવ વિગેરેમાં સિદ્ધ વર્ગને બોધ આપવો, ઉદ્યમવાળા કરવા અને પ્રમાદીને પ્રમાદ દુર કરવો કે ભાષ્યો. સાબળો, સિધન તત્ત્વ આણુ ઉત્તમ રૂળ છે આજ અર્થને જતાવવા કહે છે

સાદુકાર પુરેજ, જહ સા અણુસાસિયા પુરજજેજ ।

વેદાચાર્યસુ વિ પવ જયતે શુધોદેજ્જા ॥ ૭૪ ॥

ટીકાનો અર્થ—સ્તુતિ પૂર્વક જોમ સુખદ્રા સદગુણોન કીર્તન વડે લોક જનોથી પ્રસસાધ, તેમ વૈષ્ણવ્ય વિગેરે અને

નથી કારણ કે સૂક્ષ્મ દુષ્ટ કર્મનો કર્તા ન હોય તો ફળ પણ ન
 મળે, તેથી જીવ કર્તા છેજ અહિ પ્રમાણ કહે છે, જીવ જે કારણ
 વડે સુખ દુઃખને દમણા અનુભવે છે, તે પૂર્વના સૂક્ષ્મ દુષ્ટ
 કૃત્યોનું આ કર્મફળ છે પણ જો જીવ પૂર્વે 'અકર્તા' હોય તો
 તેથી ફળ ભોગવવું ન થઈ (અતિ પ્રમત્ર થવાથી અને જો
 વિના કંઈ ભોગવાય તો મુક્તિના જીવોને પણ સામારીક સુખ
 દુઃખની વેના માનવી પડે; કારણ કે જીવ અને મોક્ષ બન્નેમાં
 અકતાપણ સમાન છે પ્રકૃતિ આનિ વિયોગ યુક્ત અને અના
 ધ્યેય અનિશ્ચયવાળા આત્માને એકાંત અકર્તા માનવાથી તે પોતે
 કંઈ કંઈ નથી તેથી અન્ય દર્શની એમ માને કે પ્રકૃતિથી
 આત્મા અજ્ઞાતા હતા અદકાર વિગેરે કરી પાપનું ફળ ભોગવે છે
 તેથી ઉત્તર એ છે કે પ્રકૃતિ આત્મા વિના એકલીજ કરતી હોય
 તો વાસ્તવીક આત્મા અકતા થવાથી ફળનો પણ ભોગતા ન થાય
 તેથી ધર્મ ક્રિયા વિગેરે બધું ઉદ્દામળ જેવું નિષ્ફળ છે, અને
 ઉપરના પણ નિષ્ફળ છે આમાં ઉદાહરણ લેશ આ પ્રમાણે છે કે
 ફક્ત મુદ્દાનીજ વાત કહીએ છીએ તેમાંજ અસપ્રપત્તિમાં મુદ્દાની
 વાત, અનાવવાને-દષ્ટાત કહેવાથીજ અનુગાસ્તિ દાર સમાપ્ત થયું
 હવે ઉપાન બાજુનું વિવેચન કહે છે ॥ * * * ॥
 ઉવલ્લભમદિમ મિત્રાવદ ના દિવ જાદિવિ -વવાવત ત્વો ।
 નાગ્ધિત્તિ કુવિન્નાણ આયાડમ,વે સદ્ અજુલ્લ ॥ ૭૬ ॥

દીઝાનો અર્થ—કમકે આપવામાં શ્રમાવતી દેરીનું દષ્ટાત
 છે કે જે આપવકના અધિકારમાં દ્રવ્ય પર પરાને કહેલ છે તે
 જોડું ત્યાં સુધી દિક્ષા લીધી બો અદનમાળા સાધનીની એકી

ચોગત્રી (એટલે ચોડામાં બતાવી દેવું તે દેશ) એ પ્રમાણે ચરણ કરણ અનુયોગને આથી ઉપાનબદ્ધાર કહ્યું, હવે ૧-યાનુયોગને આથી કહે છે,

જેમકે નાસ્તિકવાદી ચાર્વાક છવ નથી એમ માને છે આ તેમનું કુચાન છે, કે છવની સચાનો તેઓ અસ્વીકાર કરે છે તેથી તેને કહેવું, કે 'આત્માનો અભાવ માનવામાં આત્માનો ધર્મ જે યાન છે તેનો પણ અભાવ થશે અને જે નાસ્તિક એમ કહે કે એતો પચ્ચૂતનો ધર્મ છે તો કહેવું કે ધર્મની સાથે પચ્ચૂતનું જડપણ હોયું જોઈએ તેથી જૂતો જડ અને ધર્મ એતન એ અયોગ્ય છે કદાચ એમ કહે કે પચ્ચૂત એકલા યદને યાન ધર્મ થાય તો કહેવું કે દરેક જૂતમાં નથી તો બેગા થયે પણ નજ થાય આમ કહી તેમનું ખડન કરવું એનેજ આશી રોકી આપવા કહે છે

अथि तिजा विपक्षा अदवा नत्विति सं कुविग्नाण ।

अद्यताभावे योगगलस्त पय विद्व न श्रुत ॥ ७७ ॥

હીકાનો અર્થ—છવ છે ? એવો વિતર્ક અથવા નથી એવી ભેદાત્તર વાત ઉઠાવનાર કુવિચારને આત્માને સર્વથા અભાવ હોય તો અચેતન જૂતરૂપ પુદ્ગલનું છવપણું યુક્ત ન થાય ખરેખર આ અન્યાય યુક્ત છે એની બવના પૂર્વે મારકે જાણવી (નાસ્તિકને કહેવું કે છવ નથી એ તર્ક કરનાર આત્માનું યાન છે અને તે જડવસ્તુમાં હોય નહિ મારે પામે જૂતથી જૂદો છવ માન્યા વિના છૂટકો નથી) આમાં હિદાદરણ દેશપદ્ એ છે કે દુકાણમાં નાસ્તિકને આશી પર્યોક વિગેરે 'ઉઠાવનારને

કહ્યું હરે એવીજ રીતે દ્રવ્યાનુયોગ છોડીને ગાથાના ઉપન્યાસને
અનુકુળ નિશ્ચય વચન કહે છે નિશ્ચય વચનમાં મૌનમ સ્વામીનું
ઉત્તરણ-છે ત્યારે ગામળી મુનિ ધરેરે નેન્ધૂવે-જાપસ તદ્વતી
તેમણે દિશ્ય લીધી અને ત્યારબાદ કેવળજ્ઞાન થયું જુને અધિકાર
વજ્રસ્વામીની ઉત્પત્તિ સંબંધીનો આવસ્થક સૂત્રમાં કહ્યો છે
ત્યાજ મૌનમ સ્વામીને અધીગજ યર્ધ યર્ધ તે બતાવે છે, ભગ-
વાને ત્યારે કહ્યું, 'તુ મારા ઉપર બહુ પ્રેમ ગણે છે, ધણો કાળ
ગઢેવાથી તુ મારા ઉપર પછેડા રાખી બનવાથી તને કેવળ, ચાંન
થતુ નથી મારે અધીરાધન કંઈ, અને આપણે અને સમાન
થઈશું એટલે તને કેવળજ્ઞાન થશે અને તુ મેક્ષમાં પાગુ જઈશ,
તેને આથી દિત સિતારપ દુમ પડતું અધ્યયન પણ કહ્યું આ
ઉત્તરાધ્યયનનું, એક, અધ્યયન છે તેમાં બતાવ્યું છે કે 'સમય
ગોવમ મા પ્રમાએ, આ પ્રમાએ બીજા પણ સિધ્ધે, જેઓ અધી-
રજ કરતા હોય તેમને બોધ કરવો તથા બીજા કાર્મણ સાધુઓની
નિશ્ચાયકે મમજવવા, આમાં પણ કેવાળું પૂર્વ મારક સમજ
સેવું આ ચરણ કરણ અનુયોગને આથી આમાં પ્રથમ અને
નિશ્ચય વચન બંને આના એ મન્નેને દ્રવ્યાનુયોગ આથીને
કહે છે તેનું વર્ણન ૮૦ મી ગાથામાં અર્ધ ભાગ બજાવે ના
ગ્રિક, વાદી જે જીવને માનતો નથી તેનું શુ પૂછવું ?
જેનંતિ, નતિ આયા, જેણ પરોક્ષો સ્તિ તથા કુચિગ્માણ ।
હોઈ પરોક્ષતમ્હા, નતિસ્તિ તિરોહણ કેણુ ? ॥ ૭૯ ॥

ટીકાનો અર્થ—જોઈ ભાઈ, તું આત્મા કેમ નથી
માનતો ? ઉત્તર પરોક્ષ છે તેથી, પ્રશ્ન-તાર કુચિગ્માણ જે જીવને

પદમ, અદમ્મજુત્ત, પહિલોમ અત્તનો ઉવખ્ખાસ ।
 દુરુષણિય તુ ચ્ચંડાથ, અદમ્મજુત્તમિ નલ્લદામો ॥ ૮૧ ॥

ટીકાનો અર્થ—પહેલુ અધર્મચુક્ત જેમા પાપ વૃદ્ધિ થાય ૨ પ્રતિકુળ ૩ જેમા પોતાનુંજ ખડન થાય તેમ બોનવુ ૪ કુદ બોનવુ દવે તેના બાવાચને કહે છે અધર્મચુક્તમા નવદામ વધુકરેનુ લૌકિક ઉદાદરણુ છે એનો ઉવડો બામ કથારી બળુવો તે આ પ્રમાણે છે ચાણાક્યે નદ રાખને ઉડાડી અદ્રગુપ્તને ગાદીએ બેસાડ્યો ત્યાં સુધી બળુવુ દવે મુદાની વાન કહે છે નદના માણુઓએ ચોરનો સમ કરી નગરને છુટવા માડ્યુ ચાણાક્યે એ ચોર પકડનારને શોધવા માડ્યો ચાણાક્ય બધા બની દાસમા ત્રિંક રાખી તે નગરમા ફરતા તે નનલામ કોળા પાસે બેઠો જે કાપડ વણતો હતો તે વખતે તેના ઊકરાને મોકોડો કરડ્યો વેર લેવાને કોળાએ મોકોડાનુ દર ખોદી મોકોડા બાગી મૂક્યા ચાણાક્યે પૂછ્યુ, ‘આમ કેમ બાગી મૂકે છે ?’ કોળાએ કહ્યુ, ‘જે મૂળ ન ખોદીએ તો પાછા કોષ વખત કરડે’ ચાણાક્યે વિચાર્યુ, ‘આ રીત છે બધાને જડમૂળથી ઉખેડી નાશ કરશે તેથી તેને ચોર પકડનારો બનાવ્યો તેણે ચોરો વેશ લધ પોતે ચોર બેગો મળા ગયો અને કહ્યુ કે આપણે બધા મળી ખુબ માન લુટીએ વિશ્વાસ લારી ચોરોબીભ બધા ચોરોને બનાવ્યા એ પ્રમાણે બધા ચોરોને મેળવી કોળાએ બધા ચોરોને માગી નાખ્યા આ અધર્મચુક્ત દષ્ટાન કોષને કોષને કહેતુ નહિ લોકે આ લૌકિક છે પણ લોકોત્તર આત્મી ચરણ કમ્બુ અનુયોગને આથી પણ સમગ્ર લેતુ કારણકે એકને

કેવુ જેઓ ભવ ભ્રમજનો ભવ ધગવના દોષ તેમને અનિ
 પીના ન થાય તેમ સમજવરા યથોચિત દ્વન્વાતુપોષમા એપેન્ડ
 વાચકનો અભિમાર છે તેમ પોતે પર પમો નિવર્તે છે તે પોતે
 પૂર્વે બોદ દનો બીજાને વિનાશ કરવાના વિચાર માટે ઈશ્વા
 સીધી પાળીથી બોધ થતા હિતમ જ્ઞેન માધુ થયેા અને મદા-
 વાદી બન્યેા ૧ દ્વન્વાતીક નયનું વચન પમાય નયના વિલમ્બ
 કહેવુ એજ પ્રતિકૂળ, અને સુખ દુઃખાર્થિનો અભાવ ઉદરો
 ઉદરો કદરો તે પ્રતિકૂળ કહેવાય ૧ બીજા એમ કહે છે, કુદ
 વાદી કદ્ધ જોસે તે પ્રતિકૂળ દોષ અને આપજી સામને નુકસાન
 કચ્છ દોષ તો તેનાથી ઉપર મિદ કરી તેનું ખડન કવુ
 જેમકે વાગે એવ અશ્વ જે રાશી કહે તે એવ, અશ્વ, નો
 અશ્વની મહુ રાશિ સ્થાપના કરી. (આ અત થાય પમ તે
 જ્ઞેન ધર્મથી વિરદ દોષથી અત પશુ દાર કગ્તા સુરી છે)
 આમા ઉદાદરજનો દોષ આ છે, પહેલા પમમા સાધ્ય અર્થની
 મિદિ થપી તથી અને બીજા પક્ષમા સાત્ર વિરદ બાળુગી
 દોા સામે દવે આત્મ ઉપન્યાસ દાગુ વર્ણન કરે છે

અત્ત ઉવગ્માસમિ ય તજ્જાગમેયમિ પિગ્ગે દયઈ ।

ટીકાનો અર્થ—આત્માનોજ ઉપન્યાસ જનાવવો તે આત્મ
 ઉપન્યાસ એમા દ્રષ્ટાન્ત તકામ જેમા પિમય કરીગરનુ ઉદા
 દરશુ છે તેના બાવાર્થની કથા કહે છે એક રાગ્નએ બાખા
 રાગ્નનુ માગ્જૂન તજાવ જના યુ પશુ તે તજાવ દગ વગ્મે લ
 રાધને ખાતી થમ્ જ્ઞય તેથી રાગ્નએ વિચાપુ કે તેનો રુ ઉપાય
 કરવો ॥ જેથી પાણી કાચમ રહે, ત્યા એક કપિન નામનો કરી

હવે જેઓ જન પ્રમણનો જય મરાવના હોય તેમને અતિ પીડા ન થાય તેમ મમજાવવા મધોચિન દ્રવ્યાનુયોગમા જોએન્દ વાયકનો અધિકાર ■ તેમા પોતે પર પમને નિવર્તે છે તે પોતે પૂર્વે ખૌદ દતો ખીમને વિનાશ કરવાના વિચાર માટે દિક્ષા લીધી પાઠજથી બેધ થતા ઉત્તમ જૈન સાધુ થયો અને મદા-વાદી બન્યો. ૧ દ્રવ્યાર્થક નથનું વચન પચાવ નથના વિચયમા કહેતુ એજ પ્રતિકુળ, અને સુખ દુખાર્થનો અભાવ ઉતરો ઉતરો કહેવો તે પ્રતિકુળ કહેવાય ૧ ખીમ એમ કહે છે, દુષ્ટ વાદી કઈ બોલે તે પ્રતિકુળ હોય અને આપખા લાભને નુકસાન કરતુ હોય તો તેનાથી ઉત્તરુ સિદ્ધ કરી તેનુ ખડન કરવુ જેમકે વાદી જીવ અજીવ બે રાહી કહે તો જીવ, અજીવ, નો જીવની ત્રણ રાશિ સ્થાપના કરી (આ જીવ થાય પણ તે જૈન ધર્મથી વિરુદ્ધ હોવાથી જીવ પણ દાગ કરતા છુરી છે) આમા ઉદાદરજીનો દોષ આ છે, પહેલા પક્ષમા સામ્ય અર્થની સિદ્ધિ થઈ નથી અને ખીમ પક્ષમા શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ લાપખુથી દોષ લાગે હવે આત્મ ઉપન્યાસ દાગનુ વધુન કરે છે

अत उवन्नासमि य तल्लगमेयमि णिगलेण ययई ।

ટીકાનો અર્થ—આત્માનોજ ઉપન્યાસ બતાવવો તે આત્મ ઉપન્યાસ એમા દ્રષ્ટાન્ત તકામ બેદમા પિયન કારીગરનુ ઉદાદરજી છે તેના બાવાર્થની કથા કહે છે એક રાત્રએ આખા રાત્રનુ સારજીન તળાવ ખના યુ પણ તે તળાવ દર વગમે જ-રાઇને ખાવી થઇ જાય તેથી રાત્રએ વિચારું કે તેનો શુ ઉપાય કરવો ? જેથી ખાણી કાચમ રહે, ત્યા એક કપિય નામનો કારી-

નિમિત્ત ઉદાહરણ છે આ લૌકિક છે તેથી લોકોત્તર પણ જાણી લેવું તે સંબધી આ કથા છે, કેવળ એક બૌદ્ધ દાયમા જાગ લઈ માગના ચારણ ચા પો આત્મા કોઈ ધૂતે પૂછ્યું, 'હ આચાર્ય, આ તમારી ગોદડી ઘણી ફાટેલી છે । ઉત્તર-‘એ તો જાગ છે વિચેરે (લોકનો અર્થ) ઉત્તર-‘એ તો માગનાની જાગ છે’ પ્રશ્ન-‘કેમ માગલા ખાઓ છો ।’ ઉત્તર-‘દાર સાથે’ પ્રશ્ન-‘દાર પીઓ છો ।’ ઉત્તર-‘વેસ્થા સાથે ખેડીને પ્રશ્ન-‘વે સ્થાને ત્યાં જાઓ છો ।’ ઉત્તર-‘ચનુના અંગે પપ મૂકીને’ પ્રશ્ન-‘તમારે ચનુઓ છે ।’ ઉત્તર-‘જોઓના ધર ફાડુ તે’ પ્રશ્ન-‘તુ ચોર છે ।’ ઉત્તર-‘ગુમારના વાસ્ને’-‘તુ જુગારી છે ।’ ઉત્તર-‘તું દારી પુત્ર છું’ (આમા બધું પોતાને હાથે પોકન ખોતે છે) આ લૌકિક દર્શન છે હવે ચરણ કરણ અનુયોગમા સમજવું કે જે વડે જૈન ધર્મનું લોક ખોટું બોલે તેવું આપણે ન ભોલવું વાદ પણ એવો ન કરવો કે જેથી અન્ય લોકો જૈન ધર્મની દારી કરે આમાં ઉદાહરણ દોઢ પ્રકટ છે દુરપનીતદાર સમાપ્ત મુજબદારો તથા ઉદાહરણ દોષ કથા પડી હવે ઉપન્યાસ દાર કહે છે

વત્સારિ ઉચ્ચનાસે સવ્યત્યુગ અગ્નયસ્થુમે સ્થેય ।

પદ્મિનિમપ દેહનિમ, ય દોતિ રણમો ઉદાહરણા ॥૮૪॥

ટીકાનો અર્થ—ઉપન્યાસને નિચારતા ચાર બેદ ચાલ છે, તે આ છે સૂચના કરવાથી સૂત્ર તેનો અધિકાર અનુસરીન ચાલ તે વસ્તુનો ઉપન્યાસ તેજ પ્રમાણે અન્ય વસ્તુ ઉપન્યાસ તથા પ્રતિનિધિ ઉપન્યાસ તથા હેતુ ઉપન્યાસ આ બેદો તે હવે

લોકિક છે એજ ન્યાયી લોકોત્તર પણ જાણુ તેમા ચર્ચા કરણ ચેતના કોઈની સાથે કોઈ અસત્ય વાતનો કદામદ કરતો હોય તો તેના મોતવામાંથી જૂન પકડીને તેને સમજાવવો જેમકે કોઈ બોલે કે માસ બહુલુ, દાર કે મૈથુનમા દોન નથી કાઢણ કે એ તો જીવોની પ્રવૃત્તિ માધારણુ કે પણ નિવૃત્તિ કરે તો મહાન દુનિયાથી છે પ્રવૃત્તિ નિના નિવૃત્તિના રૂળનો અભાવ હોવાથી આજ પ્રમાણે ચોખ્ખા નિર્વિપયપણાથી અને અસંભવ પણાથી રૂળ નિમ્નવન નિવૃત્તિના નિમિત્તપણાનકે પ્રવૃત્તિપણુ અદુ-ષ્ટન છે અદિ કદીએ જાએ અદિ નિવૃત્તિનુ જે મહા દુનિયાનાંયુ તે કુદ પ્રવૃત્તિના ત્યાગના નિરૂપણુ માટે ' અથવા અદુષ્ટ પ્રવૃત્તિના પરિહાર રૂપપણે ? જો વાદી પહેલો પણ પડે કે કુષ્ટ પ્રવૃત્તિનો પરિહાર, તો કેવી રીતે પ્રવૃત્તિનુ અદુષ્ટપણુ છે ? પ્રવૃત્તિ તો દોનવાળી છે, બીજો પણ સે કે અદુષ્ટ પ્રવૃત્તિનો પરિહાર છે, તો નિવૃત્તિનુ પણ અદુષ્ટપણુ થવાથી તેની નિવૃત્તિ પણ પ્રવૃત્તિ રૂપે મદારૂળ આપનાનો પ્રમમ આવશે તે પ્રમાણે માનતા પડેના અને પગીનો નિરોધ આવે છે (વાદીનુ ખડન એવી રીતે કર્યું કે જુ નિવૃત્તિને મદારૂળદાથી જનાવે છે અને જો નિવૃત્તિને નિત્ય માનીશ તો તારી પૂવની પ્રવૃત્તિ અદો પાજ થશે માટે તારે વચન બોલુ થશે) હવે દુનિયાનુચેતના અધિકારથી કહે છે જો કોઈ એમ કહે કે જીવ એકાત નિત્ય છે કાળુ કે તે આકાશ માફક અમૂર્ત છે તો તેણે તેજ અમૂર્તત્વ આથી તેનાજ ઉત્કલ્પન વિચેરેમા અનિત્ય કર્મમા તે સિદ્ધ કરુ કર્મ અમૂર્ત નો અનિત્ય છે (જેમ કોઈ વા

છવ દિસોનુ ખ... ચવુ લૌકિકમા તેજ ઉત્તરમા અ...
 જનુના કિન્ન... વ' / ખ... ૨૫ ૩ જેમકે જે પાંદીને ખા...
 અથવા એના કહે તેઓ ૫ કહેવાય ? હવે પ્રતિનિધિનુ દર્શાવ...
 કહે છે

શુભ વિધા મદ વિડનો પારેઃ અગુગવ પદિનિધિનિ

અર્થે જાણાને અર્થ—તાગ જાપને મારા જાપના એક
 જાપ રૂપીઆ દેવ છે, એનો જાવાય કથાથી જાનુરો એક
 નજમા એક જાવાયજ નાપમને ચોન્ન મોનાનુ લાસકુ લખ
 આપનો દનો ને દદનો દનો 'મને કાન નવી વાન મહાગતે
 નો તેને આ જાપી કહે ત્યારે ત્યાં ઉતેરો એક આવક બો રો
 'તાગ જાપ પત્રે મારે જાપ એક લાખ રૂપીઆ માત્રે છે, તે
 એ વાન સાતમો દોષ તો નાખ રૂપીઆ આપ, અને ન મહાગતે
 દોષ તો તારૂં પાંચળ આપી દે, આ લૌકિક દ્રષ્ટાન્તથી જો
 ના પત્ર સમજી લેવું તેમ જાગુ કરજુના અનુચોગમા જે
 ત્યાં દિમામા અર્થે માને છે તેઓએ વિધિ વડે અનુકર
 તે સખધી અન 'જિ' થતાં આત્મહિસા આપેમા
 'અર્થ મિદ્ર મ' > તેમજે અનર્થરૂપ અનુકર
 ૩ દનાનુચાગમા એમ માનીને બોલે કે મારૂં
 ૭ તો તેને કહેવું, કીક. હવે છે તો ૫
 , અને તેથી તેએ હવતનો પ્ર

સ્થાપક, બ્રહ્મા અને લૂપક બીજા આચાર્ય આ પ્રમાણે જો
 છે હેતુ તે દ્વાર દેવે કહેવાય છે તે ચાર પ્રકારે જાણવું તેનું
 પણ ઉત્તરરણ કૃત્ય (હેતુ દ્વાર દેવે કહેવાય છે તે ચાર
 પ્રકારનું જ એમ અર્થ લેવો) જાણીનું આ પૂર્વ માફક જાણવું
 આ ગાથાનો અર્થ દુકાણુમા કલ્પો છે એનો પુરો ખુલાસો જરૂર
 પડેથી અવમર આ ને આગળ કહેશે દેવે પહેલો ભેદ પોતેજ
 કહે છે

ઉદમામિગા ય મહિલા, જાવન હેતુમિ ઉટ લિટાઈ ।

રીકાનો હેતુ—કુનટા સ્ત્રી જે યાપન કરે તે યાપન તેજ હેતુ
 તે યાપક હેતુ તેનું ઉત્તરરણ (એ વાન જાણી છે ઉટના લીંઝ
 એની કથામા સૂચવતો એનો ખુલાસો કથાથી જાણવો, તે) આ
 પ્રમાણે છે એક વાણીઓ સ્ત્રીને મુકીને પરદેશ ગયો કહેવત છે કે
 ‘જેમનું દ્રવ્ય નાશ થાય છે અથવા નવું દ્રવ્ય કમાના અથવા અ
 પરાધ કરેયો હોય છે અને જેઓએ વિદ્યા પ્રાપ્ત નથી કરી તેઓ
 મુખ્યત્વે કરીને પરદેશને સેવે છે’ તેની સ્ત્રી વહેલી હતી તે કોઈ
 પુરુષ સાથે સબંધમા પડી, વાણીઆને ધરમા રહેતો જાણીને તેને
 તે કહેના લાગી ‘પરદેશમા જાઓ?’ વાણીઆએ કહ્યું, ‘શું લઈને
 જાઉં?’ તેણીએ કહ્યું, ‘ઉટના લીંઝ લઈને ઉજ્જયીની નગરીમા
 જાઓ’ તે જોળો હોવાથી માત્ર ભરીને ઉજ્જયીની ગયો જતી
 વખતે સ્ત્રીએ કહ્યું, ‘એક એક મહોરે લીંઝ વેચત્તે’ એટલે કે
 સ્ત્રીએ વિચાર્યું કે એ પ્રમાણે કોઈ લે નહિ અને તે ધણા કાળ
 મુધી ત્યાં રહેશે તે પ્રમાણે તે ગયો જગજગમા વેચવા લાગ્યો
 પણ કોઈ તેને કંઈ પણ પૂછતું નહોતું મૂળત્વે તે જોતું અને

સ્થાપક, ન્ય મન અને લૂપન જીમ આવ્યાનું આ પ્રમાણે કહે છે હેતુ તે દાર હવે કહેવાય છે તે ચાર પ્રકારે જાણવું તેનું પણ ઉત્તરણ કહ્યું (હેતુ ચાર હવે કહેવાય છે તે ચાર પ્રકારનું છે એમ અર્થ લેવો) બાકીનું અર્થ પૂર્વ મારક જાણવું આ ગાથાનો અર્થ દુકાલમાં કહ્યો છે એનો પુરો ખુનાસો જરૂર પડેથી અનસર આનો આગળ કહેશે હવે પહેલો ભેદ પોતેજ કહે છે

उद्यमिना य महिला, जायम हेउमि उद लिहाई ।

દીકાનો હેતુ—કુનટા સ્ત્રી જે થાપન કરે તે થાપન તેજ હેતુ તે થાપક હેતુ તેનું ઉત્તરણ (એ વાત બાકી છે ઉટના લીંઝ એની કથામાં સૂચવમે એનો ખુનાસો કથાથી જાણવો, તે) આ પ્રમાણે છે એક વાણીઓ સ્ત્રીને મુકીને પરદેશ ગયો કહેવત છે કે 'જેમનું દ્રવ્ય નાશ થાય છે વ્યથવા નવું દ્રવ્ય કમારા અથવા અપરાધ કરેલો હોય છે નો જેઓએ વિદ્યા પ્રાપ્ત નથી કરી તેઓ મુખ્યત્વે કરીને પરદેશને મેવે છે" તેની સ્ત્રી વહેલી હતી તે કોઈ પુરુષ સાથે સબધમાં પડી, વાણીઆને ધરમાં રહેનો જાણીને તેને તે કહેના લાગી 'પરદેશમાં જાઓ?' વાણીઆએ કહ્યું, 'શું લઈને જાઉં?' તેણીએ કહ્યું, 'ઉટના લીંઝ લઈને ઉત્તરની નગરીમાં જાઓ' તે બોલો હોવાથી ગાડુ જારીને ઉત્તરની નગરીમાં જતી વખતે સ્ત્રીએ કહ્યું, 'એક એક મહોરે લીંઝ વેચજો' એટલે કે સ્ત્રીએ વિચાર્યું કે એ પ્રમાણે કોઈ લે નહિ અને તે ધણી કાળ સુધી ત્યાં રહેશે. તે પ્રમાણે તે ગયો જામરમાં વેચવા લાગ્યો પણ કોઈ તેને કંઈ પણ પૂછતું નહોતું મૂળદેવ તે જોયું અને

પાઠ કરી આપ્યું આ લૌકિક હેતુ ■ લોકોત્તરમા પણ અગ્નિ
કરણના અનુયોગમા કોઈ ભોગો શિષ્ય આ વાણીયા માફક કોઈ
ધર્મ પદાર્થને ન માને તો મમય આબ્ધેથી વિગ્રા વિગેરેથી અ-
થવા દેવી બેનારી તેની મારફતે શ્રદ્ધાવાળો કરવો તથા ૬ પાત્ર-
યોગમા પણ પ્રતિવાદીને જાગી ધણા વિરોધજન્યનો હેતુ કહેવો
જેથી વાદીને નિચારના ધણો અમય થય ત્યાં સુધીમા તેનો
ઉત્તર પણ સુખેરી દેવાય તેથી પણ જો ન સમજે તો જેમ
શ્રીગ્રંથ મદાગજો પોતાના શિષ્ય પફલકને ત્રિકાપણ ચર્ચારી
(એટલે દેવના અધિષ્ઠિત સર્વ વસ્તુઓ વેચવાની દુકાન) માથી
પદાર્થ મંગાવ્યા અને સમજાવ્યો તેમ જોઈ ધર્મ સિદ્ધ કરવો
યાપક એટલે ધણો કાળ વીનાડવો તે (જેમ દુદ્ધ હેતુથી ભીએ
કર્ચું હતું તેમ નહિ પણ સારા કાર્યમા નિચારવા માટે વવારે
વખત સેવો) હવે આપક હેતુ કહે છે

લોગસ્ત મજ્જજાળજ યાચગ દેહ ઉદાહરણ ॥ ૮૭ ॥

દીધનો અર્થ—૧૪ રજ્યુ આમક જે લોક છે તેનો
મધ્ય ભાગ કમો આ આપક હેતુનું ઉદાહરણ છે બાવાર્થ
કથાથી જાણવો તે આ પ્રમાણે છે એક જાવો ચારતા ચાલતા
બોલતો હતો 'ક્ષેત્રમા દાન વિગેરે સર્જ છે દાન મમક્ષેત્રમા
કરવું હું લોકનું મધ્ય જાણુ છું પણ બીજા જાણના નથી
તેથી લોકો તેનો મત્કા કરતા હતા તેને પૂછતા તે ચાર
દિશામા ખીના ધાલી દોરી વડે પ્રમાણ કરીને કપટથી કહે છે
'આ લોકનો મધ્ય ભાગ છે' લોકો આશ્ચર્ય પામ્યા કે આ
પડિતે મધ્ય જાણુ છે એક આંકે જાણુ કે આ ધૂત લોકો

શુદ્ધિમાન માણસ આવ્યો તેણે પૂછ્યું, 'હે ભાઈ, તું શું વિચાર કરે છે ?' તેણે કહ્યું, 'મને કોઈ બ્રહ્માણે આવી કમીને મારે ગાડું છીનવી લીધું છે તેણે કહ્યું, 'ન કર' તું ઉપચારવાળું મથેતું સકતુંક માત્ર' પછી તેણે અદરની શુભ વાત શીખવી એમ શીખીને તેની પાસે તે ગયો અને માગ્યું કે, 'તે મારું ગાડું લીધું તો હવે મને ઉપચારવાળો મથેતો મકતુંક આપ' પહેલાંએ કહ્યું 'ત્રીક !' ચેર લાવી ચેરીને વાત કરી કહ્યું 'વરેણાથી સુશોભીત થઈ મદાન નિનય માથે આ પરાણને મથેતું સકતુંક આપ' તોડાએ તે પ્રમાણે કયું પેના ગાડાવાળાએ કહ્યું, 'મારી આગળ કપાયલી છે આ ચોંધરી વીટન છે, તેથી મથવાને તું શક્તિવાન નથી તું મથીને આપ' મન્યન કરતા તેણે કમીને દાઢથી ઉપાડી અને પોનાની માથે લઈ પોતાને માર્ગે પડ્યો અને રસ્તામા લોકોને કહે છે જુઓ, 'મે ગાડા સાથે નીનર આપીને સમતુંક મન્યન કરનારી બાઇડી મદલ્ય કરી' ત્યારે ગ બગાધને ધૂર્તે ગાડું પાડ્યું આપ્યું અને પેનાએ તેની બાઇડી ઉપાડી દીધી આવીજ ગીને લૂમક હેતુ પણ કથાથી બાજુવો આ લૌકિક છે લોકોત્તમમાં પણ ચરણ કરણ અનુયોગમા કુયુક્તિ કરનારને જેની તેની કુયુક્તિ હોય તેની તેને સુયુક્તિ બતાવી કબજે લેવો કે તે કેકાને આવી બન્ય દ્ર વાનુયોગમા પણ કેકા કુવાની આવીને કહે કે 'જિન પ્રણિત ધર્મમા જીવ પણ છે અને ધડો પણ છે હવે આ જીવ અને ધટ બન્નેમા 'છે' પાછું 'એ મમાન છે તેથી જીવ અને ધડાનુ એકપણ ચાય છે જો તમે એમ કહો કે 'છે' જાનથી જીવ જુદો છે તો જીવ નથી એમ અભાવ થશે

સાક્ષીઓ રાખ્યા અને ગાકુ ઉભુ રાખીને તે ચીલડાનો એકેક જીણો કકડો ખાધને પડી ગાડાવાળાને કહ્યું, 'લાકુ આપ' ત્યારે ગાડાવાળો બોલ્યો, 'આ તે ખાધા નથી' હુચ્ચો બોલ્યો, 'તો ન ખાધા હોય તો ચીલડા વેચ' ત્યારે વેચવા માડ્યા ત્યારે ખરીદનાર આવ્યા અને તેઓ જોઈને બોલ્યા 'તારા ચીખડા ખવાયના છે, કોણ એ ખાંચેવાને વેચાના લે?' પડી તેનો નાર કરાવ્યો, જેથી ગાડાવાળો દારી ગયો આ વ્યસક હેતુજ લુપક હેતુ નિમિત્તે અદિ આ યો કે હવે ધૂન' મોદક માગના લાગ્યો ગાડાવાળો ગભરાયો તેવામાં લુગારીઓ આ-પા તેમને ખુશ કરી ગાડાવાળે પૂછ્યું અને પોતાની બધી વાત કહી તેથી ગાડાવાળાને તેઓએ કહ્યું, 'તું નાનો લાકુ નગરને દરવાજે રાખીને બોલ કે નગરના દરવાજેથી ન નીકળતા આ મોજકો લઈ લે,' જેથી ધુત' દાર્યો (આ કથાનો માત્ર એ છે કે ધુતને મોગે લાકુ જે ધતો હતો જે દરવાજામાંથી પણ નીકળી ન શકે તેને બદલે એક નાની મરખી લાકુડીમાં કામ પતી ગયું) આ લૌકિક દષ્ટાંત છે લોકોત્તરમાં પણ ચમત્ કરણ અનુયોગમાં કુમુતિ ભાવિત એટલે એવી રીતે કુમુક્તિ કરનારને કહેવું જેથી પોતાની મેજ ઉચિત સમજી જાય ક્રિયાનુયોગમાં વળી પૂર્ણ પુરો કહે છે 'જે પૂર્વે જતાવેન છે' અન્ય આચાર્ય કહે છે કે કદાચ પોતેજ વ્યભિચારવાળો હેતુ બોલીને પારકાના વિશ્વાસ માટે કહેવાયુ હોય અથવા ઉતાવળથી બોલાયુ હોય તો તે હેતુને અન્ય નિરક્ત વચન વડે સ્થાપન કરવો લુપક હેતુ કળો હવે પહેના કહ્યું હવે કે કોઈ જગ્યાએ જતાવશુ તે પ્રમાણે પાચ અવધવેના

દેવ પણ અદિ 'પણ' સમ્પત્તી સિદ્ધ વિદ્યાધર, ગળ વિગેરે
લેવા લોકમા તેઓ પૂજ્ય છે તેઓ પણ સારો ધર્મ પાળનારને
નમે છે આ હેતુનો અર્થ સૂચવે છે તેથી હેતુ બાધુવો

વિદ્યુતો અરહતા અગમગા ય ચદ્વો ડ જિનસોમા ।
યત્તણુવત્તે નક્કજદ, જ નરચદ્વોડિ પળમતિ ॥ ૯૦ ॥

ટીકાનો અર્થ—દૃષ્ટાતનો અર્થ પૂર્વે કહેન છે તે અગાક
વૃક્ષ વિગેરે આઠ પ્રતિદાર્થથી શોભાયમાન પૂજારી થોગ્ય છે તેથી
અગિદત તથા ધણા સાધુઓ તે થી ઇનેશ્વરના શિષ્યો છે ન
ચારે તે અગ-વૃક્ષ તેના વડે કથું તે અગાર નામ ગૃહ તે
જોને હોય તે અગાર એટલે ગૃહસ્થી અને તે અગાર ન હોય તે
અશુભાર ધણા એટલે થોડા નદિ રાગ વિગેરે છતવાથી છત
તેના શિષ્ય એટલે એના તે માનમ રિગેરે, વાદીની, સકા-અદ-
દાદિ પરોક્ષ હોવાથી દંટાન્તમા અપુક્ત છે અમે કેવી રીતે
નિશ્ચય કરીએ કે દેવતા તેને પૂજે છે ' આચાર્યનો ઉત્તર
'પરોક્ષ એમ કહેવું કુદ છે, વારણ કે સૂત્રુ તથા કાળ બનાવવા
પાડુ છે, તેથી કોઈ વખત પ્રત્યક્ષ પણ હોય છે દેવો વિગેરે
તેને પૂજે છે તેના નિશ્ચય માટે કહે છે પૂર્વે જે વીતી ગયું
હોય તેની ખાતી વર્તમાન આશ્રી થાય છે તે કેવી રીતે, તે
કહે છે ગળઓ પણ હાય ઉત્તમ સાધુને નમે છે, ઉત્તમ એટલે
ગાન, દર્શન ચારિત્ર સુક્ત એથી એમ બાધુનું કે ગુણોનું પૂજાર-
પણ સૂચવ્યું

ઉપસદારો દેવા જદ તદ રાયાતિ પળમદ સુધમ્મ ।
તમ્હા ધમ્મો મગર, મુકિદ્વમિદ અ નિગમળ ॥ ૯૧ ॥

હેતુનો નિર્દેશ કહે છે જે હેતુ અહિંસાદિ પરમાર્થિક હોય તે, નહિ કે બનાવટી 'આદિ' શબ્દથી મૃષાવાદ વિગેરેથી વિરતિ જાણી અન્ય આચાર્ય બીજી રીતે કહે છે કે સદ્ભાવિકો! અર્થ સદ્ભાવ વડે નિરપચરિત (સાચુ) સકલ દુષ્કર્મને મોટેજ યત્ન કરે છે દલે પ્રતિજ્ઞા શુદ્ધિ કહે છે

જહ જિજ્ઞાસન નિરયા, ધમ્મ પાલેતિ સાદયો સુદ્ધ ।
જકુતિરિષયસુ યથ, દીસદ પરિચાલજોશાઓ ॥ ૧૩ ॥

ટીકાનો અર્થ—જે રીતે જિજ્ઞાસનમાં રત્નજન નિશ્ચય વડે ધર્મમાં રત્ન યજ્ઞને ધર્મ પામે છે તે સાધુઓ પદ જીવ નિકાષના પરિચાનથી કરણ, કરાવણ અને અનુભવોથી એવી પાપ ત્યાગની પ્રતિજ્ઞાવડે અકલ્પક ધર્મ પામે છે તે પ્રમાણે બીજા કુતી-ર્થિઓ પાળતા નથી એટલે જેવો સાધુનો આચાર છે તેવો બીજામાં નથી ઉપાય મદલ્ય કરવાથી અહિં એ જાણણુ કે શાસ્ત્રમાં કહેયોજ ઉપાય લેવો પણ બીજાનો આદરેલો ખોટો ન લેવો કેરણ કે સાધુ વેપકાગી જૂઠું બેનનારા કાંઈ પતિત પણ હોય છે એથી શાસ્ત્રનો ઉપાય લેવો, અહિં કહે છે

તેસુ વિ ચ ધમ્મસદ્દેહા ધમ્મ નિયય ચ તે પસસતિ ।
નણુ મણિઓ સાયજ્ઞો કુતિરિષ ધમ્મો જિજ્ઞાસરેહિ ॥૧૪॥

ટીકાનો અર્થ—અન્ય ધર્મિઓના ધર્મમાં 'ધર્મ' શબ્દ ૩' હોવાથી તેને તે જેમ તેમ પ્રયત્ન છે, ત્યારે તે કેમ ન માનવો? આચાર્ય ઉત્તર આપે છે—'આ તમારું કહેવું અયોગ્ય છે અન્યના બતાવેલ અનુષ્ઠાન તે જીવહિંસાપ્રયુક્ત હોવાથી

જેનાથી ભોજન, પાણી, ઉપકરણ, મકાન, સુવા બેસવાનું (આ બધાનો એકઠો મમામ છે) એ બધા માટે પ્રયાત્ન કરે છે એટલે કે નિર્દોષ, ન કરેલું, ન કગવેલું, ન કગતા અનુભવેલું, તથા ઉદ્દેશ પણ ન ગળેનો એવી ચોખ્ખી વસ્તુને લેવાનો જેઓનો આચાર છે તેમા અસુ એટલે પ્રાસુ છે, તે રહિત એટલે પ્રાસુ-કનો અર્થ જીવ રહિત છે તે કરેલું પણ દોષ કે? નહિ કરાવેલું હોય તે પણ નહિ અનુભવેલું હોય તે પણ નહિ તેમ એનો ઉદ્દેશ પણ નહિ એટલેકે સાધુના નિમિત્તે જરા પણ દિસા થવી ન જોઈએ

એનું નામ અનુશિષ્ટિ આ પરિચાનો ઉપાય બતાવેનો તે સકલ પ્રદાનાત્તિ લક્ષણવાળો સૂરોથી જલજીવે. બીજા આચાર્ય શુ કહે છે તે બતાવે છે

અકાસુવકયકારિય, અણુમય ઉદિષ્ટમોદ્દનો હંદિ ।
તસયાથર દિસાદય, જણા અકુસલા ઉ લિપ્પનિ ॥ ૩ ॥

અર્થ—અપ્રાસુક, કૃત નાગિત, અનુભોદિત, ઉદિષ્ટ વાપ-રનારા ચરક વિગેરે છે એમ બતાવે છે કે ત્રામ પામનાગ તે ત્રમજીવો બેઈદ્રિય વિગેરે, તથા ગિય રહેનારા તે ધ્યાવર પૃથ્વીકાય વિગેરે તેઓની દિસા એટલે જીવધાન વડે તેઓ અ-નિપુણ એટલે મદ જુદિવાળા ચરક વિગેરે લેપાય છે એટલે જે જીવેને પીડા ચાય તેના વડે બધામના કર્મથી તેઓ લેપાય ॥ (અદિ કારણમા કાળી ઉપચાર કયો છે) તેથી ચરક વિગેરે તે શુદ્ધ ધર્મ માધેમ નથી પણ જૈન માધુઓળ ઉત્તમ છે

નથી એવી રીતે ભમરો પોતે આત્માને સગુણ કરે છે આ
સૂત્ર સમુપવનો અર્થ થશે. અનુપવનો અર્થ તો નિર્બુદ્ધિમા
પોતે મોટા વિન્નારથી કહે છે

ઝહ ભમરોત્તિ ય ષ્થ દિઢ્વતો દોદ આદરણ દેસે ।
ચદ મુદ્ધિ દારિનેય સોમસવદારણ જ સેસ ॥ ૯૬ ॥

ટીકાનો અર્થ—આ ભમરાનુ જેણે ઉદાહરણ છે એમને
આ ડોકરી ચક્રમુખી છે તે કુન મૌમ્યતાને આશ્રીને છે પણ
તેથી ચક્રમા જે કલક છે તે ડોકરીમા ન હોવાથી ન ધટાડયુ
આ એમ્બેરી ઉદાહરણ છે

પર ભમરાહરણે આનિયવવિવિત્તિજ ન સેસાણ ।
ગદ્ગદ વિઢ્વત વિસુદ્ધિ સુત મળિયા દમા ચડજા ॥ ૯૭ ॥

ટીકાનો અર્થ—એજ પ્રમાણે 'ભમરાના ઉદાહરણમા અ-
નિયતનનપિપ્પુ સેવ પલ્લ અવિરનિપલ્લ વિમેરે બાળીનુ ન સેનુ
કાગળ કે તે ભમરામા અવિરનિપલ્લ છે, સાધુમા નથી ચૂનમા
કહેન પ્રથમ દષ્ટાન વિગુદ્ધિ છે અને સૂત સ્પર્શિક નિર્બુદ્ધિમા
બીજી ગુદ્ધિ બનાવી

પથ ય મળિજજ વોદ સમણાણ ફીરણ સુવિદ્ધિયાળે ।
પાંગે ય જોયિજોત્તિ 'ય લિપ્પંતારમદોસેજ ॥ ૯૮ ॥

ટીકાનો અર્થ—આ પ્રમજે વ્યવસ્થા થના કોઈ કહેશે
કે મારા માધુઓ માટે પુણ્યાર્થે કરમે અદશ્યીઓ રસોઈ કરે તો
આ પુણ્ય હિ પાદનના સકલ્પ વડે તે સારા માધુઓ માટે કરેયું
તે બિદ્યાને તેઓ અદલ કરે તો તે લેનારા માધુઓ આદાર

કિંદુઃખિમવત્ત જાયઈ ! જઈ પવ અદ્ધ મવે દુગિઠ્ઠુ તુ ।
 કિં જાયઈ સઘવત્થા દુઃખિમવત્ત અદ્ધ મવે દુદો ॥ ૧૦૧ ॥
 ઘાસઈ તો કિં વિગ્ધં નિગ્ધાવાઈદિં જાયપ તલ્લ ।
 અદ્ધ ઘાસઈ ઉડસમયે ન ઘાસઈ તો તણઠ્ઠાપ ॥ ૧૦૨ ॥

ટીકાનો અર્થ—જે એમ હોય તો દુકાળ શા માટે પડે છે ? કારણ કે તેમા તો ધી રોજ હોમાય છે કારણ હમેશા કાયમ રહે તો કાયનો નિષેધ ન થવો જોઈએ કદી કહેશો કે ખરાબ નક્ષત્ર અથવા ખરાબ પૂજનને લીધે થાય આચાર્યશ્રી તેને પૂછે છે હમેશા એમ દુકાળ શા માટે ? ખરાબ નક્ષત્ર તો કાંઈક દેશમા હોય છે અને હમેશા પૂજન તો શરજ છે કારણ કે તમારામા કશુંજ છે કે હમેશા દેવો, સારી ગાયો, ક્રિયા અનુષ્ઠાનમા રહી જાહેરનો, ચતિઓ અને વળી સાધુઓ સ્થિતિના હેતુરૂપ વિવિધતા છે” વિગેરે જે છદ્દ આપનો હોય તો શા કારણે વિવિધ થાય છે ? તથા ‘આદિ’ શબ્દથી દિગ્દાદ વિગેરે કેમ થાય છે ? તે છદ્દને પરમ ધર્મરૂપ હોય તો નિમ્ન ન થવું જોઈએ અને જે રૂપ સમયેજ વગસે છે તો તે વાદનાનો મુક્ત બદલેને વગસે છે એજ ખરૂં કારણ માનો, આથી સિદ્ધ થયું કે વરસાદ વૃષ્ટિને માટે પડતો નથી તેને આવા સબધનો અભાવ છે વળી

કિં ચ દુમા પુલ્કતિ મમરાણ વારણા અદ્ધાસમય ।
 મા મમર મદુવરિગણા કિંટ્ટા મપજ્જા અણાદારા ॥ ૧૦૩ ॥

ટીકાનો અર્થ—વળી કાંઈ જે લમગને માટે રૂળતું હોય

પગદ પસ દુમાળ, જ હડસમયમ્મિ આગપ મંતે ।
પુલ્લકિતિ પાયવગળા ફલ્લ ચ વાલેળ વધતિ ॥ ૧૦૮ ॥

ટીકાનો અર્થ—પ્રતિ સર્વકાળ પુપ્પ ફળ કેમ નથી
આપતી એની આસક્તિ કરીને કહે છે જેના વડે કાળમાં
પુપ્પફળ આપે છે ત્યાં માટે સર્વકાળ નથી આપતી એ ચોક્કસ
કાળેજ આપે છે ? ગુરુનો ઉત્તર—એ હેતુથીજ યજ્ઞ સમયમાંજ
એટલે વસંતાદિમાં યજ્ઞના સમુદાય ફળે છે તથા કાળે કરીને
ફળ થાય છે તે જો ન સ્વીકારીએ તો નિત્ય થવા જોઈએ
દરે આપતી વાતમાં અર્થ યોજના કરતા કહે છે

કિંતુ ગિદ્ધો રથતી, સમળાળ કારણા અદા સમય ।
મા મમળા મગવતો, કિલ્લ મપરજા અળાદારા ॥૧૦૯॥

ટીકાનો અર્થ—ગાદીની ચકા દત્તી કે મદસ્થીએ મા-
ધએ માટે યોગ્ય વખતે નથી છે કે સાધુએ ભૂખ્યા રહી હુ પી ન
થાય આ અભિગ્રાપ નથી એ અભિ કહે છે

મમળાણુકપનિમિસ પુળ્લનિમિસ ચગિદનિયાસી હ ।
કાદ મળિજ્જા પામ કરેતિ સો મળદ્ જ જમ્દા ॥૧૧૦॥
વતારે હુનિમિષવલ્લે આયવે વા મહદ્ સમુલ્લે ।
રતિ મમળ સુવિદિયા સઘ્યાદાર ન મુંજાતિ ॥ ૧૧૧ ॥

અદ વોસ પુળ ગિદ્ધ્યા રતિ આયરસરેળ રથતિ ।
સમળેદિ સુવિદિયદિ ચરવિદ્યાદાર ધિરવદિ ? ॥૧૧૨॥

ટીકાનો અર્થ—સાધુઓ તરફ અનુકંપા તેો માટે કારણ
કે તેઓ સોનુ, યાદી વિગેરે લેતા વડે આપણને અનુકંપા કરતા

ટીકાનેઃ અર્થ—ત્યા આગળ તપસી માધુ એવે નવ
કર્યો વિદ્યારૂપનાગ પણ પતિનો નહિ તે માધુએજ પાન્કા
માટે કરેતુ, પૂર્વ રધાયતુ, 'સૂમાડથી રહિત, અગારાથી દુઃ
અર્થાત્ રાગરૂપ રહિત ગોષ્ઠે છે માધુ ભોજનમા ગગ દેવ કહે
તો અગારાનો દેવ લાગે અને ગોચરી વાપગના દેવ કહ્યો તો
કાને આગિન બગી જાય અને કાને કાનમા જેતુ કાણુ થાય
આદિ કહે છે મનયોગ, મયમયોગ માધુનાને માટે માધુએ
આદાર લે છે પણ પુટ થતા કે સુદર દેખાડ્યા થતા માટે નહિ
મયયોગી પરિસુદ્ધ, હમમ ઉત્પાદયને સળાસુદ્ધ ।

છ દ્વાગ રગ્ગળદ્વા, અર્દ્ધિમગ્નુ વાલ્ગળદ્વા ॥ ૧ ॥

અર્થ—નવ કોટિ પરિણાદિ તે નવ કોટિ આ પ્રમાણે છે
ન રજો ન રજાવે, ન દળનાને અનુમેદે, ન ખરીદ કરે, ।
ખરીદાને ન ખરીદનાને માફ જાણે ન રાવે, ન રધાવે, ન બતુ
ગણે એ નરકોટિથી શુદ્ધ તથા ઉદ્દગમ, ઉત્પાદન, એરખા શુદ્ધિ
એટલે ખરી રીતે મકન ઉપાધિ શુદ્ધ કોટિનુ આપનજ જાણવું
આગ પણ તા માટે સાધુ ખાણ તે કદ છે જ જાનનાના ર-
કાણુ માટે તે આ પ્રમાણે ૧ બૂખની વેદના દુઃક વા ૨ નાના
મોટા માધુઓની વૈવાલ્ય ૩ ઇન્ધિયા સમિતિનુ પાનન ૪
મયમગ્નુ રજાણુ ૫ જીવન નિવાદ ૬ ધર્મ ચિન્તન તે પણ બીજા
જવમા પ્રસરત જાનનાના અગ્નિમાથી અદિ નાનું પાનન કરવા
માટે તે પણ કહે છે આદાર ત્યામથી અભાવિત મનિનો દેદ
ત્યાગ જાનનરમા પણ અદિમા માટે થનો નથી (જાન રિના
મેદના આદાર ત્યામથી મોક્ષ થનો નથી એટલે અપૂર્વ જાન

પદનો ભાગથી સમજ દતો તેને બદલે જ્ઞાતિ વિશેષથી તરીકે લીધું) -
 તે પણ નિર્બુદ્ધિભાવ કહે ■ કે જ્ઞાતિ સિદ્ધિને સારો એમ ઉપર -
 ઠહી ગયા તેજ જાણુવું વિદગમ જે મુળમાં જન્મ છે એટલે
 ભમરા તેઓ પ્રલોભાથી દાન બોજન લેવામાં રૂકત છે તેમ સાધુ
 લે અહિં એટલું વિગેય છે કે સાધુ આપેનું જ લે, અને ભમરા
 એમને એમ લે વળી સાધુ આપેનું તે પણ પ્રાસક હોય તો લે,
 આધાર્મી વિગેરે ન લે એવળા સમ્બંધી ગવેલ્યા વિગેરે ત્રણે
 લેરી તે (નિદોષ)માં સાધુઓ રૂકત હોય છે આ સૂત્રનો અર્થ -
 દુઃકાલમાં છે, ખુલ્લો અર્થ સૂત્ર સ્પષ્ટિ નિર્બુદ્ધિ કહે છે તેમાં
 પણ વિદગમ સમ્બંધી વ્યાખ્યા કહે છે દ્રવ્ય અને ભાવ એમ
 બે પ્રકારના વિદગમ છે તેમાં પ્રથમ દ્રવ્ય વિદગમને કહે છે
 ધારેડ તં તુ દ્રવ્ય, સ દ્રવ્ય વિદગમ વિચાણાદિ।

માથે વિદગમો પુણ, ગુણસન્ના સિદ્ધિનો દુષિદો ॥૧૧૭॥

ટીકાનો અર્થ—આત્માની અદર જે ધારણ કરે તે દ્રવ્ય
 એનાવડે પૂર્વે જાણેના કર્મ જાણવા જે હેતુવડે ભવિષ્યમાં ભમ-
 રાની જાનિમાં ઉત્પન્ન થશે 'તું' સમજ જ અર્થમાં ■ અને
 અરથાને યોગ્યલો છે તે આ પ્રમાણે જાણવું કે ધારે છેજ
 એટલે ત્યારે ત્યારે દ્રવ્ય વિદગમ થાય પણ તે કર્મ બોગસ્ય
 નથી એમ સૂચ્યું છે દ્રવ્ય એટલે, અહિં કર્મ પુદ્ગલ દ્રવ્યને
 લેવું, પણ આકાશાદિ નહિ, કારણ કે તે અમૂર્ત હોવાથી ધારણ
 કરવાને અયોગ્ય છે આ સમારી કવને કષક અરો મૂર્તપણ
 હોવાથી આપણી ચાતલી જાનતમાં તે આકાશનો ઉપયોગ નથી
 તેજ પ્રમાણે કહે છે કે જે આ જીજ્ઞા ભવમાં લધ જવાને વિદ-

સૂચવે છે એટલે એમ સમજવું કે પૂર્વે જહેવા જીવથી તદ્દન અન્ય જીવ છે એમ નહિ પણ તેજ જીવ લેવેલ તેજ પુદ્ગલ લેના. એટલે તે જીવને તે ઉદયમા આવે તે લેવું ગુણ અને મર્યા એ બે જોડાવાથી ગુણસર્યા થાય ગુણ એટલે અનુગ્ન અર્થ, સર્યા એટલે પરિભાષીક (ઓળખવા માટે જે નામ કહે તે) તે બળના વડે જે સિદ્ધિ થાય તે ગુણમર્યાસિદ્ધિ કહેવાય અહિ સિદ્ધિ રાત્ત છે તે સંબધ જતાવે છે લોકમા પણ મિદ્ધિ થાઓ એથી એમ જણાય છે કે એના મનમા જે ધાર્મ હોય તેજ સિદ્ધ થાઓ એ પ્રમાણે તે ગુણ મર્યાની સિદ્ધિ વડે આપણો હેતુ શુ છે તે કહે છે બે પ્રકાર એટલે ગુણ સિદ્ધિ વડે એટલે અનુગ્ન અર્થના સંબધ વડે તથા મર્યા સિદ્ધિ એટલે મદ્દજા અભિધાન યોગ વડે જાણવું વાઢી કહે છે 'જો એમ છે તો આવી રીતે બે પ્રકાર ન કહો કારણ કે ગુણ સર્યા મિદ્ધિ છેજ તે બે પ્રકાર સમજાઈ જશે' આચાર્ય કહે 'એમ નહિ આ બે પ્રકાર વડેજ અમારે કહેવું છે એટલે આગમથી અને નોઆગમ વિગેરે એ બે બેદ નહિ એ જતાવના અમારે જણાવવું છે તેમા ઉદેશને આથી નિર્જેસ એ ન્યાયને આથી ગુણ મિદ્ધિ વડે જે બાવ વિદગમ છે તે કદ છે

વિદમાગાસ મજ્જદ ગુણમિદ્ધિ તત્ત્વદ્વિઓ લાગો ।

તેજ ડ વિદદ્દમો સો વાવન્થો થા ગદ્દ દુવિદ્દા ॥ ૧૨૮ ॥

ટીકાના અર્થ—વિદ એટલે જીવ પુરૂષને જાણવા એટલે

તે પુદ્ગલો ગિયતિના સ્વ વડે પોતાની મેજેજ તે આકાશ પ્ર દેગાથી ખરે છે અને ખરતાને જાણે છે શરીર પણ મળ,

૩૫ લોક આ બાવ વિદગમ આ એક પ્રકારે બાવ વિદગમ
કલ્પો હવે બીજો પ્રકારે ગુણ સિદ્ધિ આત્રી કહે છે ગતિ બે
પ્રકારની છે 'વા' શબ્દનો ધ્રુવો ઉપ-યાસ છે તે આ પ્રમાણે
જન્યુવે! ગતિ બે પ્રકારની તેમા ગમન તે જન્યુ અથવા જે વડે
જન્ય તે ગતિ માત્રુ લક્ષણ હવે પછી કહે છે તેજ કહે છે
માયગર્હ કમ્મગર્હ માયગર્હ પપ્પ અત્થિકાયા ઉ ।
સચ્ચેધિદગમા સલ્લુ, કમ્મગર્હપ' રમે મેવા ॥ ૧૧૯ ॥

ટીકાનો અર્થ—જણે કાળમા હોય થાય એ બાવ
અથવા તેમા પોતાના ઉત્પાદ, વિગમ અને મુલ એ નજુ પરિ-
ણામ વિશેષ તે બાવ એટલે અસ્તિકાય તેઓની ગતિ અર્થાત
પરિણામ વૃદ્ધિ તે બાવ ગતિ તેજ પ્રમાણે કર્મ ગતિ જાણવી
કમ્મ તે કર્મ તે જાનાવરણીમાદિ આઠ પ્રકારનુ છે (પરિભાષિક
એટલે આ શબ્દ જૈનમાજ વપરાય છે) અથવા ક્રિયા અને કર્મ
તેની ગતિ તે કર્મ ગતિ અથવા જે વડે જવાય તે ગતિ તે
જન્ય ગતિને પામીને અસ્તિકાય અદિ બાવ ગતિ પૂર્વ મારક
છે તેને શુ કરે તે કહે છે જે કર્મોસ્તિકાય રિગેરે અસ્તિકાય
છે તે બાવ ગતિને પામીને સર્વે વિદગમ એટલે 'આર પૂર્વે'
કહેના અતિકાયતે પામ્યા આકાશ વિશે રહેલ છે અને પોતાની
સત્તાને કાયમ રાખે છે તે એક વિદગમ એટલે તે સદાકાળ
વિદગમજ છે પણ તેનુ વિદગમપણુ ન જાય (એમા કર્મ
ગતિ ન લીધી પણ પોતાના સ્વરૂપની બાવ ગતિ લીધી) કર્મ
ગતિ પૂર્વે કહેલી તે અર્થવાળા છે તેના બે ભેદ કહેવાના છે તે
કહે છે

સાત્ત્વ કમ્યત્ત્વ ચત્તુ પદ્મ સસારિણો મયે જીવે ।
 પોગ્ગલ દર્યાદ્ વા વિદ્યગમા વસ ગુણસિદ્ધો ॥ ૬૨ ॥

દીકાનો અર્થ—ચાલવું તે વડે કર્મ જનિ તેમાં વિશેષ
 શું ? એટલે સોકમા જે ગમન આગમન યામ છે તે ચલન અને
 કર્મ સમ્મ વડે અદિ ક્રિયા તે ચલન અને જનિ એ બે ભેદી
 દેરા એમાં જનિનું વિરોધનું જે ક્રિયા કે તે ક્રિયા વિગેરણ
 જાણવું શા માટે ? તો કે વ્યભિચારનો દોષ આવે છે, તેથી જે
 તેમ ન લઈએ તો નાગ્દાદિક પાનું જનિ યામ છે તે બે ભેગી
 થઈ જાય તેથી રીતે ક્રિયાપણુ ખાવા વિગેરેની અનેક પ્રકારની
 છે તેથી 'ચલન' સમ્મ વિશેષ થયેલ એ બે વડે ચલન નામની
 કર્મ જનિજ લેરી, અનુભ્વાર નકામો છે ખજુનો અર્થજ કાઠ છે
 તે એમ મૂકવે છે કે ચલન કર્મ જનિજ લેરી પણ વિદાય જનિ
 ન લેતી તેને આશ્રી મચરણ એવે મમાર એટલે ગાનાવરખી-
 મારિ આઠ કર્મ પુજન ક્રિયાનું ગમન તે સમારી એટલે એ
 માથી મિલોને છાંડી દીધા 'જવ' સમ્મ અદિ યામો એવા
 અર્થમાં છે જી એટલે ઉપખોત્રાદિ લક્ષણુ જેમને છે એ જધાનો
 માખો અર્થ એ છે કે ચલન કર્મ જનિને આશ્રી સસારી
 ક્રિયા વિદ્યમય યામ છે વિદ્યમ્ એટલે આકાશમા ચાને છે
 પેનાના જ્યાં જાત્ર પ્રગ્ગા માથે તે વિદ્યમ છે તે પ્રમાણે
 પુદ્ગલ સ્વ વિશેષ છે પુણુ એવે પુત્રુ અને ચલન એટલે
 જગી જાત એ બે કર્મ જેને કે તો પુદ્ગલ જાણવું એવું જે
 સ્વ તે પુદ્ગલ સ્વ સ્વ લેવનું 'દાણુ' કે વિપ્રતિપત્તિ
 (અવિચાસ) દૂર કરવા માટે તે પ્રમાણે આ પુદ્ગલનો કેટલોક

દેકત વિદાય ગમન ભમરાનુ જોઇએ છે તે વીધુ છે (પુન શબ્દ
અવધારણુ માટે છે એટલે એનો અર્થ ભમરાનો લેવો તે અદિ
પ્રયોગન ખીજે અથજો વિદગમનો શબ્દ ગમે ત્યા જોમ વધરાય
તેમ લેવો પણ અદિ ન લેવો

દાણેતિ રસ ગિજ્ઞાન મસે મમ સેવ વાસુગેજ્ઞાનયા ।

પસળ તિગમિ નિરયા, ઉવસદારસ સુલ્લિહ રમા ॥૧૨૩॥

ટીકાનો અર્થ—દાન લેવુ એટલે આપેલુ લેવુ ન આપેલુ
ન લેવુ. ‘ભક્ત’ એટલે ‘ભજ’ ધાતુ સેવાના અર્થમા છે તેનુ
ભૂતકૃત ભક્ત થાય છે ભજ એટલે વાપગુ-ભોગવુ અને
અર્થ એટલે અદિ પ્રાસુક લેવુ એટલે આધા કર્મ વિરહિત લેવુ
પણ ખીજુ નહિ એવળા શબ્દનો અર્થ ગવેરજા વિગેરે ત્રણેને
લેવાનો છે તેમા સાધુ ઉપયોગવત હોય આ ઉપનય વિશુદ્ધિ
ભથ્થવી તેનુ લક્ષણ હવે કહે છે

અધિ મમર મદુયરિગના, અધિદિન આધિયતિ કુસુમ રસ ।
સમના પુણ મગયસે નાદિન મોસુ રુહમિત ॥ ૧૨૪ ॥

ટીકાનો અર્થ—ભમરા ભમરીઓ । આપેલ કુસુમ રસ
લે છે અને સાધુઓ આપેલ લે છે (મધુકરી શબ્દ સ્ત્રીના સમ્બંધ
માટે છે) ખીજા આચાર્યો કહે છે કે ભમરાની બધી જાતિ લેવા
માટે છે, ભમરા રમ પીએ છે તે ન આપેલો પણ પીએ, પણ
સાધુઓ ન આપેલુ લેતા નથી હવે સૂત્ર વડેજ ઉપસદારની
વિશુદ્ધિ કહે ॥ તેમા કોઇ ચકા કરે છે, તાજ ભત્તે સજો રયા’,
એનો અર્થ એ થાય કે ભક્તિવડે બોનાવીને આધા કર્યાદિ

ઉચ્ચમા સહુ પસ વયા પુરુષતા લેમજ્જા જોયણવા ।
અણિયય વિત્તિનિમિત્ત અહિમ અણુ પાલ્લવદ્વાપ ॥ ૨૨૬ ॥

ટીકાનો અર્થ—મધુકની તુલનામાં પૂર્વે દલા મુજબ
અરા માત્ર મમાન છે એ ઉપનયથી જેમ વડમુખી કન્યા તેમ
અદિ એક જગ્યાએ પડી ન ગહુડુ જાગી જાદી જગ્યાએ ફરીને
ગોચરી ભેરી તેદલીજ ભમરાની ઉપમા છે અને તે દયા પામવા
માટે છે આ તે કહસેજ (૧૧૧)ના અર્થમાં પામ્યો વિભક્તિ
જાણુરી)

જહ મુમગણા ઉ, તહ મમરમ્મણ વયા વયણપાયણ સદાયા ।
જહ મમરા તહ મુનિજો નવરિ અદસ ન મુજ્જતિ ॥ ૨૨૭ ॥

ટીકાનો અર્થ—જાડેનો સમૃદ્ધ પ્રાપ્તિને કુદરતીજ
આપે છે એજ પ્રમાણે નયરના લોકો પોતાની મેળે પોતા માટે
કુદરતી રાધનારા છે, અને ભમરા માટે જાડ જેમ પ્રલપાળા થતા
નથી તેમ મુનીઓ માટેજ ગદાવુ નથી પણ એટલું વિરોધ છે
કે ભમરા અદસ લે છે, મુનિ તેવું લેના નથી તેજ નીચથી
ગાથામાં કહે છે

કુસુમે સદાવપુન્નિ આહારતિ મમરા જહ તદ્વા ઉ ।
મત્ત સદાવસિદ્ધ, સમેળ સુવિદિયા મવેસતિ ॥ ૨૨૮ ॥

ટીકાનો અર્થ—દુન જે સ્વભાવથી ખીલેત છે તેમાના
અને ભમરા પીએ છે એવી રીતે કે કુલો પીડા ન થાય એવી
રીત ગૃહસ્થોએ ઉદ્વિમાદિ દોષ રહિત પોતા માટે કરેન જોઈન
વિગેરે ભોજન સાધુઓ (સાન અનુગત કરનારા) શોધે છે

નસ, સ્થાપન જે જીવો છે તેમના દિતમા વર્તે છે આ સદ્મા-
વિક એટલે પરમાર્થિક કાર્ય સાધુઓ કરે છે અન્ય આચાર્યો
આ ગાથાના છે ના જે પદને નિગમનમા વ્યાખ્યાન કરે છે, તે
જોઈએ તેવુ માર નથી તેથી કહે છે કે,

હયસદ્ધાર વિસુદ્ધા, યસ સમસ્તા ડ નિગમનં તેજ ।

બુદ્ધચિત્તિ સાહુજોતિ (ય) જેણ તે મહુચરસમાજા ॥ ૧૩૧ ॥

ટીકાનો અર્થ—ઉપમદાર વિસુદ્ધિ આ સમાજ યજ
હવે નિગમનનો અવમર છે તે સૂત્રમા જનાવે છે નિગમન એટલે
દ્વારનો વિચાર એટલે તેના વડે વધુ કહેવાય જે પ્રકાર વડે
મધુકર જેવા છે એટલે કહે ॥ નાચ વડે જમર જેવા ॥

તમ્હા દયાદગુણ સુદ્ધિર્પદિ, મમરોડ્વ અવર્હાચિત્તિર્પદિ ।

માહુર્પદિ સાદિઓ તિ, ડફિટ્ટ મગલ ધમ્મો ॥ ૧૩૨ ॥

ટીકાનો અર્થ—તેથી દયા વિગેરે ગુણોમા સારી રીતે
રહેતા 'આદિ' શબ્દથી મલ વિગેરે સમજવા તે વડે જમરા
માફક ડવદ્યાની જતિ વડે સાધુઓ સાધે છે ઉત્કૃષ્ટ મગલ
એટલે પૂર્વે કહેવા નિરોપ ધમ્મને સાવે છે હવે નિગમન શુદ્ધિ
કહે છે

નિગમન સુદ્ધી તિલ્થ, તરાધિ ધમ્મલ્થ મુજ્જયા વિદરે ।
મળ્લહ કાયાળ તે જયળં ન મુળતિ ન કરેતિ ॥ ૧૩૩ ॥

ટીકાનો અર્થ—નિગમન શુદ્ધિ 'કહે છે અદિ વાદી
કહે છે કે' ચરક પરિમાળક વિગેરે 'ધમ્મને માટે ઉચ્ચ કરતા
વિચરે છે તેને પણ માનુ કહેવા આચાર્ય ઉત્તર આપે છે ' તે

ઈષ્ટ અનિષ્ટ વસ્તુમા રાગ દ્વેષ ન કરવા વડે કથ્યને રાગે છે
આ પાત્ર મૂકવાનું કરણુ એ છે કે સાખ્ય મતવાળા ૧૧ ઈદ્રિય
માને છે તેના વિષે માગે, તેઓની ૧૧ ઈદ્રિયો આ પ્રમાણે છે
જીભ, ક્ષાય, પગ, ગુદા, વિગ, મન અને પાત્ર ઈદ્રિયો જોને
તે માનતા નથી વળી આનુ ભગવતો મકન ગુપ્તિનુ પાત્રન
કરીને ઘણચર્ચ પામે છે, તથા કપાયને દનાવે છે અને ઉચ્ચમા
લાવવા દેતા નથી આવેના કપાયને નિષ્ક્રમ કરે છે એટલે ગમ
ખાધને પણ સાધુપણ પાન છે

જ ચ તયે હઝઝુત્તા, તેજાસિ સારુ લક્ષણ પુણ ૧
તો સારુણો નિ મળજી, સાદવો નિગમણ લેય ॥૩૬॥

ટીકાનો અર્થ — પૂર્વે કહેના સંપ્રવાળા તપમા આ કા-
કામ્યુ વડે ઉદ્ધમ કરનારા આ માનુષ્યોનું સંપૂર્ણ લક્ષણ છે
આ પ્રકારે મોક્ષને સાધે છે તે સાધુઓ એથી મિદ્ધ ધમુ કે
મોક્ષ સાધે તે સાધુ પણ અગ્રકાદિ નહીં આ નિગમનું છે એવા
દશ અવયવ કલા એના પ્રયોગને દ્વાચાર્યો 'આ' રીતે બનાવે
છે ' અહિસાદિ લક્ષણુ ધર્મના માધક તેજ સાધુઓ સ્થાવર
જંગમ જીવોને ખીડા ન આપનાના હેતુથી તેનાથી બીજાઓ
તેથી જીવ દયા ન પામે તેથી વિપક્ષ ત્રિજગ વિશ્વુ ભૌતાદિ
માદક, અદિ જેઓ સ્થાવર જંગમ જીવના વિનાશના ત્યાગી છે
તે બંનેમા પ્રસિદ્ધ એવા પુરુષ માકે અદિ માદિ લક્ષણુનાર્થી
ધર્મના સાવક જેવા તે પ્રમાણે સાધુઓ સ્થાવર જંગમ જીવોના
રક્ષક એ ઉપનય છે તેથી સ્થાવર/જંગમ જીવની રક્ષા તે વડે

દીકાનો અથ — ધર્મ હિતૃષ્ટ મગન એ પ્રતિજ્ઞા કેવી રીતે ? ઉત્તર—આમ વચનનો નિર્દેશ છે તેથી આમ એટલે વિ આસ પાત્ર કાઢ્યું કે તે અપૂર્ણ ગત દેવનો ક્ષમ કરેના હોવાથી કશું છે કે આગમ તે આપ્ત વચનજ જાણવા અને દોષ ક્ષમથી તેને આપ્ત કહેવા વીતરાગ અમત્ય વાક્ય જોરે નદિ કારણ કે તેમને ગગદેવના હેતુનો અસભવ છે તે આપ્તનું વચન અમારો નિર્દેશ છે વાદી કહે છે કે ‘આ આગમ વાક્ય છે એથી એ પ્રતિજ્ઞા નદિ’ ઉત્તર વિપ્રતિપદના અપ્રતિપત્તિના નિજવન પશુ- થી તેજ પ્રતિજ્ઞા છે તેમાં કંઈ દોષ નથી અથવા આ પાકાનર છે તે સાધ્ય વચનનો નિર્દેશ છે જે આધીએ તે સાધ્ય, જો- સીએ તે વચન અર્થ એટલે જોનાથી તેજ જોયાપ સાધવાનું તે વચને એટલે સાધ્યવચન અથવા સાધ્ય વસ્તુ તેનો નિર્દેશ પ્રતિજ્ઞા એ પહેલો અવયવ કલો દવે જીજ્ઞે કહે છે તે અધિ કારે કરેલો ધર્મ તે જૈનેન્દ્ર મિદાન્તમા છે પણ અન્યત્ર કપિના દિમા નથી કારણ કે પ્રત્યક્ષ આપણે જોઈએ છીએ કે વચ્ચથી નદિ ગાળેલા ધણી પાણી વિગેરેના ઉપયોગમા ગુફા એવા બાવા વિગેરે જીવોને દુખ દેનાર છે તેમનામા ધર્મ કયાથી હોય ? વિગેરે ધણી કહેવાનું છે તે નથી કહેતા , અથ જોરે થામ અને પૂર્વે કહી ગયા છીએ તેથી પ્રતિજ્ઞાની વિભક્તિ એટલે પ્રતિ- જ્ઞાના વિષયના દષ્ટાન્તરનું જુદું જુદું સ્વરૂપ એ જીજ્ઞે અવ- યવ યયો દવે ચીજ્ઞે કહે ॥

સુર પુદ્ગોતિ, દેહ, ધમ્મદુજ્જે ઠિયા ડ જ પરમે । -

દેહ યિમસિ, નિરુપદિ, જિયાણ અથહેળ ય જિયતિ ॥૧૩૯

નામા રચિ નથી તે અધર્મ રાચ તથા ધર્મ રચિને પણ મગળ
 શુદ્ધિએ નામ મગળ શુદ્ધિ વડેજ લોક નમે છે આ જાનેનો
 વિપક્ષ તે પટેવા એ પ્રત્યેકના તથા શુદ્ધિ તો વિપક્ષ સામ્ય
 વસ્તુનો વિપક્ષ તે વિપક્ષ જાણુવો એટલે લોકમા અધર્મ રચિ
 એને પણ મગળ શુદ્ધિ વડે લોકો નમે છે આ પ્રતિજ્ઞાનો
 વિપક્ષ છે તેઓનો અધર્મ જૂદો પડતો નથી જનવચનના
 દેખી તેના વડે તેની શુદ્ધિ તેમા પણ હેતુ પ્રયોગની વૃત્તિ વડે
 ધર્મ મિદિ છે (આ ગાથાનો પરમાર્થ એ છે કે જે ભેડો
 અટાની છે તેઓ જૈન ધર્મના દેખી દિ સકે શુદ્ધિએ પણ મગળ
 શુદ્ધિએ નમે છે અને જૈન ધર્મનો દેખ નથી પણ જેઓ મસા-
 રી ગદિને દિ સા કરે છે, તેમને શુદ્ધિઓ વહીય માની મગળ
 શુદ્ધિ વડે નમે છે આ અદિ ખરેખર મગળ નથી તે બેદ
 પાડે છે)

विश्य दुयस्स विषक्खो सुरेहिं त वृजति जण्णजार्हयि ।
 बुद्धादयि सुरणया बुच्चमते नाय पडिवयखो ॥ ૧૪૧ ॥

ટીકાનો અર્થ—જાનેનું પુરણુ તે દ્વિતીય દય એટલે
 હેતુ અને તેની શુદ્ધિ તે પૂર્વે કહેવા એની અપેક્ષાએ ખીલું
 કહેવાય તેને આ વિપક્ષ છે અદિ યમ કરનારાઓ દેવો વડે
 પણ પૂજાય છે એવી ભાવના છે યમ કરનારા મેગળ રૂપ નથી,
 જે કે તેઓ દેવોથી પૂજાય છે તેમજ દેવોથી પૂજાવુ તે આકા-
 ગ્ય છે આ હેતુનો વિપક્ષ છે તે પ્રમાણે ઇત્રિયો નહિ છે તેવ
 તથા કોય વિગેરેથી ભરપૂર તેઓ વર્ને છે આ અચ વડેજ
 ધર્મ રચાનમા રચિને જે આપણે પૂર્વે સાધુ કહી ગયા તે હેતુ

અદિ'જ દષ્ટાત વિપક્ષ તથા તેનો પ્રતિપેદ છે, તેજ દ'ટાતને આગળ કહેશે કે જે વડે હેતુ વિષક્ષિતિને જોડાજોડ અદિ નથી કહેના ! તેજ પ્રમાણે અદિ દષ્ટાત કહેતા પ્રતિયા વિગેરેની પેઠે જાને રૂપનું પણ અરિદત તથા સાધુ લક્ષણનું દષ્ટાત એવા એજ વિપક્ષ તથા પ્રતિપેદ ઉત્પન્ન થાય છે તેથી સાધુ લક્ષણના દષ્ટાતની આ સકા તથા પ્રતિશેવ આગળ જુદા ન કહેવા પડત, તેથી તેમ ક'તા કુકાણુમા યાત તથા પ્રતિયા હેતુ ઉદાહરણુ રૂપ વિશુદ્ધિ સદિત તથે અવયવો કમસર કહેલા થાય, આચાર્યનો ઉત્તર-‘અદિ દષ્ટાતની માફક પ્રતિયા વિગેરે દે'કની આસકા તથા પ્રતિપેદ કરનાના છે તે પ્રમાણે કરીએ તો ધણા અન યવ થાય અથવા દ'ટાતની પ્રતિયા વિગેરેની પેઠે વિપક્ષ તથા પ્રતિપેદ વડે જુદી આગ.કા તથા ખડન કહેવાનું ન યાત એમ કરતા દસ અનયવ ન થત અને આ વાચ્ય દસ અવયવવાળું ખીજી રીતે જામા પાઠી કહેવાનું છે, એ ન્યાયને બતાવવા માટે આ છે એથી કશું કે ‘સાધુ લક્ષણુ દષ્ટાતની આ સકા તેનો પ્રતિપેદ જુદો ન કહેવા વડે વિગેરે તે દૂર કરવું જાણ્યું થોડામા સમજે એ પ્રમાણે પ્રતિયા' દરેક વિપક્ષ કલો હવે પ્રતિયા વિગેરેનો વિપક્ષ પાચમો અવયવ વર્તે ' તે બતાવતા હશે છે

પથ તુ 'અવયવાળ ચતુર્ણ પદિયક્ષુ પચમોડયયથો ।

પછો છદ્ધોડયયથો વિયક્ષ પદિસેહ ત વોષ્ટ્ઠે ॥ ૧૪૨ ॥

ટીકાનો અર્થ—એજ પ્રમાણે પ્રમાણુ અગ લક્ષણુવાળા પ્રતિયા વિગેરે ચારનો વિપક્ષ પાચમો અવયવ છે વાદીની સકા- 'દષ્ટાતનો વિપક્ષ અદિ કલો દેજ હતા ચા'નું છે એમ કેમ

મગત પૂર્વે કહેવા ધર્મ વડેજ જાણુ, પણ જન વચનથી
જદાર અથવા સસરા વિગેરે મોક્ષ માટે મગજ રૂપ ન લેવા
વાદીની શકા-‘મગજ શુદ્ધિ વડેજ માણસો નમે છે એ કેવી
રીતે તેમા ઘટશે ?’ ઉત્તર-મગજની શુદ્ધિવડે પણ ગોવાળાઆની
સ્ત્રીઓ વિગેરેની અવિવેક વડે શુદ્ધિ ખીલેલી ન હોવાથી તેઓ
જને નમે પણ તેથી મોક્ષના નિશ્ચય રૂપ મગત ન થાય જેમ
કોઇ આખના રોગીને જે ચદ્ર દેખાય છતાં શુદ્ધિમાન પુરૂષ
ચક્ષુથી જે ચદ્રની પ્રતીતિ સ્વીકારતા નથી એ તો અછતી
વસ્તુને વસ્તુરૂપ પણ આરોપવા વડે તેની પ્રતીતિ યામ ॥ પૂર્વે
કહેના જે તેના નિયમમા તેનો વિપક્ષ કયો આ પ્રમાણે પહેલા
બેના વિપક્ષનો પ્રતિષેધ કરીને દ્વે હેતુ તથા તેની શુદ્ધિ તેના
વિપક્ષ તથા પ્રતિષેધ કરે છે

અજિદ્વિય સોઞ ક્ષિયા ઘટમા જદ્ સેડમિ માન પુઝજતિ ।
અગિયિ હોઝજ સીઓ હેઝવિમસીજ પઢિસેદો ॥ ૧૪૮ ॥

ટીકાનો અર્થ-જેમણે પાસે ઇદ્રિયો જીતી નથી તેઓજ
એવું બોલે છે તથા કપટ સહિત વર્તે છે તે માયાની પરને
હમનાર ॥ તેઓ પાસે વસ્ત્રાદિ અનેક પ્રકારે પરિમદ વર્તે તો
તે મદા પરિમદવાળા છે તેઓ પ્રાણીનો વધ કરે છે તે યાચી ।
જેઓ પૂર્વે કહેતા અજીત ઇદ્રિય વિગેરે દોષથી દુષ્ટ થયેના, ધમ
પૂજનાર જેઓ છે તેઓ જો પૂજાય છે તો જળતો અગ્નિ પણ
હડેા થવો જોઇએ પણ તે કદાપિ હડેા ચતો નથી તથા આકા
શમા કમળની માળાઓ ચરી જોઇએ અને તે વાજળીના સ્ત
નની ગોલા માટે થવા દો તેમ પણ થતું નથી જેની રીતે

દષ્ટાત કહે છે

અરિહત મગ્ગમામી વિદ્વતો સાહુજોઽવિ સમચિત્તા ।
પાનરપસુ ગિહીસુ પસતે અવહમાણા ડ ॥ ૧૪૬ ॥

ટીકાનો અર્થ—પૂજાને યોગ્ય માટે અર્હત, કર્મ પાછળ ન વળે માટે અરિહત દષ્ટાત છે તે સબધ છે તેના માગમા જનારા એટલે તેના કહેવા માર્ગે વર્તવાનો જેમનો આચાર છે તે સાધુઓ મમ્મન્ દર્શન વિગેરે યોગ્યથી મોક્ષને સાધે છે તે દષ્ટાત છે તે માધુઓ ગગરેપ રહિત ચિત્તવાળા જાણના શુ તેઓ પણ દર્શાત છે િહા, અદિસાદી ગુણ મુક્ત હોવાથી તે છે વળી મૃદુઓએ પોતાના માટે આહાર બનાવેલો તેઓ શોધે છે પણ ન રાધવા, ન રધાવવા વડે આરભ કરવાની પીડા રહિત તેઓ છે એ પ્રમાણે એ પ્રકારે દષ્ટાન્ત કહ્યો દષ્ટાત વાક્ય આ છે તે સરકારીને કહેવું અર્હતોની માફક માધુઓ પૂજાય છે સાતમો અવયવ કહીને આડમો કહે છે

તરય મયે આસકા ડહિસ્સ જરૂવિ કિરપ પાગો ।

તેજ ર વિસમ નાય ઘાસતળા તસ્સ પહિસેહે ॥ ૧૪૭ ॥

ટીકાનો અર્થ—તે દષ્ટાન્તમા આસકા થાય કે ‘સાધુને ઉદેરાને કેઈ કરે અને કાઈ જાળકોને આશ્રી રાધે તો મદુમ્મી-એને તે દોન લાગે કે કેમ ?’ તેનો હિત આ છે આ વિષય દષ્ટાન્ત છે ખરી રીતે રધાવવા ઉપર જો આગવિકા કરતા હોય તો નિર્દોષ વૃષ્ટિનો અભાવ મર્ધ જાય એ અમે પૂર્વે કહ્યું છે કે સાધુઓ નિર્દોષજ તપામીને લે આડમો અવયવ થયો

લેતુ કે ન લેતુ કે ઉપેક્ષા કરી તે જાણીતામાં થાય, પણ આ
 જાણ્યામાં કેવી રીતે થાય ? આ લોકમાં લેના યોગ્ય કુલની મા
 ચદન, સ્ત્રી વિગેરે છે આ ન લેવા યોગ્ય ઝેર, શસ્ત્રો, ધાતુ
 રિંગેરે અને ઉપેક્ષા કરવા યોગ્ય ધાસ, ધૂળ વિગેરે અને
 લોક સખધી સમ્યગ્દર્શન વિગેરે લેવા યોગ્ય છે તથા મિત્ર
 વિગેરે ત્યજવા યોગ્ય છે અને વિવક્ષા વડે અમુદય વિગેરે ઉં
 કરવા યોગ્ય છે આ અર્થમાં યત્ન કરવો એટલે આ અનુ
 આ લોક ખતોલના કળ વાળકે શ્રવે યત્ન કરવો તે અણ
 ય્યામાં વર્તતા કળ સિદ્ધિ થતી નથી એજ પ્રમાણે ખીજ
 પણ કહે છે કે 'જ્ઞાન તેજ પુરવાને કલ દેનાર છે, પણ
 કલવાળી નથી મિથ્યા અને અજ્ઞાનથી પ્રવર્તેલાને કળ પ્રાપ્તિ
 અસભવ છે તેથી પરલોકના કળ વાળનારે જાણીતામાંજ પ્રવ
 રતુ જૈન સિદ્ધાન્ત પણ તેમજ કહે છે પહેતુ જ્ઞાન અને
 તથા આ જધા સાધુઓ આત્મી છે ગિચારો અજ્ઞાની શુ કર
 અથવા પુણ્ય પાપને કેવી રીતે જાણે ? વિગેરે છે અને તેજ
 એમ સ્વીકારતુ કે જ્ઞાન એ મુખ્ય છે જે જ્ઞાન વડે તીર્થ
 શાસ્ત્રધરોએ ફક્ત અગીનાથનેજ વિદારાદિક કિપાનો પણ નિ
 કર્ષો છે આગળ કહે છે કે ગીતાથનો વિદાર હોય અ
 ગીનાથ સાથે વિદાર હોય તે સિવાય ત્રીજો વિદાર જીનેશ્વર
 નથી એમ અભિપ્રાય છે કે આધના પાઠળ આધના જન્ય
 સીધે રરતે ન જન્ય તેમ પ્રથમ ક્ષય ઉપસમિક જ્ઞાન બતા
 ક્ષાપિકને આત્મી પણ તેતુજ વિશિષ્ટ કલ સાધનપણુ જા
 વળી જીનેશ્વર પોતે પણ સસાર સમુદ્રને કિનારે આવ્યા છતાં

અધાને પાત્ર તે નપને મયમ કુનારે કર્યું તેથી આ પણ માની
 લેા, કે તીથ કંઠ ગણધરોએ ક્રિયા રહિત પુરોહિત નામ નકામુ
 કહ્યું છે જેમકે મિદાન કહે છે કે ઘણાએ મુન લખ્યે પાત્ર ચારિત્ર
 રહિતને ત્રી લાભ ? જેન આધ્યાત્મને દગ્ગરો દીવા કર્યા દોષ તે
 શુ કામદો ? એટલે કે જોવા વિના દગ્ગરો દીવા નકામા છે
 અદિ તે એમજ મિદ્ધ કહે છે કે જનુ ક્રિયામજ છે આ તે
 ઉપશમ ચરિત્ર આથી કર્યું અદિ ક્રિયા તે ચારિત્ર લેવું તે
 દાવિકને આવી પણ તેનુજ ઉત્તમ ફળનું સાધકપણું જાણવું
 જેથી અરિહત ભગવાનને પણ કેવળ જ્ઞાન થયા પછી પણ
 બધા કર્મનો નાશ કરનાર પાત્ર સ્વ અપાર ઉચ્ચારણ માન
 કાનની મર્વ મવર રૂપ ક્રિયા તે ચારિત્ર ક્રિયા બધા મુખી તેને
 ન મળે ત્યા મુખી મોખ નથી તેવી આ લોક પરભોક્તા કિત
 માટે ક્રિયા મુખ્ય ચર્ચ આ ક્રિયાવાદીનો ઉપદેશ છે તે નય
 જતા પેા એટલ આ નય વાળો જ્ઞાન વચન ક્રિયાઉપ અધ્યયનમા
 મિયાનેજ ધરે છે કારણકે તેનું સ્વરૂપ તેનું છે પાત્ર તે જ્ઞાન
 વચનને ગૌણ માની ધરેતો નથી એને ઉપાધ્યયમાનને ન
 ઇચ્છતા ગુણ જ્ઞાને ધરે છે અદિ આ બે નયની મુક્તિએ
 વડે શિષ્યો ગદા થાય કે આમા બન્નેમા મુક્તિએ છે તે
 સાચુ શુ ? આચાર્યનો ઉત્તર-જ્ઞાન મિયા નય જુદા જનાળી
 હવે પોતાનો પક્ષ જતાવે છે

સઘેસિધિ જવાણ વહુ ચિદ્ધ વસ્તવ્યય નિસામેસા ।

તે સઘનયવિસુદ્ધ જ ચરણગુણદ્વિઓ સાદુ ॥ ૧-૧ ॥]

ટીકાનો અર્થ—મુજ નય નયા તેના જેવે દ્રવ્યાસ્તિક

